

RADU TEODORESCU

ASCETUL ȘI ASCEZA CREȘTIN ORTODOXĂ ÎN SECOLUL AL XXI- LEA

CUPRINS

Introducere

1. Ascetul în istoria religiilor
2. Chipul transcendent ascetului înainte de Hristos
3. Ascetul în timpurile de după Hristos
4. Foloasele ascezei creștin ortodoxe
5. Chipuri de mari asceți creștini ortodocși de la începutul secolul al XXI-lea
6. Nevoia de asceți și asceză în secolul al XXI-lea

Concluzii

INTRODUCERE

Asceza este un termen care inițial în greaca sau elina veche ασκεσις însemna exercițiu sau antrenament. Odată cu apariția creștinismului, asceza a primit un sens sau mai bine spus sensuri noi. Astfel în sens creștin asceza este cunoscută acum ca și complexul de fapte și acțiuni care se manifestă prin nevoință sau prin abținerea unei anumite persoane de la înclinarea și pornirea actelor păcătoase sau pătimase inerente unei naturi umane înclinate în spre rău și răutate. Augustin din Hipo avea să emită opinia că în natura umană există „concupiscentă” sau mai bine spus o înclinare naturală spre păcat sau în spre a păcătui care este cauză a „păcatului original” săvârșit de primii oameni Adam și Eva în rai. Metoda de a eradica sau de a se opune cineva acestei concupiscente sau înclinări a omului spre păcat este asceza sau renunțarea la cele materiale în favoarea celor pnevmatice sau spirituale. Prin urmare la Augustin asceza a însemnat eliminarea concupiscentei.

Mai mult orice, asceza este un fel de aspirație a omului pentru cele mai înalte virtuți și fapte spirituale. Deși asceza este o practică comună mai mult călugărilor, vom vedea că nu numai călugării pot practica asceza sau pot fii asceți. Iată ce definiție găsim în dicționarul explicativ al limbii române referitor la asceză: „concepție religioasă sau morală care preconizează un mod de viață extrem de auster, restrângerea la maximum a satisfacerii trebuințelor materiale etc.; asceză.”¹ Prin urmare, asceza este mai mult decât orice un comportament auster care se opune foarte mult voluptății sau comportamentului voluptos. Asceza este mai mult decât orice comportamentul pe care cineva îl adoptă împotriva plăcerii voluptuoase și lacome. Lăcomia este o patimă care se poate instala în om sub diferite forme: poftă exagerată de mâncare, poftă exagerată de bani, poftă exagerată de satisfacere a plăcerilor sexuale, poftă exagerată după averi și bunuri materiale care de mai multe ori se termină prin a râvnii la bunurile semenilor, poftă exagerată după faimă și celebritate care de mai multe ori se poate termina în suprimarea semenilor sau după cum ne spune vorba populară „în a călca pe cadavre” pentru a îți atinge scopul. În plan social, lăcomia se mai poate manifesta și în setea de ranguri și funcții extrem de înalte care duce de cele mai multe ori la suprimarea drepturilor semenilor.² În lumea trepidantă a burselor de valori sau pe Wall Street New York lăcomia poate îmbrăca forme extrem de diverse care duc la un joc sau încleștare infinită dintre protagoniștii diferitelor companii sau corporații al lumii. Avariția sau zgârcenia sunt și ele tot forme psihologice ale lăcomiei. Dacă asceza este în contradicție cu o patimă sau înclinație majoră a omului este fără de nici o îndoială patima lăcomiei. Lăcomia pune stăpânire pe om și îl transformă într-o ființă egocentrică și închistată care pune interesul și egoul propriu mai presus chiar și de Dumnezeu.

¹ A se vedea Dicționarul explicativ al limbii române.

² În anul 1928, tânărul român Mircea Eliade scria o carte pe tema ascezei *Asceză și virilitate: scrieri de tinerețe* (Humanitas: București, 1928). Lucrarea în sine este de apreciat dar îi lipsește ceea ce am putea denumi o comparație potrivită: asceza nu este o metodă de a menține virilitatea masculină sau feminină. Asceza este o metodă de a îl sluji pe Dumnezeu. Pe aceeași linie cu Mircea Eliade se înscrie și lucrarea americanei Wendy Doniger O’Falathery, *Șiva: ascetul erotic* (Chicago, 1981).

Mai multe tragedii personale ale omului secolului al XXI-lea au loc din cauza lipsei de asceză. De ce să nu recunoaștem că omul secolului al XXI-lea este dincolo de orice un om plin de sine și opac la lumea ascetică și la cea spirituală? Trăim într-o lume guvernată de principiul producției: se produce extrem de mult și dacă se poate se produce mai mult decât se consumă. Economia de consum îl îndreaptă spre om în om spre o concepție egocentrică și lăcomă a lumii și a universului: omul s-a născut în această lume pentru a consuma și a își satisface la nesfârșit sau la infinit plăcerile personale egoiste. O altă formă morală a lăcomiei este egoismul. În plan moral ortodoxia cunoaște o formă de „descentralizare” a omului care îl pune pe Dumnezeu în centrul intern al omului. Această practică ascetică a fost folosită de autorii Noului Testament și a fost exprimată cel mai bine de sfântul apostol Pavel: „«m-am răstignit împreună cu Hristos; și nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește în mine» (Gal. 2,20). Tendința naturală și firească a omului este de a pune eul personal sau sinele mai presus de orice. Acest lucru nu este rău fiindcă fiecare dintre noi suntem chemați să slujim sinele, dar sinele nostru nu este mai presus de Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu este creatorul nostru. Prin urmare nu trebuie să ne iubim sinele mai mult decât Dumnezeu.

Cartea pe care o scriem adresează un subiect și o tematică nepopulară pentru zilele noastre. Tema ascezei și a ascetului este o temă care nu preocupă pe mulți. Asceții sunt teme demodate care țin foarte mult de evul mediu pentru mulți. Nu vom încerca în rândurile de față să creăm o mitologie a ascetului ortodox. Vom arăta însă sublimitatea drumului sau a „căii ascetului” ortodox.³ Ascetul este asemenea unui pelerin în drum spre Dumnezeu după cum un pelerin este în drum spre o mănăstire. Drumul este lung și plin de greutate. Ascetul este asaltat în drumul său de patimi și de păcate, de cele 7 duhuri ale răutății [lăcomia, desfrâul, iubirea excesivă de bani, tristețea, mânia, invidia [pisma sau clevetirea] și mândria]. Aceste păcate și derivații ei, îl asaltează pe ascet și el este chemat să se opună, să lupte și să treacă peste ele.⁴ Idealul ascetului creștin ortodox este înalt și el poate fii definit ca și unirea cu Dumnezeu sau a trăii în iubirea lui Dumnezeu.

Ascetul creștin ortodox este cel care asemenea pruncului Iisus Hristos pleacă din Palestina tiranică a lui Irod cel Mare ce căuta să îi i-a viața, în Egiptul libertății spirituale și al autocontroului. Drumul ascetului este un drum greu dar nu imposibil. Ascetul poate vedea deșertăciunea și perisabilul lumii din jur care de cele mai multe ori este o lume a contradicției și a aparențelor. Dezlipit de efemerul lumii, ascetul creștin ortodox se îndreaptă cu pași siguri spre Dumnezeu destinația sa ultimă. Ascetul nu renunță la lume fiindcă el trăiește în lume ci mai mult decât orice el dorește ca lumea să rămână în starea în care a fost creată de Dumnezeu inițial. Ascetul este pe un drum lung și dificil. El lasă în spatele și urma sa chefurile, petrecerile, destrăbălările, vorbirea în vag, prietenii superficiale și ușurățiile lumii din jur pentru a căuta valori și realități spirituale și eterne. Ascetul creștin ortodox este conștient că nu își v-a găsi pacea și liniștea sa sufletească în torentul de întâmplări și evenimente externe ale lumii în care trăiește. Ascetul creștin ortodox nu simte dezgust față de lumea în care trăiește și în care s-a născut ci el simte chemarea la ceva sau la un lucru mult mai înalt și mai profund. Ascetul creștin ortodox este chemat să vadă lumea în

³ A se vedea Tito Coliander, *Calea asceților* (Editura Humanitas: București, 2003).

⁴ Cele șapte duhuri ale răutății ne războiesc pe fiecare dintre noi, dar formele prin care ni se prezintă sunt multiple: în cadrul lăcomiei am putea include și patima fumatului care îl războiește pe om astfel încât unii ajung dependenți total de tutun. În cazul invidiei o formă de manifestare a invidiei poate fii mai mult decât orice judecata semenilor. Sunt foarte mulți care își judecă permanent semenii fără să ajungă la nici un fel de concluzie ci doar o la repetiție continuă a judecății semenilor. Elizabeth A. Clark, *Lectura și renunțarea: ascetismul și Scritura în creștinismul primar* (New Jersey: Princeton, 1999).

profunzimea ei. Desprins de lume și de dinamica ei, ascetul creștin ortodox își croiește cu greutate dar sigur drumul său spre Dumnezeu. Drumul spre Dumnezeu este un drum al ascezei. Dumnezeu fiind de natură nematerială, calea ascetului este și ea una nematerială.

Ascetul creștin ortodox nu se consideră pe sine superior restului semenilor și a lumii în sine. El a ajuns la un grad de iubire universală în care vede în lume și în semenii săi creația lui Dumnezeu. Ascetul creștin ortodox devine conștient că de mai multe ori lumea și semenii au eșuat în a da curs chemării lăsate de Dumnezeu pentru lume și pentru sine. Asceza devine astfel un ritual. Acest ritual are menirea de a îl stabiliza pe ascet în calea sa spre Dumnezeu. Ascetul se ridică la o viziune superioară a lumii și a universului: lumea și universul sunt doar o reflecție din infinitatea de posibilități de creație a lui Dumnezeu. Ajuns la zenitul viziunii sale ascetice, ascetul ajunge la o concepție transcendentă a lumii în care trăiește în care el poate vedea intențiile și judecățile lui Dumnezeu clar și deslușit.

Am decis să scriem această carte pe fondul moral al unei lumii de început de secol al XXI-lea care nu crede prea mult în valoarea sau importanța ascetismului sau a ascezei creștin ortodoxe. Cartea de față este o carte care dorește să arate actualitatea și necesitatea unei viziuni sau concepții ascetice pentru secolul al XXI-lea. Fiecare dintre ceibotezați este chemat să ducă o viață ascetică după puteri. Este adevărat că nu toți pot ajunge la o viață ascetică asemenea sfinților dar acest lucru nu trebuie să ne oprească de a mai fii asceți. Sunt foarte mulți cei care se descurajează în drumul lor ascetic din cauza contactului pe care îl au cu vârfurile ascetismului ortodox: Sfântul Antonie cel Mare și-a vândut toate averile și s-a retras în deșert, Sfântul Nicodim Aghioritul a stat toată viața sa la muntele Athos, Sfântul Isaac Sirul a stat toată viața în monahism și s-a nevoit câte zile a avut [mânca zilnic numai puțină pâine și câteva legume nefierte], Sfântul Simeon Noul Teolog care când se ruga trecea mai mult dincolo de această lume în lumina mării lui Dumnezeu sau Sfântul Vasile cel Mare care se știe că toată viața a avut în chilia sa numai hainele de pe sine și cărțile din care citea. Chipul asceților creștin ortodocși este de mai multe ori greu de înțeles și acceptat. Aceasta fiindcă la măsuri înalte de sfințenie ei nu mai sunt deloc lumești și foarte greu mai putem vedea un chip al lumescului cu care suntem obișnuiți.

Sfinții monahi sunt am putea spune chipuri extreme ale ascetismului și a ascezei. Această carte vine să încurajeze pe micii asceți creștini ortodocși din toate colțurile lumii și se vrea un îndemn la a nu își pierde speranța în demersurile lor ascetice. Știm astfel că nu toți pot ajunge la măsurile marilor asceți din calendarul creștin. Este foarte bine să fim familiari și să cunoaștem măsurile marilor asceți ai ortodoxiei. Acești mari asceți sunt am putea spune mândria ortodoxiei și a Bisericii Ortodoxe. În facerea ascetului sfinții asceți ai trecutului sunt mai mult decât orice repere și exemple pe care le putem urma și la care mai mult decât orice ne putem raporta. Prin urmare, exemplul extrem al asceților din vechime nu trebuie să ne descurajeze ci din contră să ne ajute și să ne fie un fel de model sau de exemplu.⁵ Prin urmare, ascetul creștin ortodox este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii urmarea unei tradiții antice vechi și cu multă istorie. Mari asceți din vechime sunt pentru secolul nostru exemple care vin de pe altă planetă și de pe altă galaxie. Asceții creștin ortodocși ai trecutului sunt din mai multe punct de vedere neactuali și dacă ei sunt dincolo de orice cei care ne descurajează și ne fac să ne simțim dincolo de orice ceea ce am putea denumii stingheri într-o lume care este mai mult decât orice ancorată în principii științifice și tehnice mai mult decât în principii religioase și ascetice. Ascetul este cel care mai mult decât orice nu renunță la lume ci la ceea ce este neesențial din lume. Drumul ascetului este un drum al

⁵ Valantasis, Richard. *The Making of the Self: Ancient and Modern Asceticism*. James Clarke & Co (2008).

esențialului. Voluptosul este mai mult decât orice o manipulare a ceea ce nu este esențial și a ceea ce este dincolo de orice irelevant la viața și la trăirea ortodoxiei. Ascetica creștin ortodoxă nu este encratism, adică ură față de lume și materie ci mai mult decât orice ceea ce am putea denumi folosirea rațională a lumii. Faptul că lumea a eșuat de mai multe ori în chemarea ei ultimă ne-o demonstrează cele două războaie mondiale ale secolului trecut. Eșecul lumii nu este însă și eșecul ascetului. Ascetul creștin ortodox este chemat să transceadă lumea și limitele ei. Lumea în sine, este mai mult decât orice o entitate care pe ascetul creștin ortodoxo transcede. Ascetul creștin ortodox este un aspirant la ceea ce este sursă a lumii, a frumosului și a binelui. Asceza creștin ortodoxă este mai mult decât orice o cale scurtă care are menirea de a îl duce pe om la Dumnezeu. În întâlnirea cu Dumnezeu asceza creștin ortodoxă își găsește sensul și finalitatea. În momentul când ascetul a ajuns să se întâlnească și să ne unească definitiv cu Dumnezeu, asceza creștin ortodoxă își încheie funcția ei.

Ascetul se îndreaptă pe sine mai mult decât orice în spre ceea ce am putea denumi unirea ultimă și definitivă cu Dumnezeu. Dumnezeu devine mai mult decât orice ceea ce am putea denumi centrul ascezei creștin ortodoxe. Ascetul creștin ortodox este mai mult decât orice ceea ce am putea denumi cel care se află în această lume în căutarea lui Dumnezeu. De fapt lumea în sine este pentru ascetul creștin ortodox căutare continuă a lui Dumnezeu. Ascetul creștin ortodox îl caută pe Dumnezeu cu toată ființa și făptura sa și în cele din urmă el îl găsește. Dumnezeu este acolo sus în înaltul cerului și prin urmare ascetul trebuie să facă efortul de a îl descoperii pe Dumnezeu. Descoperirea lui Dumnezeu este mai mult decât orice un proces profund al ascetului creștin ortodox. Ascetul creștin ortodox se vede prin urmare pe sine cel care trece dincolo de aparențele lumii și ajunge la contemplația lui Dumnezeu în lumina Sa necreată care a existat mai înainte de facerea universului, a lumii și a omului.

Ascetul creștin ortodox prin urmare nu urăște lumea ci el vrea ca lumea să fie la înălțimea chemării ei. Lumea a fost chemată să fie o imagine sau o reflecție a cerului sau a lui Dumnezeu însuși, în acest sens ascetica creștin ortodoxă recunoaște că omul este „chip și asemănare a lui Dumnezeu.” Drumul ascetului este un drum triumfal prin această lume fiindcă ascetul este cel care a ajuns la înțelegerea profundă și ultimă a menirii lumii și a universului. Calea ascetului creștin ortodox este o cale transcendentă care trece dincolo de contingența unei lume ce pendulează conștient sau inconștient între dualitatea de opțiuni a binelui și a răului: ascetul creștin ortodox este cel care depășește categoriile ambigue a unei lumi care de cele mai multe se duce pe sine pe căi nesigure și incerte. Ascetul creștin ortodox este cel care știe că prin asceza sa urmează sfinților celor mai înainte de el. El este cel care de fapt știe că singura cale de mântuire este asceza. Ascetul creștin ortodox este conștient de rolul soteriologic sau mai bine spus de rolul mântuitor al ascezei. Acest fapt îi dă tărie și capacitatea de a mării eforturile sale ascetice. Asceza creștin ortodoxă este o șansă pentru umanitatea secolului al XXI-lea care se confruntă cu criza unei economii care permanent nu poate satisface nevoile celor mulți. Asceza creștin ortodoxă nu este mai mult decât orice un surrogat al sărăciei, ci după cum am spus calea sigură care duce la mântuire. Viețuind în această lume, omul este chemat ca prin această lume să ajungă la Dumnezeu. Prin urmare, din punct de vedere ascetic lumea este un mediu transparent al lui Dumnezeu. Prin lume putem vedea că Dumnezeu este creatorul și Tatăl nostru. Lumea este mai mult decât orice ceea ce am putea denumi un teren de manifestare a ascetului. În această lume sunt extrem de mult capcane pe care ascetul trebuie să le depășească. Vedem că din nefericire lumea în care trăim nu iubește valorile și principiile ascetice ci mai mult decât orice

este o lume care se scaldă în valurile lăcomiei și a voluptății. Lumea în cele din urmă este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii lipsită generic de un principiu ascetic elementar. Secolul al XXI-lea este un nou început în demersurile și încercările noastre ascetice. În acest secol suntem chemați să postim, să facem pelerinaje pe la mănăstiri, să ne rugăm pentru cei vii și pentru cei morți, să facem fapte bune, să fim oameni morali și buni și să îl iubim pe Dumnezeu mai mult decât orice. Asceții au fost prezenți cu noi în această lume și și-au făcut de mai multe ori simțită discret prezența lor printre noi. Secolul al XX-lea ne-a dat mari asceți ortodocși cum a fost: părintele Paisie Eznepidis, Părintele Sofronie Saharov de la Essex, părintele Porfirie Bairaktaris, Părintele Ilie Cleopa, Părintele Arsenie Boca, Părintele Ioan Iovan sau Părintele Teoclit Dionisiatul. Aceste nume au fost extrem de cunoscute în lumea ortodoxă și ele au fost un reper pentru creștinii ortodocși ai secolului al XX-lea. Secolul al XXI-lea este și el în proces de a forma alte noi nume de modele și asceți creștin ortodocși. Suntem datori să oferim secolului al XXI-lea posibilitatea de a fii un secol ascetic.⁶

Prin urmare, ascetul este chemat la o viziune și o concepție superioară a lumii și a universului. Ascetul este mai mult decât orice un om deosebit care se desprinde de efemerul cotidian și înaintează cu pași siguri spre Dumnezeu. Secolul al XXI-lea are nevoie de asceți care să i-a în serios chemarea la asceză. Omul este chemat să își controleze impusurile păcătoase și să cultive virtuțile, calitățile morale sau mai mult decât orice ceea ce am putea denumii axiologia spiritului sau axiologia pnevmatică. Drumul ascetului este un drum care din punct de vedere creștinesc a fost deschis de Domnul Iisus Hristos. Ascetul trece din acest punct de vedere peste toate obstacolele impuse de lumea materială care îndeamnă la păcat de cele mai multe ori pentru a ajunge la înrobirea omului de păcat. Păcatul este prin natura lui unul care îl ține pe om în legătura îngustă a unor tentacule materiale fără să îl lase pe om să respire sau să fie liber. Omul este o ființă care mai mult decât orice este creat pentru a fii în comuniune, dar pentru a menține această comuniune cu Dumnezeu, el trebuie mai mult decât orice să aibă un comportament ascetic. Ascetismul creștin ortodox este mai mult decât orice o menținere a legăturii cu Dumnezeu. Legătura cu Dumnezeu trebuie menținută cu orice preț. Pentru a menține o legătură permanentă cu Dumnezeu este nevoie mai mult decât orice de un comportament și o dispoziție ascetică.

Mai mult decât orice trebuie să fim conștienți de capacitatea fiecăruia dintre noi. Cu toții suntem chemați să fim asceți în casele și în familiile noastre. Faptul că unii au capacitatea de a fii asceți mai mari decât alții nu trebuie să ne fie un prilej de laudă ci mai mult decât orice trebuie să ne fie un fel de metodă de a ne smerii în fața lui Dumnezeu. Secolul al XXI-lea este dincolo de orice un secol care tinde să fie confuz. Lumea nu știe dacă este nevoie să cultivăm sau să creăm asceți fiindcă după cum am spus suntem de prea multe ori prinși în fluxul cotidian. Ascetul creștin ortodox este un om care mai mult decât orice se desprinde de fluxul cotidian și de îndreaptă în spre Dumnezeu. De fapt mai mult decât orice ascetul creștin ortodox renunță la lume și la atracțiile sau plăcerile ei fiindcă știe că lumea a eșuat în a da curs chemării lui Dumnezeu. Ascetul nu disprețuiește lumea care își continuă existența ei după un curs separat de voia lui Dumnezeu ci el mai mult decât orice tinde la o viziune sau chemare spirituală a lumii și a universului.

Lumea și universul sunt pentru ascet realități teologice fiindcă sunt creații a lui Dumnezeu și prin urmare ascetul ajunge să se raporteze la ele mai mult decât orice ca și la

⁶ Regretatul mitropolit al Ardealului (1914-1986) Nicoale Mladin, o personalitate ecclesiată poate prea ușor uitată, ne-a lăsat în urma sa o lucrare exemplară de ascetică creștin ortodoxă, *Asceza și mistica paulină*, (Editura Deisis: Sibiu, 1996).

realități teologice. S-a vorbit din cele mai vechi vremuri despre o teologie ascetică. Această teologie ascetică nu trebuie decât să o reactualizăm sau mai mult decât orice să o punem în aplicare dincolo de toate obstacolele. A fii un ascet creștin ortodox este mai mult decât orice o mândrie fiindcă a fii ascet este ceea ce ne face să fim plăcuți lui Dumnezeu. Spiritul creștin sau mentalitatea creștin ortodoxă a fost din cele mai vechi vremuri una ascetică. Ascetul era cel care pentru a ajunge la unirea cu Dumnezeu se lupta cu patimile proprii și ajungea la o cunoaștere experimentală a lui Dumnezeu. Cea mai mare luptă pe care o duce ascetul creștin ortodox este cu patimile proprii. Patimile sunt cele care dincolo de orice îl duc pe om în prăpastia împătimirii. Pentru a scăpa de patimile care ne macină trebuie să devenim asceți și mai mult decât orice trebuie să ne orientăm spre Dumnezeu și spre existența Sa. Dumnezeu ajută pe cei care mai mult decât orice au o dispoziție ascetică. Cartea aceasta este carte care nu se vrea deloc de a fii una istorică ci mai mult o carte ascetică după cum îi spune chiar titlul. Patimile care îl macină sau îl macerează pe om în secolul al XXI-lea pot fii învinse sau biruite dacă vom începe să devenim ascetici. Bețivi pot renunța la băutură, fumătorii la țigări, toxicomanii la droguri, mincinoșii la minciună, hoții la furat, devoratorii de pornografie la vizionarea pornografiei, clevetitorii de clevetire și în cele din urmă viclenii de viclenie. Vom vedea că gama ascetică nu este numai sprituală ci și morală. Ascetul este prin urmare într-o contradicție cu iraționalul din lume. Viziunea ascetică este mai mult decât orice o viziune rațională a lumii și a universului în care existăm. Patimile sunt rele fiindcă îl înrobesc pe om: lacomul trăiește numai pentru a mânca, avarul numai pentru a câștiga bani, desfrânatul numai pentru a își satisface plăcerile, jucătorul la jocurile de noroc vede viața ca și un mare joc ce noroc ceea ce este fals și în cele din urmă sensul vieții bețivului este alcoolul. Toate patimile nu fac decât să îl îndepărteze pe om de Dumnezeu. În patimă omul nu îl mai recunoaște pe Dumnezeu ca și Dumnezeu ci mai mult decât orice el transformă plăcerea pătimășă sau voluptoasă.

Voluptatea este doar o seducere temporară care lasă de cele mai multe ori dezgustul neîmplinirii și al nemulțumirii. De ce să nu spunem că chipul generic al lumii secolului al XXI-lea este un chip al voluptății. Dacă suntem pe cale de a crea un secol care să exceleze într-un anume lucru este cu siguranță voluptatea. Voluptatea pătimășă se poate vedea în ziare, pe internet, în panourile publicitare și pe micile și marile ecrane. Voluptatea este o trăsătură generică a secolului al XXI-lea. Marile modele și fotomodele de modă de pe marile scene ale lumii sunt nimic mai mult decât ori exemple de voluptate. Acest lucru are loc și în industria cinema a secolului al XXI-lea care este departe de a ne pune în față chipuri sau modele ascetice pe care să le urmăm. De fapt trăim într-o cultură media care ironizează ascetismul și adulează voluptosul. Voluptosul și ascetismul sunt două noțiuni antagonice care se resping una pe alta. Secolul al XXI-lea este chemat să fie și un secol ascetic pe lângă multiplele sale chemări. Cum cât vom fii mai ascetici cu atât vom fii mai raționali și vom păstra lumea nepătată de lăcomie.⁷

CAPITOLUL 1

ASCETUL ÎN ISTORIA RELIGIILOR

În următorul capitol vom arăta că noțiunea de ascet nu este prezentă numai în creștinismul ortodox ci și în alte religii. Yoghinii și fakiri hinduși, imamii și sufiști islamici,

⁷ A se vedea George Florovsky, *Părinții bizantini ascetici și duhovnicești* (Boston: Harvard, 1978).

confucianiștii taoiști, șintoiștii japonezi sau zoroastrienii iranieni cu toții au anumite concepții ascetice. Unii dintre ei au ajuns la stadii avansate de ascetism. Toate religii antice au avut anumite concepții ascetice sau mai mult decât orice o anumită asceză. A existat astfel un fel de mitologii ale asceților și a ascezei ortodoxe. Această mitologie este mai mult decât orice ceea ce am putea denumi o mitologie care are ca și centru crezul că lumea este rea și un eșec și ea trebuie mai mult decât orice materia trebuie urâtă.

În cadrul hinduismului știm că yoghini sunt marii asceți hinduși. Ei au mai multe practici prin care încearcă să câștige favoarea lui Dumnezeu. Asceții orientali sunt diferiți de concepții decât asceții occidentali. Ascetismul oriental este foarte mult un ascetism care se bazează pe contemplație în timp ce ascetismul occidental este un ascetism sau o asceză care se bazează pe activitate și activism. Asceza orientală este mai mult decât orice ceea ce am putea denumi o modalitate de a intra în comuniune cu Dumnezeu. Comuniunea cu Dumnezeu are mai mult decât orice un aspect ascetic care ține foarte mult de asceza creștin ortodoxă fiindcă dincolo de orice Dumnezeu este o ființă spirituală și transcendentă care este dincolo de toate granițele concepțiilor imanente omenești. Hercule, Ghilgameș, Perseu, Odiseu [sau Ulise], Prometeu și mai mulți alții au fost dincolo de orice întruchipări ale chipului ascetului. Ascetul era cel care în căutarea a lui Dumnezeu renunța la lume și la tot ceea ce ținea de lume și de existența ei. Drumul ascetului poate fi citit de mai multe ori în marile opere și creații antice epice. Drumul ascetului se intersectează de mai multe ori în antichitate cu drumul eroului dar ele sunt două drumuri distincte. Eroul și ascetul de mai multe ori pactizează unul cu altul dar mai apoi fiecare merge pe drumul său separat. Drumul ascetului și cel al eroului au foarte multe lucruri în comun, dar ele sunt drumuri diferite și în literatura universală și în religiile antice.

Calea ascetului în istoria religiilor este o cale care îl duce pe om la unirea cu Dumnezeu și îngerii din ceruri. Ascetul se aseamănă pe sine mai mult decât orice îngerilor din ceruri. Într-un anumit fel ascetul este mai mult decât orice un fel de înger pământesc care se nevoiește pentru a fi asemenea îngerilor din ceruri. Îngerii lui Dumnezeu sunt mai mult decât orice cei care ne pot ajuta în drumul nostru ascetic. Asceza creștin ortodoxă este dincolo de orice cea care ne face să ne autodepășim să ajungem la unirea cu Dumnezeu. Țelul ascetului și a ascezei creștin ortodoxe este mai mult decât orice unul care ține de marile adevăruri teologice. Asceza creștin ortodoxă nu este dincolo de orice o modalitate de automutilare. Din cele mai vechi vremuri asceza creștin ortodoxă a respins autoflagelarea și orice formă de mutilare.⁸ Mutilarea este dincolo de orice ceea ce am putea denumi o practică ce nu este conformă cu ascetica creștin ortodoxă. La fel de bine fenomenul stigmatizării este un fenomen neortodox care a fost respins de ortodoxie de mai multe ori. Mitologia antică în special cea greacă ne-a dat mai multe chipuri primare de asceți. În *Odissea* lui Homer putem vedea un chip al renunțării. Soarta a făcut ca Odiseu să nu se mai întoarcă în Itaca decât după 18 ani. Odiseu sau Ulise cum s-a numit în terminologia populară a fost la un anumit nivel un chip al ascetului. Ulise a fost un chip primar de ascet. Teme ascetului este întâlnită de mai multe ori camuflat în alte mari religii ale lumii. Buddha s-a voit pe sine un ascet. Dar adevărul este că Buddha a eșuat în a fi un ascet autentic. Ascetismul creștin ortodox este mai mult decât orice o cale reală de a ajunge la despățimire, o condiție pentru a ajunge la cunoașterea și experimentarea lui Dumnezeu.

Întruchipări ale ascetului vedem în mai mulți eroi antici. Ascetul nu a fost o imagine deplină în antichitate. Această imagine a devenit mai mult decât orice o imagine care a fost

⁸ M. Cooper, *Flagelarea și flagelanții: o istorie a flagelării* (Londra, 1869).

dincolo de orice depășită de imaginea creștină a ascetului. Ortodoxia a fost printre primele religii sau mai bine spus confesiuni ortodoxe care a conturat extrem de bine chipul ascetului și ceea ce este ascetul în sine. Ascetul a fost din punct de vedere cu o treaptă mai jos decât sfântul. Un drum primar al ascetului creștin poate fi deslușit în marile poeme epice ale antichității. Zoroastru a fost un chip al ascetului creștin ortodox și el a fost mai mult decât orice interesant de un chip al ascezei și al ascetismului ortodox. Mai mulți mari fondatori de religii sunt dincolo de orice chipuri ale unui ascetism generic și primar. Antichitatea a creat am putea spune un mit al ascetului. Mitologia ascetului poate fi citită în mai multe texte ale antichității. Ascetul era cel care se consacra pe sine lui Dumnezeu. Dar trebuie să spunem că de mai multe ori imaginea eroului era cumva confuză și ea se intersectează cu cea a ascetului. Dalailama tibetan este mai mult decât orice un fel de confuzie dintre ascet și erou fiindcă în persoana lui coincide un model religios cu unul ascetic. Dalailama este un model ascetic confuz fiindcă după cum am spus, nu poate fi un erou național și un ascet religios. Asceții nu sunt oameni care sunt robiți de interese materiale sau mai mult decât orice de principii care ne țin interesele egoiste ale lumii în care trăim. Antichitatea prin urmare nu a fost străină de modelul sau de țelul ascetic. Ascetul a fost sub diferite forme prezent în mentalitatea și gândirea antică. Anticii au simțit nevoia asceților.⁹

O altă figură a ascetului sau mai bine spus o paradigmă a ascetului creștin ortodox o întâlnim la Virgiliu. Eneida a fost o epopee scrisă de Virgiliu care l-a avut ca și protagonist pe Eneas. Acesta a fost mai mult un personaj mitologic care putea pendula între lumea nevăzută și cea văzută extrem de ușor. Eneas a lui Virgiliu a fost foarte mult un chip al ascetului în antichitate. El a făcut eforturi mari pentru a ajunge mai mult decât orice salvator al imperiului de la Roma. Eneas trece prin mai multe dificultăți și greutăți dar în ele din urmă iese învingător. Un prototip al ascetului antic nu a fost numai Ghilgameș, cunoscut prin celebra sa epopee, ci și Eneas.¹⁰

Mai multe povestiri antice au avut elemente profund ascetice. Ascetul era privit ca și eroul providențial care mai mult decât orice ajunge să descopere sensul adevărat și funcția reală a lumii, a omului și a vieții. În Anglia secolului al VII-lea s-a elaborat un alt mare concept ascetic personificat în Beowulf care era și el un erou mitologic ce lupta împotriva monștrilor. Caracterul ascetic al lui Beowulf a constat cel mai mult în lupta lui împotriva monstruosului sau a grotescului ceea ce îl plasează foarte mult în categoria asceților. Într-o altă epopee de data aceasta din Finlanda întâlnim un alt chip al ascetului. Această epopee ne spune că în regiunea Finlandei băntuia un vrăjitor sau șaman pe nume Väinämöinen. O fecioară pe nume Marjatta v-a naște un copil care a fost menit să îl înfrângă pe acest șaman. La fel de bine și în această poveste finlandeză putem vedea un element ascetic. Practicile șamanice erau practici neortodoxe și păgâne ceea ce a dus în cele din urmă la nevoia providențială a unui eliberator. Fiul Marjattei avea să fie mai mult decât orice un fel de ideal ascetic în literatura

⁹ Zen buddhismul este mai mult decât orice ceea ce am putea denumi unul dintre curențele centrale ale ascetismului oriental. Marii maestri zen sunt cei care practică ascetismul sub diferitele lui forme. La fel de bine taoismul chinez este și el mai mult decât orice o formă de ascetism. A se vedea Fritzof Capra, *Taofizica* (București, 2004).

¹⁰ La un anumit nivel, Esop am putea spune că a fost un chip ascetic din antichitate. Esop era sclav și a reușit să ajungă om liber numai prin faptul că și-a folosit foarte mult inteligența sa elaborând diferite fabule sau întâmplări inteligente care au atras simpatia stăpânului său. În urma deșteptăciunii și a inteligenței sale expusă cel mai bine prin fabulele sale, Esop și-a câștigat libertatea. Esop și-a exersat foarte mult calitățile sale de povestitor ceea ce am putea spune că îi conferă un anumit caracter de ascet. Asceza practică de Esop a fost una intelectuală care căuta în orice situație dificilă un răspuns parabolă sau o pildă ori o fabulă.

finlandeză.¹¹ Mai mult decât orice Mohamed și el s-a voit un ascet. Mohamed și mai apoi sufiștii adepții lui au creat un fel de curent ascetic islamic care vroia să ofere un răspuns la problemele lumii și ale vieții omului. Asceții au fost astfel prezenți în mai multe religii ale lumii. Chipul ascetului îl întâlnim de la deșerturile Arabiei la munții Himalaia și mai apoi în stepele Siberiei. În antichitate ascetul era persoane care simțea că trebuie să se ridice mai mult decât restul semenilor săi la o viziune superioară și profundă a lumii și a universului. Ascetul a fost astfel prezent în mai multe religii șamanice. Șamanii primitivi și ei practicau un anumit fel de ascetism care spuneau ei că îi pune în legătură cu lumea spiritelor. Șamanii erau cei care prin practici ascetice ajungeau să intre în contact cu ființe spirituale pentru a putea rezolva problemele comunității.

În epoca de început a umanității șamanul era mai mult decât orice un fel de ascet. Evident, practicile șamanice erau practici care se bazau pe magie și pe vrăjitorie, dar unii șamani au fost sinceri în căutarea lor a lui Dumnezeu. Șamanul a fost astfel din punct de vedere generic un prototip al ascetului creștin ortodox.¹² După cum am spus, practicile șamanice sunt practici primitive și neortodoxe dar dincolo de orice ele au avut un element ascetic. Șamanul consuma numai anumite mâncături pentru a putea intra în legătură cu lumea spiritelor. Șamanii posteau sau se abțineau de la anumite mâncături în special de carne. În vremurile noastre practicile șamanice nu mai există dar ele existau foarte mult în antichitate. Șamanii știau că asceza sau abținerea ține spiritele rele [diavoli] departe de om, în timp ce lăcomia îl face pe om pradă a demonilor sau diavolilor. Ascetismul a fost mai mult decât orice o formă de manifestare a mai multor rituale și culturi primitive care țin acum doar de istoria lumii și a religiilor.

În China o altă figură ascetică a fost Confucius. Confucius a fost filosoful chinez care susținea că mai mult decât orice omul trebuie să renunțe la tot ceea ce ține de rău și să fie un om bun. Dimpreună cu Confucius mai putem aminti și pe Lao Tse sau Laotze care și el a avut în mare o concepție ascetică a vieții. Lao Tse a fost un chinez care la fel ca și mari alți asceți ai lumii a fost nemulțumit și dezgustat de scandalurile de ordin guvernamental și politic din China vremurile lor. În urma acestui dezgust el avea să plece din China. Unii cred că Lao Tse nu ar fi existat deloc, dar și în el se poate vedea un puternic element de aspirație ascetică. Dezgustul față de intrigile și corupția de la palatul împăratului chinez l-au făcut să părăsească acest loc. Există în această părăsire un puternic element ascetic care de fapt poate fi întâlnit de mai multe ori în cultura Chinei. China este o cultură și o țară de la care nu lipsește un profund element ascetic. Acest element este dincolo de orice ceea ce am putea denumi un element tipic pentru cultura asiatică. Asiaticii au un profund simț ascetic dar acest simț nu este din fericire extrem de bine centrat. Ascetul asiatic de mai multe ori se vede pe sine dator să facă asceză pentru a se autodeifica pe sine. Astfel asceza are de mai multe ori un model automutilant sau flagelator care își ajunge zenitul în harakiri-ul sau sepuke-ul japonez.

După cum am spus, asceza este prezentă în deformat sau parțial în mai toate marile religii ale lumii: buddhism, hinduism, islam, taoism sau iudaism. Asceți au existat și în adepții mișcării Bahai. Dar vedem că nu toate aceste forme de ascetism sunt ortodoxe. Asceza

¹¹ Kalevala, (Cincinatti, 1888).

¹² Șamanismul este un fenomen ocult dar care implica cu sine mai multe elemente ascetice. Aceste elemente implicau că șamanul renunța la mâncare o anumită perioadă de timp, renunța la viața de familie sau uneori tăria în reclusiune. Anumite elemente șamanice au fost descoperite în religiile Japoniei. A se vedea în acest sens, Carmen Blacker, *Metaniile Katalapta: un studiu al practicile șamanice* (Taylor and Francis, 1999).

hindusă pe care o fac yoghinii și fakirii hinduși este mai mult decât orice o asceză care nu are menirea de a îl unii pe om cu Dumnezeu creatorul său ci mai mult decât orice are menirea de a îl face pe om însuși Dumnezeu. Acest gen de asceză hindusă este din nefericire unul de inspirație diavolească. Ascetul hindus, yoghin, guru sau fakir vrea prin asceză să ajungă însuși Dumnezeu. Din acest punct de vedere practicile ascetice hinduse sunt un eșec. Asceza care vrea să face din om propriul său dumnezeu este o asceză eronată și care nu are nici un sens. Adevărata asceză are funcția de a arăta sau mai bine spus de a demonstra iubirea omului față de Dumnezeu. Asemenea cum dacă cineva iubește o persoană își manifestă iubirea prin săruturi, îmbrățișări, tandrețe și gingășie, și cei care îl iubesc pe Dumnezeu își manifestă iubirea lor prin asceză. Numai că această asceză trebuie să treacă de proba ortodoxiei. Ortodoxia cunoaște după cum am spus mai multe forme de asceză. Asceza ortodoxă nu este o mortificare a trupului omului ci mai mult decât orice o mortificare a patimilor și păcatelor omului. Mortificarea patimilor și a păcatelor este un proces ascetic care oprește accesul diavolilor în viața omului. Astfel, inima omului devine un teren de luptă dintre cele două entități: a îngerilor și a diavolilor care își dispută supremația ultimă și finală asupra omului. Cei care pășesc pe calea ascezei vor merge cu îngerii în rai în timp ce cei care pășesc pe calea hedonismului vor merge cu diavolii în iad. Aceasta este în mare concepția creștin ortodoxă a ascezei. Asceza înseamnă mai mult decât orice a menține lumea la gradul sau la starea în care a fost creată sau lăsată de Dumnezeu. Religiile primare ale lumii au menținut acest lucru din cele mai vechi vremuri: pentru a păstra lumea pură sau a ne raporta la ea în starea în care a fost creată de Dumnezeu este nevoie să avem o concepție ascetică asupra lumii și a omului. Asceza a fost prin urmare un concept care este prezent și în antichitate dar mai mult decât orice o sistematizare a ascezei a fost făcută ulterior odată cu apariția creștinismului și a creștinismului ortodox.¹³

Ascetul prin urmare a fost prezent și în antichitate într-o formă mai primară decât în zilele noastre. Ascetul este mai mult decât orice ceea ce am putea denumi o prezență lăuntrică a lumii antice care a avut de mai multe ori diferite prezențe și mai multe modalități de exprimare. Mai mult decât orice trebuie să spunem că Dumnezeu este dincolo de orice ceea ce am putea spune autor intim al asceților săi. În antichitate au existat mai multe concepții hedoniste despre existență și viață care mai mult decât orice concepții opuse ascetismului. Asceza ortodoxă este mai mult decât orice ceea ce am putea denumi o modalitate de a intra în comuniune cu toți marii asceți ai trecutului. Ascetismul creștin ortodox este mai decât orice ceea ce am putea denumi o modalitate de a intra în legătură cu Dumnezeu. Dumnezeu prin urmare a avut un drum progresiv cu asceții Săi din vechime și până în zilele noastre. Ascetul a fost prin urmare prefigurat de mai multe mari religii ale lumii dintre care am putea aminti după cum am spus în special pe marii întemietori de religii ai antichității. Chiar și în religiile păgâne am putut vedea chipuri de chipuri ale ascetului creștin ortodox. Acest ascet a fost cel care a rămas credincios chemării sale inițiale a lui Dumnezeu și care nu a făcut rabat de la plăcerile lumii pentru a se unii cu Dumnezeu. În acest sens, Dumnezeu a fost mai mult decât orice ceea ce am putea denumi o realitate care nu are nimic de a face cu efemerul și perisabilul lumii în care trăim. Ascetul este cel care a tânjit

după perfecțiune morală sau spirituală. Mai mult decât orice ceea ce am putea denumii asceză creștin ortodoxă este evidențiată dorința omului de curăție și de viață adevărată.

Religiile antice cel mai mult i-au personificat pe asceți ca fiind cei care aspirau la o ierarhie mai superioară, mai înaltă sau mai dezvoltată de valori și de principii. Ascetul antic era cel care venea să aducă un nou gen de viziune generică asupra lumii și a universului. El era omul care pleca din lumea materială pentru a ajunge la o cunoaștere a lui Dumnezeu din lume spirituală. Mai mult decât orice trebuie să știm că Dumnezeu este cel care a fost centrul căutărilor asceților și a celor care au intrat în marele teren de joc al ascetismului. Asceza creștin ortodoxă a fost mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o prezență profetică în antichitate. Ascetul antic era și el ca și ascetul din secolul al XXI-lea nemulțumit cu genul de viață și de existență decadentă a zilelor și a vremurilor sale. Ascetul din antichitate nu este deosebit de cel din secolul al XXI-lea. Țelurile și scopurile lui sunt identice: a duce o viață curată și plăcută lui Dumnezeu, a nu fii stăpânit de tiranie păcatelor și a patimilor și mai mult decât orice a fii un om moral și drept. Ascetismul creștin ortodox este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o nouă deschidere în plan pnevmatologic față de tot ceea ce este frumos și bun.

Dincolo de toate problemele și greutățile cu care se confrunta ascetul antic el era chemat să ajungă la o viziune optimistă a speranței și al dorinței de mai bine. Ascetul era cel care spera mai mult decât orice la ceea ce este frumos și bine. Ascetul antic din istoria religiilor a fost mai mult decât orice un om al speranței și al crezului că v-a exista o lume mai bună. Ceea ce știm despre ascetul din antichitate era că el era înconjurat de o lume cu foarte multe ispite și încercări. Acestei lumi el trebuie să îi reziste și în acest sens speranța a devenit una dintre cele mai mari virtuți ale lumii antice. Buddhismul avea speranța că Buddha v-a oferi calea iluminării într-o lume confuză și problematizată. Ascetul creștin ortodox este foarte mult un fel de împlinire sau mai mult decât orice o realizare a vechiului ideal antic al ascetului. Din antichitate lumea a simțit nevoia unor oameni care să se ridici mai presus de nivelul generic al celor mulți și care nu mai luptau de mai multă vreme pentru o viață curată și frumoasă din punct de vedere duhovnicesc.

Un alt mit al ascetului îl găsim în cadrul legendelor antice eline a lui Iason care pentru a își realiza țelul existențial trece prin mai multe încercări și probleme. Iason luptă cu nedreptatea din lume și mai ales a unui rege care a luat în stăpânie un tron. În drumul său de a îl detronea pe regele tiran, Iason trece prin mai multe obstacole și greutăți. El le v-a depăși foarte greu ajungând să își pună și viața în pericol și v-a face o călătorie mai mult inițiativă. Ascetul antic era de cele mai multe ori în luptă pentru o cauză dreaptă a lumii și a universului său. În Corintul antic și în mitologia din Corint a existat un alt gen de imagine a ascetului. Acesta a fost Belerofon care a fost un chip al ascetului. Belerofon a fost cel care călare pe un cal cu aripi a plecat să omoare himerele și monștri răi din lume. După mai multe lupte el v-a reuși acest lucru. Ascetul este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o prezență sau un deziderat al omului antic cult și superior. Astfel, secolul al XXI-lea nu este primul secol care a creat concepții despre asceți și existența lor.

După cum am spus, antichitatea a început să ne ofere contururile unui gen de asceză care mai mult decât orice este cea care ne formează ca și oameni. Asceza nu este în acest sens o distrugere a trupului omului ci mai mult decât orice este o păstrare a omului în starea intactă în care a fost creat și a fost lăsat de Dumnezeu. Există prin urmare un anumit chip mai greu sau mai ușor de detectat în mai toate marile religii ale lumii. Ascetul a fost astfel confundat și de mai multe ori cu diferite imagini care au fost din ce în ce mai greu de depistat

dar știm mai bine decât orice cine și ce a fost ascetul din primele zilele ale umanității.¹⁴ Prin urmare vom vorbi în următoarele rânduri despre ascetul în hinduism, ascetul în buddhism, ascetul în islam și ascetul în iudaism. Acestea sunt principalele religii mari ale lumii.

Ascetul hindus după cum am spus este foarte mult yoghinul și fakirul. Yoga este un fenomen larg întâlnit în lume care este propagat și promovat de așramurile mai multor guruși. Yoga este la hinduși practica ascetică care duce în mod logic la starea de nirvana care este mai mult decât orice o stare de contopire cu nimicul sau marele tot. Acest fel de înțelegere a ascezei este prin urmare eronat și greșit. Mai mult decât orice știm că asceza creștin ortodoxă este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o asceză care crede într-un Dumnezeu personal. Asceza creștin ortodoxă se deosebește de restul marilor concepții ascetice ale lumii prin faptul că este o asceză cât se poate de personală și care crede într-un Dumnezeu personal care nu este o asceză panteistă dualistă sau ocultă. Sunt mai multe forme de magie care practică un fel de asceză negativă prin care slujesc mai mult unor concepții străine de Dumnezeu ca și persoană.

Dumnezeu este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o existență amplă și profundă care nu are nevoie de nici un fel de asceză din partea omului dar totuși știm că marii asceți au fost oameni plăcuți lui Dumnezeu. Formele de yoga sunt de fapt mai mult un fel de pseudo-asceză sau mai mult decât orice o asceză perversă și deplasată care nu ne duce spre Dumnezeu ci mai mult decât orice spre ruină și pierzanie. Aceasta fiindcă după cum am spus yoghinii hinduși au un așa numit fel de „asceză” care se numește tantra care de fapt este mai mult un cult al perversiunilor desfrânate și a destrăbălării. Ori putem vedea că nu aceste este sensul ortodox al ascezei creștine. Asceza în sine nu înseamnă mai mult decât orice libertatea de a păcătui ci mai mult decât orice o ne lupta și a ne împotrivi păcatului până la ultimă picătură de sudoare. Prin urmare este eronat să vorbim de o asceză în sens hindus fiindcă asceza hindusă este mai mult decât orice o asceză greșită care nu îl are pe Dumnezeu în centru el ci dincolo de orice are mai mult principul de a cumula cât mai multe plăceri.

Cumulul de plăceri este un fel de anti-asceză la hinduși. Yoghinii prin urmare practică mai mult decât orice o asceză falsă și eronată. Această asceză îl înlocuiește pe Dumnezeu cu Brahman, Șiva și Vișnu. Asceza creștin ortodoxă este mai mult decât orice orientată spiritual și nu pe principii panteiste. Asceza hindusă este mai mult decât orice una care crede că tot ceea ce trebuie să facem nu este să ne unim cu un Dumnezeu personal și persoană ci mai mult decât orice cu marele tot. Acest mare tot este centrul ascezei hinduse. Dumnezeu nu este prin urmare o ființă personală pe care să o putem cunoaștem știi pe care am putea să o experimentăm. Prin urmare, este în interesul și viziunea autorului să arătăm că asceza creștin ortodoxă este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o asceză eronată și falsă. Asceza creștin ortodoxă se deosebește prin urmare de asceza hindusă fiindcă mai mult este o asceză care are în centru un Dumnezeu personal și nu un Dumnezeu impersonal care este prezent în toate și în orice.

Asceza creștin ortodoxă este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o asceză care are de a face cu prezența lui Dumnezeu în lumea noastră și în a îl face pe Dumnezeu mai accesibil și mai prezent unei lumi care în realitate trăiește în absența lui Dumnezeu. Asceza creștin ortodoxă îl poate face pe Dumnezeu prezent și real în lumea în care trăim mai mult decât orice. Lumea ascetică este mai mult decât orice o lume care îl are în centru pe Dumnezeu și vrea mai mult decât orice să ajungă la o slujire a lui Dumnezeu. Asceza creștin

¹⁴ Gavin Flood, *Sinele ascetic: subiectivitate, memorie și tradiție* (Universitatea Cambridge, 2004).

ortodoxă spre deosebire de alte asceze este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o modalitate personală de a îl sluji pe Dumnezeu. Pe Dumnezeu îl slujim mai mult decât orice prin mai multe acte. Unul dintre cele mai fundamentale acte de slujire a lui Dumnezeu este dincolo de orice asceza creștin ortodoxă. Mai multe mari religii sunt conștiente de acest lucru. Trupul trebuie înfrânat și ținut sub control mai mult decât orice. Acest lucru îl știu mai multe religii și adepții a mai multor culte religioase. Dumnezeu este dincolo de orice ceea ce am putea denumii o prezență care are de a face cu ceea ce este cel mai profund și mai frumos din om. Ascetul prin urmare a fost mai mult decât orice o prezență ascunsă sau camuflată încă din antichitate. El era genul de om care trecea peste limitele și granițele acestei lumii și ajungea ca o concepție generică în care renunțarea era mai mult decât o raportare firească la o lume în care lucrurile erau confuze și greu de menținut în starea naturală.

În hindusă termenul pentru ascet este de sadhu care este mai mult decât orice un ascet sau un om cu viață sfântă. Prin urmare în cultura Indiei s-a putut vedea un chip al ascetului sau un chip de ascet. Sadhu era ascetul care în drumul său renunța la lume pentru a ajunge la ceea ce hinduși denumesc mokșa, care este stadiul de apatie sau de desprindere de ciclul contingent al existenței efemere. Asceții hinduși și ei trăiesc prin peșteri, păduri și deșert pentru a ajunge la concepție mai înaltă a existenței și a vieții umane. Ascetismul în hinduism este mai mult decât orice o concepție destul de nesigură și greu de definit. Dar mai apoi vom vedea alte forme de ascetism care sunt mult mai avansate și conturate. Aceste forme de ascetism după cum am spus sunt dublate și de profundă spiritualitate.

Ascetul prin urmare apare și în hinduism dar vedem că concepția ascetică a ascetismului în hinduism este greșită și deformată. Ascetul hindus vede de fapt în asceză o modalitate de a ajunge el însuși Dumnezeu fiindcă Dumnezeu în sine este doar o parte din marele tot. Ascetul prin urmare are un scop destul de greu de definit. De fapt vom vedea că mai multe concepții orientale ale asceților sunt dincolo de orice confuze și nesigure. Ascetul este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o noțiune eronată și dificilă. Ascetul creștin ortodox prin urmare nu este identic cu ascetul hindus care mai mult decât orice este o noțiune cât se poate de neclară și de confuză. Asceții hinduși cum ar fii yoghinii și fakiri ajuns mai mult decât orice la o stare de relația cu Dumnezeu, dar această stare este dincolo de orice una eronată care duce mai mult la îndumnezeirea sinelui fără de Dumnezeu. Mai mult decât orice Dumnezeu este fără doar și poate ceea ce am putea denumii străin de noțiune de asceză în hinduism. Yoghinii hinduși ajung uneori la lucruri ieșite din comun cum ar fii levitație, umblarea pe jăratice aprins, starea pe spate pe săbii ascuțite și multe altele. Prin urmare, hinduismul este mai mult decât orice un eșec al ascetului. Asceza hindusă nu urmărește să îl pună pe om în legătură cu Dumnezeu ci vorbește mai mult de o noțiune abstractă care nu are de a face cu Dumnezeu.

După cum am afirmat sensul ascezei la creștinii ortodocși este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii unirea cu Dumnezeu.¹⁵ Unirea cu Dumnezeu se realizează prin urmare în asceza creștin ortodoxă într-un proces mai lung și mai dificil care este în cele din urmă un proces cât se poate de amplu. Ascetul hindus nu își propune să moară patimilor și păcatelor ci mai mult decât orice el se vrea pe sine o entitate care nu are nevoie de Dumnezeu și existența Sa. Ascetul hindus este mai mult decât orice un ascet confuz și care nu crede în Dumnezeu. El invocă de mai multe ori puteri oculte care nu au de a face nimic cu

¹⁵ Flocaliile sunt mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o expunere generică a sensului ascezei creștin ortodoxe.

Dumnezeu. Există din nefericire un profund element ocult în practicile hinduse ascetice care nu doresc să îl unească pe om cu Dumnezeu ci mai mult decât orice cu forțele întunericului. Aceste forțe ale întunericului sunt mai mult decât orice ceea ce am putea denumii forțe care nu sunt dispuse să îl slujească pe Dumnezeu. Ascetismul hindus neagă existența unei lumi sau dimensiuni oculte și prin urmare după cum am spus unele practici hinduse ascetice sunt extrem de neortodoxe. În această carte nu ne-am propus mai mult decât orice să respingem hinduismul ci am voit mai mult decât orice să arătăm că noțiune de ascetism este prezentă la hinduși.

Tot despre ascetism vorbesc și buddhiști care sunt o altă mare religie a lumii. Se știe după cum am afirmat mai sus că Buddha a fost la un moment dat retras în pustie. Buddha a fost un ascet în sens inițial doar că asceza sa a eșuat. După cum mai multă lume știe Buddha sau pe numele lui real a stat la un palat tatăl său fiind rege. Adevărul este că viața de lux și de exces de la palat l-a dezgustat pe Buddha și el a voit ceva mai mult decât atât. Astfel Buddha avea să părăsească curtea regală a tatălui său pentru a își găsi fericirea în asceză și în compania asceților. Buddha a fost mai mult decât orice un exemplu de asceză. În aceste rânduri după cum am spus nu vom căuta să găsim o distrugere a religiei lui Buddha. Vom arăta că paradoxal viața de îmbuibare și fanfaronadă a lui Buddha de la palat nu l-a mulțumit. Evident, Buddha nu a fost un ascet în sens deplin și total fiindcă el avea să se căsătorească și să aibă un copil. Buddha a crezut că poate fi un ascet total care să modifice istoria lumii și să aibă și copii. Aici am putea vedea cel mai mult eșecul lui Buddha de a fi cu adevărat un ascet și un om al lui Dumnezeu. Buddha a fost dincolo de orice un om care avea să fie din punct de vedere religios înșelat de ocult. Dar este de amintit că Buddha a fost atras de latura ascetică a vieții. Buddha a sihăstrit mai multă vreme căutându-și liniștea și pacea sufletească. Prin asceză Buddha avea să devină un iluminat sau unul care a ajuns la iluminare și prin urmare a depășit granițele acestei lumi. Puteam vedea astfel că Buddha a fost mai mult decât orice interesant de psihologia ascetismului. Ascetul trebuie să fie foarte mult orientat în spre lumea spirituală și să nu fie atașat de lumea materială. Buddha a găsit extrem de mulți aderenți la ideile sale. Țelul lui Buddha a fost ca prin asceză să elibereze omul de durere, suferință și tristețe.¹⁶

Astfel în timpurile de după moartea lui Buddha se v-a ajunge mai mult decât orice la necesitatea unei concepții a asceților. Ei vor fi denumiți paccecabuddhas. Aceștia erau mai mult decât orice cei care au ajuns la „iluminare” sau la un stadiu superior în care se demonstra că buddhismul funcționează ca și sistem și ca și religie. Paccecabuddhas sunt cei care ajuns la iluminare prin eforturi proprii. Ceea ce este cel mai tragic este că la un moment dat buddhiști au elaborat un fel de învățătură sau doctrină care se denumea samana care susținea că ascetul trebuie să renunțe definitiv la lume și la toate proprietățile sale și să urmeze dacă este necesar viața unui cerșetor sau vagabond. Buddhismul începând cu Buddha a susținut doctrina „renunțării”. La fel cum Buddha a renunțat la coroana de rege, adeptul buddhist trebuia să renunțe la lume și să se dedice deplin și total căii „iluminative” care era singura cale ce îl putea eliberat pe om de suferința și durerea din lume. Buddha a ajuns la această stare și prin urmare adeptul buddhist trebuia să îl accepte pe Buddha ca și modelul sau exemplul suprem și deplin.

Prin urmare, după cum putem vedea există un profund element ascetic în buddhism dar el este mai mult decât orice un element al „detașării” de lume și problematicile ei

¹⁶ Buddha și buddhismul au devenit din nefericire obsedate de ideea de a scăpa de durere și tristețe. În acest sens a se vedea Martin Wiltshire, *Figuri ascetice mai înainte și în buddhismul timpuriu*, (Berlin, New York, 1990).

efemere mai mult decât un sentiment al iubirii de Dumnezeu. Asceza creștin ortodoxă începe mai mult decât orice dintr-un profund sentiment al iubirii de Dumnezeu. Nu poate fii asceză fără iubirea de Dumnezeu. Adevărul este că buddhiștii nu îl iubesc pe Dumnezeu ci îl consideră pe Buddha ca și o încarnare a lui Dumnezeu, ceea ce este destul de eronat fiindcă știm că Buddha a fost un om cu carne și oase ca și restul oamenilor. Buddhismul este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o plasare a omului în sfera „detașării” de o lume care paradoxal îi este potrivnică din cauza suferinței și a tristeții. Simplul fapt că în lume există suferință și tristețe este un motiv pentru ca buddhiștii să renunțe la lume și la realitatea ei. După cum am spus în psihologia buddhistă asceza este mai mult un fel de răzbunare pe o lume ostilă care nu aduce numai plăceri și bucurii ci mai mult decât orice ceea ce am putea denumii durerea și tristețea. Asceza este la buddhiștii o modalitate de a căuta un fel de descărcare pe o lume care în nici un caz nu este acolo unde ar voi să fie buddhiștii. În buddhism există un element cripto-hedonist sau mai bine spus un element hedonist ascuns. Acest element este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii ceea ce face ca buddhistul să se dea de gol. Asceza creștin ortodoxă nu este făcută din dorința de a suprima problemele și durerile lumii în care trăim ci mai mult decât ea este produsul iubirii de Dumnezeu.

Iubirea de Dumnezeu este cauza mai mult decât orice a oricărei forme de asceză. Asceza creștin ortodoxă spre deosebire de asceza buddhistă nu se bazează pe elementul disprețului față de lume și de existența umană în mare ci mai mult decât orice pe ceea ce am putea denumii iubirea de Dumnezeu. Spre deosebire de ascetul buddhist, ascetul creștin ortodox simte iubire față de Dumnezeu și din iubire el ajunge să facă asceza: să postească, să se roage, să meargă la slujbele bisericii, să facă metanii sau să se abțină de la păcate și patimi. Asceta creștin ortodoxă spre deosebire de asceza buddhistă nu provine dintr-un sentiment al nemulțumirii față de lume ci mai mult decât orice din iubirea față de Dumnezeu. Iubirea față de Dumnezeu este de fapt ceea ce simte ascetul atunci când practică asceta sa. Programul ascetic ortodox este din acest punct de vedere cât se poate de generic: ascetul creștin ortodox postește în cele patru mari posturi ale anului: 1. Postul crăciunului [15 noiembrie-25 decembrie], 2. postul paștilor ține timp de 7 săptămâni; 3. postul Sfinților apostoli Petru și Pavel [este un post care mai mult decât orice nu are o durată exactă] și 4. Postul Sfintei Maria [care ține între 1 și 15 august]. Pe lângă aceste 4 mari posturi de peste an, ascetul creștin ortodox mai postește în fiecare miercuri și joi după amintirea patimii Domnului Iisus Hristos. Aceste lucruri sunt foarte diferite de practicile ascetice buddhiste care sunt mai mult decât orice ceea ce am putea denumii străine de duhul sau de gândirea creștin ortodoxă mai mult decât orice de gândirea egocentrică buddhistă. După cum am arătat ascetul buddhist nu face asceză din iubirea de Dumnezeu ci mai mult decât orice dintr-un hedonism înfrânt intern. El vrea mai mult decât orice să caute o modalitate prin care să își găsească alinare la toate stările sale interne de nemulțumire că plăcerea și bucurie sunt prezente nelimitate în această lume. Există prin urmare deosebiri cât se poate de evidente între ascetul buddhist și ascetul creștin ortodox. Ascetul creștin ortodox și ascetul buddhist după cum am văzut fac asceză din motivații extrem de diferite. Ascetul ortodox face asceză din iubire sinceră și dezinteresată față de Dumnezeu în timp ce ascetul buddhist face asceză din sentimentul egoist al plăcerii infinite și nelimitate.¹⁷

¹⁷ Una dintre cele consacrate lucrări de ascetică și mistică ortodoxă este cea a părintelui Dumitru Stăniloae scrisă în secolul al XX-lea. *Ascetica și mistica ortodoxă* (Editura Deisis, Alba Iulia, 1993).

Prin urmare am vorbit în câteva rânduri despre concepția ascetică a buddhiștilor și am arătat în ce se deosebește concepția creștin ortodoxă. Ortodoxia este mai mult decât orice ceea ce am putea denumi concepția adevărată a ascetismului. Fiecare dintre noi este chemat să facă asceză după puteri. Hedonismul este concepția opusă ascetismului și a ascezei creștin ortodoxe. Mai mult decât orice și în islam se vorbește de ascetism și asceză dar vom vedea că această asceză nu este ortodoxă. Asceza islamică este mai mult decât orice ceea ce am putea denumi o asceză fundamentalistă care este grupată în jurul lunii ramadam care este mai mult 30 de zile de post total în care nici un adept al islamului nu mănâncă de seara până dimineața. Ascetismul și asceza islamică este mai mult decât eronată fiindcă după cum am spus este fundamentalistă. Fundamentalismul islamic profesează un ascetism care include în sine și doctrina pervertită a jihadului. După jihad una dintre doctrinele esențiale ale islamului ascetul islamic este chemat să ducă război la propriu cu cei care nu împărtășesc credința islamică. Mai nou, începând cu secolul al XX-lea islamul le cere aderenților mai mult decât orice să practice acte de terorism în numele lui Mohamed. Aceste de teroriste pe care unii dintre noi ne-am putut vedea sunt mai mult decât orice o formă de manifestare a fundamentalismului islamic. Ascetismul fundamentalist este mai mult decât orice un ascetism radical. Trebuie să spun că mai mult decât orice pentru a se ascunde ca și războinic Mohamed a pozat de mai multe ori în chipul ascetului. Este greu de spus dacă Mohamed a fost cu adevărat un ascet fiindcă el a fost căsătorit de mai multe ori și a practica poligamia. Poligamia nu este în nici un caz o practică ascetică. Mohamed însă în conștiința sa internă a fost conștient de valoarea și de rolul ascetului și a ascezei. Pentru a deveni credibil maselor însetate de lideri religioși Mohamed a pretins că descoperirea Coranului i s-a făcut din partea unui înger din ceruri. Este greu de spus dacă Mohamed a fost vizitat de un înger din ceruri fiindcă mai mult decât orice în Biblie nu se menționează că Mohamed ar fi un profet sau prooroc cum se credea el pe sine.

Pe lângă ramadam care este luna de post fundamentalist, musulmanii mai au anumite practici ascetice în cadrul sufismului care este mai mult decât orice un fel de ascetică și mistică islamică. Ascetica și mistica islamică este mai mult decât orice o ascetică care are ca sine după cum am spus nu iubirea de Dumnezeu ci ideea de răzbunare și ideea de război. Musulmanii au dus război cu mai toate culturile și civilizațiile lumii începând cu secolul al VI-lea după Hristos când a trăit Mohamed. Asceza islamică este mai mult decât orice ceea ce am putea denumi o asceză războinică care reactualizează din nou și din nou idealurile războinice a lui Mohamed. Islamul este o religie a lumii arabe și este mai mult decât orice etosul sau mentalitatea generică a musulmanilor. Este prin urmare eronat să spunem asemenea musulmanilor că o practică ascetică generică este mai mult decât orice războiul în numele lui Mohamed. În sens religios, pentru musulmani războiul în numele lui Mohamed este mai mult decât orice un fapt ascetic. Asceza creștin ortodoxă este mai mult decât orice o asceză care este orientată în spre pace și înțelegere. Calea de impunere a religiei și a convingerilor religioase nu este în nici un caz războiul sau terorismul ci mai mult decât orice dialogul și rugăciunea onestă și sinceră în fața lui Dumnezeu. Pentru fundamentalistii islamici a lua viața în numele lui Mohamed poate fi considerat un act de maximă asceză. Asceta islamică prin urmare este o asceză falsă care nu pleacă din iubirea sinceră de Dumnezeu și din dorința de a Îl sluji pe Dumnezeu ci mai mult decât orice din dorința de răzbunare și a vărsa sânge. Poate una dintre cele mai sângeroase religii din toate câte a avut lumea a fost islamul dincolo de religiile păgâne alte antichității.

Lumea islamică este o lume care de fapt crede că războiul este un act ascetic sau un act care ține de asceză. Acest lucru este fals și neadevărat. Asceza trebuie să vină din dorința de a Îl sluji pe Dumnezeu și din iubirea sinceră și deschisă față de Dumnezeu. Iubirea sinceră de Dumnezeu este mai mult decât orice ceea ce am putea denumi motorul principal al ascezei și ceea ce face ca asceza să de-a roade. Foarte puțini dintre noi de fapt mai vrem să fim asceți. Islamul de fapt nu iubește asceza și camuflează acest lucru în practica ramadamului care nu este în sens real un act de postire și asceză adevărată ci mai mult decât orice un act extremist și fundamentalist. Din punct de vedere religios fundamentalismul religios este o învățătură greșită și este și mai greșită când este aplicată la viața duhovnicească. Viața duhovnicească este mai mult decât orice o viață ascetică dar ea nu este o viață am putea spune fundamentalistă. Conștienți de acest lucru în cadrul islamului s-a creat o mare sectă care este mai mult ascetică dar care nu a renunțat la convingerile lui Mohamed și care este denumită sufism. Sufismul este un fel de asceză musulmană care afirmă că Dumnezeu trebuie singur iubit și că Dumnezeu este accesibil omului. Sufismul a încercat să facă din islam mai mult un fel de învățătură credibilă și care să nu fie sufistă.¹⁸

Iudaismul a fost mai mult decât orice o altă religie mare a lumii și care l-a avut ca și fondator pe Sfântul prooroc Moise. Moise a fost și a rămas pentru evrei chipul ascetic care ajunge nu numai să Îl contempleze pe Dumnezeu în rugăciune ci să se și întâlnească cu Dumnezeu în toată mărirea Sa pe muntele Sinai. Este adevărat că sfântul Moise a fost un mare ascet. Ascetul iudaic fie că a fost fariseu, saducheu sau ierusalimitean își concentra toate eforturile sale pe păstrarea intactă a celor zece porunci sau a torei care a fost dată de Dumnezeu pe muntele Sinai. Spre deosebire de ascetul islamic, ascetul iudaic nu este fundamentalist ci mai mult decât orice formalist sau fariseic. Se știe încă din timpurile când a trăit Domnul Iisus Hristos de formalismul sau fariseismul evreilor și a religiei lor. Acest formalism sau fariseism se baza numai pe o îndeplinire exterioară sau externă a cerințelor legii mozaice. La fel de bine ascetul iudaic nu era un ascet care este cu mintea și inima în asceza sa. El îndeplinea formal ceea ce cerea legea mozaică fără să Îl iubească real și adevărat pe Dumnezeu. Mai mult decât orice asceza iudaică a fost una ortodoxă dar ea după cum am spus a fost extrem de mult instituționalizată în sensul în care ascetul mozaic nu trebuia neapărat să face faptele ascezei sale și implicat din punct de vedere personal și sufletesc. Acesta a fost unul dintre motivele pentru care Vechiul Testament a fost completat de Noul Testament care și el este o carte ascetică compusă din 27 de mari secțiuni ce vin să ne arate că faptele ascezei noastre trebuie să fie dezinteresate și că ele trebuie să plece din iubire față de Dumnezeu.

Asceza mozaică după cum am spus a fost una extrem de formală care nu era interesată în mod real dacă Dumnezeu era sincer căutat și iubit. Ea urmărea mai mult un fel de tribut adus lui Dumnezeu dar miza foarte mult pe faptul că fericirea și bucuria vor veni compensatoriu în urma îndeplinirii practicilor ascetice. În cadrul mozaismului se vor crea mai multe mișcări ascetice dar probabil una dintre cele mai cunoscute a fost cea adeptilor de la Qumran sau mai bine spus a esenienilor. Concepția despre lume a esenienilor a fost una profund ascetică dar ea a devenit din nefericire una radicală care nega rolul sau importanța căsătoriei. Esenienii credeau că a fii căsătorit este un lucru rău și neascetic. Ei de fapt un părăsit deplin lumea și s-au retras la Qumran, undeva în deșert. Esenienii negau dreptul la proprietatea privată toate bunurile lor fiind în comun. În cadrul iudaismului asceții esenieni au

¹⁸ Nile Green, *Sufismul o istorie globală*, (Oxford, 2012).

fost priviți mai mult ca și un fel de sectă la fel cum sunt priviții Martorii lui Iehova de creștinism. La fel de bine o altă trăsătură a esenienilor a fost faptul că ei considerau că comerțul este negativ și rău. Esenienii se îmbrăcau numai în haine albe și se spălau cu apă rece extrem de frecvent. Aceasta a fost una dintre practicile lor ascetice. Munca esenienilor era după cum am văzut făcută în comun. Esenienii condamnat blestemul și înjurătura [acest fapt putea duce la excluderea definitivă din sectă sau comunitate]. Titlul pe care și l-au luat esenienii a fost de „fii luminii” și ei se considerau în război cu „fii întinericului” cei care nu au aderat la practicile lor. După cum am spus în iudaism sau mozaism esenienii au fost cea mai puternică organizație sau sectă ascetică. Unii cred că însuși Sfântul Ioan Botezătorul a fost parte din mișcarea lor. Acest lucru este însă greu de precizat fiindcă în mentalitatea timpului esenienii se despărțiseră de cultul oficial iudaic din Ierusalim mai mult decât orice fiindcă ei nu acceptat sacrificiile sau jertfele de animale care erau aduse lui Dumnezeu în zilele de mai înainte de Domnul Iisus Hristos. Ascetul esenian era mai mult decât orice în război cu răul și puterile răului. El știa însă că binele și lumina vor învinge în cele din urmă.

Prin urmare, asceza mozaică i-a avut ca și zenit al său pe esenieni. Esenienii nu mai există în zilele lor dar ne-au rămas de la ei foarte multe scrieri care denotă o comunitate puternic orientată ascetic. Asceza esenienilor a devenit ulterior o practică ce a fost preluată de mai multe popoare din orientul mijlociu. Aceste practici ascetice eseniene au lăsat o amprentă puternică asupra ascetismului și a istoriei ascezei. Esenienii au fost înregistrați ca și existând încă din secolul al II-lea înainte de Hristos ceea ce ne facem să deducem că omul a fost interesat și a căutat viața ascezei încă din timpurile de mai înainte de Hristos. Cei care sunt interesați de o istorie mai profundă a ascezei vor putea găsi extrem de multe date și informații studiind istoria esenienilor.¹⁹ Esenienii au prevăzut că se va naște Domnul Iisus Hristos dar este greu să spunem că ei l-au recunoscut real și direct pe Domnul Iisus Hristos. Prin urmare, a existat și în cadrul mozaismului mai mult decât orice un puternic curent ascetic. Asceza iudaică a fost mai mult decât orice o asceză convențională care era centrată în jurul ideii de Mesia, mântuitorul sau salvatorul lumii. Asceza iudaică era foarte mult o modalitate de a salva sau mântui lumea.

Prin urmare am făcut în rândurile de mai sus o trecere în revistă a principalelor concepții ascetice din marile religii ale lumii. Concepții ascetice există în hinduism, buddhism, taoism, islam sau iudaism. Toate aceste mari religii au în cadrul lor un anumit capitol care se leagă de asceza creștin ortodoxă. Există prin urmare o mare diversitate de concepții ascetice care variază de la o eshatologie totală la o soteriologie aplicată. Din punct de vedere creștin ortodox asceza este o modalitate de a ne apropia sau de a Îl sluji pe Dumnezeu. Slujirea lui Dumnezeu poate fi făcută și prin asceza personală dacă aceasta este făcută din iubire și din sinceritate. Mai mult decât orice trebuie să știm că iubirea de Dumnezeu nu se manifestă în mod hedonist ci mai mult decât orice în mod ascetic. Iubirea de Dumnezeu nu este hedonistă ci ea este ascetică. Asceza este dincolo de orice un principiu monoteist. Asceza creștin ortodoxă spre deosebire de alte religii este orientată monoteist și este mai mult o metodă de slujire profundă și interioară a lui Dumnezeu. Asceza creștin ortodoxă spre deosebire de alte asceze din marile religii ale lumii este o asceză care vrea mai mult decât orice să ajungă la o slujire deplină cu Dumnezeu. Unirea cu Dumnezeu este mai mult decât orice un lucru ascetic. Asceza creștin ortodoxă este dincolo de orice o culminare a tuturor

¹⁹ Regretatul părinte Atanasie Negoită de la Facultatea de teologie creștin ortodoxă din București ne-a lăsat în urmă o carte despre esenieni, *Noul Testament și manuscrisele de la Qumran* (Editura Stephanus: București, 1993).

concepțiilor ascetice din istoria religiilor. Paradigmatic ea nu este o negație a restului ascezelor din marile religii ale lumii ci ceea ce tind mai multe mari religii ale lumii.

Marile religii ale lumii sunt mai mult decât orice o pregătire sau o modalitate de abordare primară a conceptului de asceză creștin ortodoxă. Mai mult decât orice trebuie să avem în vedere că asceza creștin ortodoxă este dincolo de orice ceea ce am putea denumi o modalitate esențială a oricărei asceze din istoria lumii și a religiilor. Împlinirea sau realizarea conceptului de asceză se realizează cel mai mult în asceza creștin ortodoxă. Marile religii ale lumii au simțit mai mult decât orice nevoia de a slujii lui Dumnezeu și de a ajunge la o concepția ascetică dar vedem că aceste concepte nu sunt identice. Hindușii fac asceză și postesc după preceptele lui Pantajali și vor mai mult decât ajungerea la unirea cu marele tot în nirvana. Buddhiștii fac asceză și voiesc să ajungă la iluminare care este mai mult decât orice starea de detașare de suferință și durere dar ei cred că Buddha însuși este Dumnezeu și mai mult decât orice prin asceză poți devenii propriu tău Dumnezeu. Asceza buddhistă este mai mult decât orice o asceză după cum am spus egocentrică care nu cauză să Îl slujească pe Dumnezeu ci mai mult sinele sau eul personal. Musulmanii și ei fac asceză în cadrul lunii ramadan dar vedem că asceza lor este fundamentalistă care poate fii orientată atunci când situația o cere în jurul conceptului de jihad care este războiul sfânt în numele lui Mohamed. În jihad omorul în numele lui Mohamed poate devii o faptă ascetică. Ne putem da seamă că concepția islamică a ascezei este eronată și greșită. Jihadul este mai mult decât orice o aberație din punct de vedere teologi și ascetic. În cele din urmă am arătat că și mozaicii au o concepție ascetică care este din nefericire centrată cel mai mult pe formalist sau fariseism. Am dat în acest sens mai multe exemple și ne-am referit la esenienii care au fost asceții de vârf ai mozaismului.

Am prezentat în acest sens superioritatea concepției ascezei creștin ortodoxă raportate la marile asceze ale lumii și am aruncat o privire generică asupra fenomenalității ascezei în istoria religiilor. Am arătat că nu orice formă de asceză este ortodoxă și că sunt foarte multe genuri sau tipuri de asceze deformate și false. În cadrul catolicismului unii cred că a ajunge la a avea stigmatе sau semnele cuielor Domnului Iisus Hristos este un fapt ascetic. Am arătat astfel că fenomenul stigmatelor este neortodox și nu trebuie acceptat. Asceza creștin ortodoxă este mai mult decât orice ceea ce am putea denumi o modalitate a ajunge la o viziune reintegratoare sau generică a ceea ce înseamnă fenomenalitatea ascetului creștin ortodox. Astfel, din punct de vedere fenomenologic asceza poate avea două dimensiuni: ezoterică care se adresează celor care o iau în serios și exoterică care se adresează celor vor doar informații despre ceea ce înseamnă asceză și ascet creștin ortodox. Mai mult decât orice istoria religiilor este doar o disciplină care ne familiarizează generic cu dimensiunea generică a ascezei creștin ortodoxe. În istoria religiilor, ascetul creștin ortodox își poate da seama că există o mare diversitate de concepții ascetice pe glob dintre care mai mult nu sunt ortodoxe. Din punct de vedere istoric este necesar ca mai toate marile religii ale lumii și își ridice problema ortodoxiei ascezei pe care o practică. În istoria religiilor nu trebuie să ajungem la o concepție sincretică sau panteistă a ascezei ci mai mult decât orice să ajungem la o concepție ortodoxă. Proba ortodoxiei trebuie să fie făcută în cadrul oricărei concepții ascetice majore a marilor religii ale lumii. Asceza și mai mult decât orice asceza creștin ortodoxă este o șansă pe care Dumnezeu ne-o oferă de a Îl slujii și de a ne apropia mai mult de El. Asceza

creștin ortodoxă este prin urmare prezentă deformat și camuflat în mai multe alte religii ale lumii.²⁰

CAPITOLUL AL II-LEA

CHIPUL ASCETULUI ÎNAINTE DE HRISTOS

Patima sau viciul a fost o realitate de care omul antic a început să devină conștient. Ceea ce omul antic a putut deduce este că unele păcate se pot repeta și la un moment dat omul ajunge stăpânit deplin de ele. Conștienți de patima înrobitoare anticii au început să caute o modalitate de dezrobire. La fel ca și noi anticii au fost conștienți că patima are un rol negativ în viața omului. Bețivii ajung să ucidă dacă nu își găsesc băutura lor. Desfrânatul îndumnezeiește trupul uman făcându-l să fie mai presus de Dumnezeu. Toxicomanul și el găsește singurul sens al existenței în drogul său [heroină, cocaină, opium, cannabis sau etanol].²¹ Fumătorul ajunge să nu mai poată trăii fără doza zilnică și uneori de fiecare minut a țigării care îi devine a doua natură. Din antichitate omul a devenit conștient de rolul negativ al patimilor și a păcatelor care distrug pe om și viața sa. Omul antic a început să elaboreze o concepție ascetică asupra lumii și a universului. Anticul sincer era chemat să fie un om ascetic care să urmeze calea virtuții și a binelui. Binele era astfel mai mult decât orice ceea ce am putea denumi o noțiune nesigură pentru antic.

Anticul a ajuns astfel să elaboreze o viziune sau o concepție ascetică despre viață. Viața trebuie trăită la esențial. Dar trebuie să știm că există și alte patimi foarte grave. Lenea este o patimă și un mare viciu. Leneșul trăiește doar pentru a pierde vremea. Lenea este un păcat care mai aduce cu sine alți frați: delăsarea, dezinteresul, plictisul sau starea de lehamite generală. Poate s-a vorbit foarte puțin în zilele noastre de lene. Se spune că undeva într-un ținut era un mare leneș. Acesta la un moment dat a înșetat și undeva mai departe de el era un izvor cu apă proaspătă. Leneșul a preferat să moară de sete decât să meargă bea fiindcă drumul era mult prea lung pentru el. Lenea este și ea autodistructivă. După cum am spus, viciile și păcatele nu sunt toate de același calibrul. Minciuna și ea poate deveni o patimă în sensul că minciunosul minte din ce în ce mai mult și ajunge mai mult decât orice să se obișnuiască cu minciuna.

Pe lângă minciună mai avem alte păcate. Viciul este mai mult decât orice ceea ce am putea denumi o înclinare a omului spre rău. Viciul aduce cu sine o stare generică de înclinare a omului spre rău, spre promiscuitate și spre destrăbălare. Viciul este dincolo de orice ceea ce am putea denumi înrăutățirea omului. De ce să nu spunem deschis că lumea din zilele noastre este o lume viciată? Patima și viciul este la cînte pentru mulți dintre semenii noștri. Viciul este mare prieten cu dezmățul, cu glumele pornografice și cu limbajul obscen sau

20

Maxym Lysack, *The Ascetic and Sacramental Dimensions of the Spiritual Life in the Theological Reflection of Father Alexander Schmemmann, Metropolitan Hierotheos of Nafpaktos, and Paul Evdokimov*, (Holy Cross Greek Orthodox School of Theology, 2000).

²¹ Consumul de droguri este o mare patimă a lumii în care trăim. Drogul odată ce se stabilește în organismul omului ajunge să îl distrugă din interior. Omul este astfel mai mult decât orice ceea ce am putea denumi degradat prin consumul de stupefiante. Stupefiantele sunt o patimă și trebuie să fim conștienți de acest lucru. Rao S. Rapaka, Wolfgang Sadée, *Aidctia de droguri* (Ohio, 2008).

vulgar. Tot o patimă poate fii înclinarea omului spre obscenitate. Obscenul și iubirea de obscen și de ceea ce este obscen este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o trăsătură a mai multor semenii de ai noștri. Înjurăturile sunt un alt viciu sau patimă a omului. Această patimă este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii extrem de gravă mai ales când se ajunge la înjurături de ordin religios și la hule. Înjurătura este hulă și înjurătura cu tentă religioasă este mai mult un fel de blasfemie. După cum am arătat păcatele tind să se naturalizeze în om. Odată ce ele s-au naturalizat ele devin o a doua natură a omului. Un păcat care a devenit a doua natură în om cum este beția, fumatul, desfrâul sau consumul de droguri se numește un viciu sau o patimă. Acestea îl înrobesc pe om și după cum am spus fac ca sensul vieții lor să nu mai fie Dumnezeu ci satisfacerea egoistă a poftelor. Patimile sau viciile sunt mai mult decât orice un fel de egoism mascat care îl țin pe om captiv în căutarea infinită sau nelimitată a plăcerii. Viciile și patimile sunt de esență hedonistă. Mai mult decât orice omul pătimăș trăiește într-un univers hedonist care se reduce doar la satisfacerea plăcerilor proprii. Acest gen de concepție hedonistă îl depărtează pe om de Dumnezeu și mai mult decât orice întrerupe comuniunea omului cu Dumnezeu.

Prin urmare este cât se poate de sigur că mai înainte de Hristos a existat un chip al ascetului. Acest ascet nu era ascetul creștin ortodox pe care îl cunoaștem în zilele noastre ci era mai mult decât orice un ascet care se confrunta cu o lume păgână și politeistă care se închina la mai mulți dumnezei. În antichitate, fiindcă în acest capitol vom vorbi de rostul sau rolul ascetului în antichitate, ascetul avea alt fel de ispite sau de încercări decât cele din zilele noastre. Lumea păgână antică cerea din partea omului un mare efort ascetic în sensul în care el trebuia să se ferească de închinarea la idoli, o practică religioasă extrem de întâlnită și de alte crezuri politeiste ale timpurilor. Asceza creștin ortodoxă după cum este ea reflectată în antichitate nu a fost atât de mult o flagelare a trupului sau o mutilare a omului ci mai mult decât orice o formă de înfrânare. Acest principiu avea să fie exprimat ulterior în Noul Testament unde se spunea că „toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate îmi sunt de folos; toate lucrurile îmi sunt îngăduite, dar nimic nu trebuie să pună stăpânire pe mine.” (1 Corinteni 6, 12). Anticul devenea conștient astfel la un nivel destul de primar de nevoia unei concepții ascetice a lumii și a vieții. Aceasta era calea esențială care mai mult decât orice îi arăta omului ceea ce este principal și important în existența sa. Omul din antichitate a voit o cale esențială a vieții, o cale care să îi reducă la minim de ce, pentru ce și cum a fost creat de Dumnezeu în această existență. Răspunsurile existențiale la aceste probleme ale omului vor venii într-o concepție ascetică a lumii și a universului.

Viața trebuie trăită la nivel esențial și astfel este nevoie de o viziune sau concepție ascetică a ei. Ascetul era pentru antici omul care trebuia să se ridice la o viziune superioară a vieții și a lumii. Ascetul este cel care trebuia să urmeze calea esențială a vieții care ducea la fericire și la împlinire. Asceza cu adevărat oferă adevărata împlinire a omului, aceasta fiindcă ea îl duce pe om la scopul pentru care a fost creat și pentru care a fost adus de Dumnezeu în existență. Scopul omului este să ducă o viață fericită și să nu simtă suferința. Fericirea adevărată însă nu este în viața viciilor și a patimilor care îl înrobesc și în degradează pe om ci mai mult decât orice în viața ascezei sau viața virtuților care îl înobilează și valorifică pe om mai mult. Mai mult decât orice știm foarte bine că viciul este un lucru rău care funcționează pe principiul adicției și al dependenței. Omul poate devenii extrem de dependent de lucrurile care oferă plăcere sau satisfacție imediată.²²

²² O lucrare mai recentă de ascetică este a pr. Prof. Dr. Sorin Cosma, *Ascetica* (Editura Marineasa: Timișoara 2003).

Principiul plăcerii după cum am spus ajunge de cele mai multe ori la ceea ce am putea denumii conceptul de plăcere absolută sau hedonism. Când omul ajunge la o concepție hedonistă a vieții singurul principiu în jurul căruia gravitează viața este plăcerea și satisfacerea ei. Acest principiu devine un fel de dumnezeu pentru om. Lumea antică a aspirat și ea la un fel de concepție ascetică sau la facerea ascetului. Ascetul era mai mult decât orice ceea ce am putea denumii principiul eroic al binelui. În cele din urmă, suntem cât se poate de siguri că viața ascetică este o viață frumoasă. Spre deosebire de viața pătimășului, viața ascetului este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o viață frumoasă și liniștită. Pătimășul este întotdeauna cel care vrea mai mult decât orice ca lumea să graviteze în jurul său. Lumea de azi este din nefericire o lume pătimășă. Din acest punct de vedere viața patimii este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o viață care îl reduce pe om la un simplu devorator de plăceri. Viața pătimășului este din acest punct de vedere o viață tragică sau mai mult decât orice o viață cât se poate de dramatică. Pătimășul trăiește drama de a fii înrobitor de principiul material și pentru el plăcerea pe care o oferă materia ajunge mai mult decât orice o materie îndumnezeită.

Ascetul antic asemenea ca și cu ascetul din zilele noastre a fost ceea ce am putea denumii un erou al binelui și un luptător pentru dreptate. Există ceea ce am putea denumii o dimensiune internă sau profundă a ascezei. La trepte înalte sau superioare de asceză ascetul creștin ortodox ajunge să facă asceza minții și a inimii. Mintea primește sau este un receptacol de mai multe gânduri. Gândurile sunt dincolo de orice o modalitate prin care patimile intră și pun stăpânie sau îl agresează pe om. Prin urmare patima este dincolo de orice ceea ce am putea denumii o modalitate de subjugare a individului. Când omul ajunge să fie stăpânit de patimi el își capacitatea de a fii liber din punct de vedere spiritual sau sufletesc. În primă instanță păcatul și patima ne vine în minte ca și o sugestie nevinovată. Mai apoi însă această sugestie aparent nevinovată începe să prindă rădăcini până în măsura în care ajunge să îl sufoce sau să îl stăpânească definitiv pe om. Stăpânit de patimi omul ajunge prin urmare pierdut etern. Patimile sunt din mai multe puncte de vedere tentaculele prin care răul și infernul prind teren în inima și sufletul nostru. Drumul ascetului creștin ortodox, a fost prin urmare pentru prima dată semnalat în vremurile de mai înainte de Hristos.²³ Ascetul creștin ortodox este prin urmare o imagine familiară în antichitate care avea și ea de a face cu același fel de patimi ca și cu cele din zilele noastre. Mai mult decât orice spre deosebire de zilele antichității patima din zilele noastre a primit de mai multe ori o dimensiune industrială sau poate chiar tehnică. Spre deosebire de vremurile de mai înainte de Hristos secolul al XX-lea a adus cu sine din nefericire o dezvoltare a industriei pornografice sau erotice, tot în secolul al XX-lea au fost foarte mulți cei care au apărut o concepție cosumeristă sau consumistă a lumii și a existenței. De mai multe ori putem vedea că concepțiile pătimășe asupra vieții și a existenței sunt mai mult decât orice ceea ce am putea denumii cele care duc în cele din urmă la concepția că viața omului își găsește menirea sau sensul în a exploata natura și lumea din jur.

Asceza creștin ortodoxă și o concepție ecologică a lumii și a existenței. Din punct de vedere ecologic asceza este dincolo de orice ceea ce ne face să avem o concepție rațională asupra naturii și a folosirii ei. O concepția care nu este ecologică duce în cele din urmă la

²³ Evul mediu avea să dezvolte în orientul ortodox sau în răsăritul ortodox un fel de sistematizare a învățăturilor despre asceză. Aceste învățături au fost mai mult decât orice ceea ce am putea denumii isihasmul. Poate cel mai cunoscut autor isihast a fost Sfântul Grigore Palama. A se vedea Constatin Marin, *Isihasm în mănăstirile spațiului mioritic românesc- de la palamism la paisism*, (Editura Lumen: Iași, 2009).

exploatarea naturii și a lumii din jur. Asceza creștin ortodoxă este o concepție profund ecologică. Baza teologică sau spirituală a ecologiei o găsim în asceza creștin ortodoxă. Concepția ascetică creștin ortodoxă este și o concepție ecologică. Poate s-a scris foarte puțin despre relația dintre asceză și ecologie. Ecologia și asceza au foarte multe lucruri în comun. Concepția ascetică este o concepție ecologică. Poate foarte mulți nu văd o relație dintre asceză și ecologie dar pentru a avea o ecologie de succes trebuie mai mult decât orice să avem și o concepție ascetică care să gireze mentalitatea sau modul în care ne raportăm la resursele planetei. Foarte mulți consumă resursele planetei fără să o facă în mod rațional. Mai mult decât atât trebuie să avem în vedere că dincolo de orice trebuie să știm ascetismul și ecologia sunt extrem de asemănătoare și au foarte multe puncte în comun. Dincolo de toate acestea trebuie să știm că asceza creștin ortodoxă este pentru o viață cât se poate de echilibrată cu lumea din jur și cu mediul înconjurător. Asceza creștin ortodoxă este dincolo de orice ceea ce am putea denumi cât se poate de ecologică în sensul că cine duce o viață ascetică se face pe sine mai mult decât orice ceea ce am putea denumi și un ecolog. Ecologia și asceza sunt două științe sau discipline mentale care urmăresc același lucru. Mai mult decât atât trebuie să știm că dincolo de toate aceste lucruri, asceza este o metodă de a ne raporta corect și cât se poate de ortodox la natură și la universul din jur. Dincolo de toate acestea trebuie să știm că natura este făcută pentru a ne raporta ascetic la ea. Asceza creștin ortodoxă este mai mult decât orice ceea ce am putea denumi o metodă profundă și amplă de a ajunge la o viziune esențială a lumii și a naturii. Natura este un mediu ascetic de a ajunge la cunoașterea lui Dumnezeu. Lumea este cât se poate de împotriva să vadă o legătură dintre asceză și ecologie dar trebuie să spunem că acest lucru este cât se poate de real și adevărat. Ecologia și asceza sunt pe aceiași noțiune de undă. Ceea ce este asceza pentru trupul omului, acea am putea spune că este ecologia pentru mediul natural. Mai mult decât orice trebuie să știm că asceza creștin ortodoxă contribuie la o viziune ecologică a lumii și a naturii. Din punct de vedere ascetic suntem chemați să avem o raportare ecologică la natură și la existența ei. Mai mult decât atât rolul ecologic este și un rol ascetic. Asceza creștin ortodoxă este dincolo de orice ceea ce am putea denumi o raportare naturală la trupul omului. Există o frumusețe ascetică care este prezentă în aureolele sfinților. Chipul ascetic este mai mult decât orice un chip sobru și cât se poate de mult prezent în dimensiunea internă a seriozității. Mai mult decât orice trebuie să știm că ascetismul este fără de nici o îndoială o frumusețe internă sau interiorizată. Asceza și ascetismul creștin ortodox este fără nici o îndoială o dimensiune ecologică a naturii. Ascetul creștin ortodox și ascetul antic au trăit într-un echilibru sau balanță cu natura care este creație a lui Dumnezeu. Spre deosebire de exploatator, ascetul înțelege și acceptă natura ca și o creație a lui Dumnezeu. Natura este facere a lui Dumnezeu și prin ea noi trebuie să ne ridicăm la o viziune superioară a cunoașterii și experimentării lui Dumnezeu.

Este cât se poate de clar că în antichitate sau mai bine spus în timpurile de mai înainte de Hristos nu exista o concepție ecologică asupra lumii și a naturii. În zilele noastre această concepție a devenit un imperativ categoric. Suntem chemați să vedem calea ecologică a naturii și a lumii în care trăim. Natura este mai mult decât orice ceea ce am putea denumi o raportare ecologică și din punct de vedere spiritual omul trebuie să aibă o raportare ascetică la natură. Ceea ce voim să arătăm este că ascetul este și un ecolog. Ecologia este știința care ne învață să protejăm mediul înconjurător. Ascetica este știința care ne învață cum să ne stăpânim trupul și poftele sale. Mediul înconjurător a fost lăsat de Dumnezeu ca și un mediu

în care să ne desfășurăm viața și prin urmare nu trebuie să transformăm din acest mediu un teren al exploatării și a consumismului.²⁴

Prin urmare, am arătat în rândurile de mai sus că ascetismul creștin ortodox este o viziune comună cu ecologia. Ascetismul creștin ortodox este mai mult decât orice ecologic. Principiul ascetic ortodox este de a trăi într-o armonie cu lumea din jur și mai ales cu natura. Raportarea ascetului ortodox la natură este mai mult decât orice una ascetică și o raportare cât se poate de adevărată și frumoasă. Ascetul creștin ortodox este mai mult decât orice un apărător și un „raționalist” al naturii. Ascetismul prin urmare nu este numai un principiu pnevmatic sau spiritual ci și un principiu ecologic. Ascetul creștin ortodox este mai mult decât orice pentru o întrebuintare rațională a naturii și a lumii din jur. Lumea din jur prin urmare poate devenii un mediu ascetic de a ajunge la comuniune cu Dumnezeu. Comuniunea autentică cu Dumnezeu este ceea ce am putea denumii reflectată întotdeauna de un mediu ascetic sau de un comportament ascetic. Atunci când cineva se simte în prezența lui Dumnezeu el mai simte și nevoia de a avea un comportament sau o atitudine ascetică.

Prin urmare, știm că Dumnezeu este un dumnezeu care a iubit și încă iubește chipul asceților. Ascetul creștin ortodox a avut mai mult decât orice un chip transcendent care a avut capacitatea de a se ridica peste cotidianul, lumescul și efemerul lumii din jur și a ajunge la sursa existenței și la scopul vieții și al lumii. Lumea din jur este pentru acesta un mediu de transcendență care poate fii mai mult decât orice transcendență care îl are în vedere pe Dumnezeu. Chipul descoperii lui Dumnezeu este un chip transcendent care se manifestă cel mai bine prin transcendență. Transcendența lui Dumnezeu este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii un chip superior de descoperire a mediului în care îl descoperim pe Dumnezeu și a modului în care ne raportăm la Dumnezeu.

Dumnezeu ceea ce am putea spune motivația primară a ascetului creștin ortodox. Ascetul creștin ortodox să ajungă la comuniunea cu Dumnezeu și în acest sens el devine un ascet care vrea mai mult transcederea lumii și a granițelor ei. Lumea devine astfel un chip de transcendență a omului sau mai bine spus a ascetului în spre Dumnezeu. Vechiul Testament ne-a pus în față mai multe chipuri de transcendență. Poate primul mare chip de ascet din istoria lumii a fost dreptul Abel care știm că a fost ucis din invidie de fratele său Cain. Dreptul Abel a fost un ascet sau un chip al viitorului ascet creștin ortodox. Se știe despre Abel că aducea în fața lui Dumnezeu roadele cele mai bune ale muncii sale. La fel de bine Abel a căutat să fie un om bun și drept. Abel deși este o persoană de mai multă vreme uitată de istorie a fost un chip al ascetului. El a avut am putea spune o raportare „proto-ortodoxă” la lume și la realitatea existenței ei. Poate nu se insistă prea mult asupra comportamentului ascetic al dreptului Abel. Abel a fost ceea ce am putea denumii o modalitate ascetică de raportare la Dumnezeu.

Dumnezeu se știe că l-a iubit pe Abel fiindcă privea cu plăcere și bucurie la darurile aduse de el. Cerința ascezei de fapt a fost cerută chiar de Dumnezeu în rai când le-a cerut primilor oameni să mănânce din toții pomii „dar din pomul cunoștinței binelui și al răului să nu mănânce fiindcă în ziua când vom mânca vor muri.” Se poate vedea că Dumnezeu a cerut ca primii oameni să fie mai mult decât orice asceți. Dumnezeu a cerut ca umanitatea să fie una ascetică și nu o umanitate lăcomă și plină de nesaț. Această poruncă a lui Dumnezeu nu a fost respectată și prin urmare încălcarea ei a dus la pedeapsa lui Dumnezeu care a fost moartea. Moartea prin urmare a fost o realitate pe care Dumnezeu nu a intenționat-o în istoria lumii și care a provenit din neascultare. Mai știm astfel că Dumnezeu este prin urmare

²⁴ Scot McKnight, *Postul: practicile antice*, (Tennessee, 2009).

un Dumnezeu care nu vrea să ne vadă suferind dar iubește să ne vadă că ne nevoim pentru dragostea Lui. Toți marii sfinți și cei care au fost bine plăcuți lui Dumnezeu au fost mai mult decât orice asceți. Ascetul este ce am putea denumii un fel de umbră sau de reflecție prin oglindă în Vechiul Testament.

Dincolo de toate acestea știm că Dumnezeu este mai mult în spatele sau Cel care i-a susținut pe marii asceți. Un alt chip de mare ascet a fost din punct de vedere istoric și biblic Noe. Umanitatea din vremea lui Noe știm că era străină de căile și iubirea lui Dumnezeu. Acest lucru a adus cu sine mânia dreaptă a lui Dumnezeu. Dumnezeu a hotărât să piardă lumea. A găsit un singur drept sau un om bun care a fost dreptul Noe și familia lui. Noe a fost un chip ascetic. Vedem în ce situație inconfortabilă a fost pus Noe. Lumea din zilele lui trăia în beții, chefuri interminabile, destrăbălare, orgii și desfrâu. Noe a dus o viață înfrânată și în ciuda faptului că și-a atras antipatia și disprețul a mai multor semenii de ai săi, el a continuat să fie credincios lui Dumnezeu. Exemplul lui Noe este pentru mulți din zilele noastre o mitologie ieftină. Noe poate fii trecut ca și un chip transcendent al ascetului din antichitate.²⁵ Antichitatea a fost prin urmare un timp în care omul a căutat o modalitate de transcedere a lumii și a universului pentru a ajunge la Dumnezeu. Transcederea lumii a fost prin urmare un ideal al lumii antice. Anticul a voit prin urmare o modalitate superioară de a trece dincolo de greutatea și răutățile lumii în care trăia. Această metodă de transcedere avea să fie asceza creștin ortodoxă. Asceza ortodoxă a fost ceea ce am putea denumii capacitatea omului de a ajunge la Dumnezeu dincolo de greutatea și problemele lumii contingente în care trăia. Odată cu strămutarea evreilor în Egipt s-a născut un alt chip ascetic sau o altă imagine a ascetului. Este vorba de dreptul sau sfântul Iosif din Vechiul Testament. Acest Iosif a devenit am putea spune un fel de prototip al ascetului. Iosif a fost vândut ca și sclav de frații săi, ulterior devine prim ministru sau marele logofăt de lângă faraon. Dreptul Iosif la fel de bine este victimă a atacurilor soției unui mare demnitar pe nume Putifar. Din mai mult puncte de vedere Iosif a fost mai mult decât orice un chip al ascetului.

Vedem prin urmare că calea ascetului este plină de probleme și de dificultăți. Ascetul este războit de ispitele trupului, de tentațiile egoului sau de voia celor din jur. Calea ascetului este o cale transcendentă. Prin extrapolare am putea spune că ascetul creștin ortodox este ceea ce am putea denumii nu numai un erou ci și o persoană care are aspirații de ordin eshatologic. Mai multe dintre aspirațiile ascetului creștin ortodox se vor realiza numai în veacul ce v-a să fie. Ascetul prin caracterul său transcendent al lumii în care trăiește aspiră în spre veacul eshatologic. Din punct de vedere eshatologic ascetul este ceea ce am putea denumii un chip al descoperirii timpului eonic când se v-a face acea anticipată separație dintre cei buni și cei răi de la finalul tuturor veacurilor.

Ascetul creștin ortodox se confruntă cu dificultăți și probleme: antipatia celor din jur, de multe ori abandonul celor care l-ar putea sprijinii, asprimea postului, greutatea împlânzirii poftelor trupului și altele asemenea, dar în cele din urmă ascetul v-a reuși cu ajutorul lui Dumnezeu să se ridice peste toate și să ajungă la unirea cu Dumnezeu. Unit cu Dumnezeu, ascetul v-a dobândii acea siguranță și certitudine de care avea nevoie și pe care o dorea. S-a mai spus că asceza are aproximativ 3 etape: 1. partea de început care se manifestă printr-o puternică iubire de Dumnezeu și printr-o puternică însuflețire în spre tot ceea ce este religios și tot ceea ce ține de religie și 3. în cele din urmă partea finală care duce la stabilizarea definitivă a omului în Dumnezeu și în realitatea existenței Sale. Prin urmare drumul ascetului

²⁵ Anne Richmond Seville, *Asceții și societatea în Nil al Ancirei: imaginea Vechiului Testament ca și reformă personală și socială* (Washington DC, 2008).

este ce am putea denumii un drum care este sigur dar greu. Ascetul se confruntă cu toate ispitele și greutățile de natură spirituală, dar odată ce le-a depășit el nu se mai întoarce niciodată la stadiul lor. Mai mult decât orice știm că ascetul este un deschizător de drumuri pentru cei dezorientați și lipsiți de perspective. Asceții sunt prin urmare persoane care merită respectul și cinstea noastră mai mult decât orice. Ascetul este cel care se avântă pe zenitul existenței și a lumii spirituale. Ascetul este ce am putea spune o persoană care înfruntă dincolo de orice greutățile și durerile lumii în care s-a născut. El tinde cu sufletul spre Dumnezeu și nu se mai simte deloc atras de deșertăciunea unei lumi care orbecăie în ignoranță și patimi.

Ascetul de mai înainte de Hristos nu a luat încă chipul călugărului sau el eremitului din vremurile de astăzi dar ca și stare de spirit el a existat mai înainte de Hristos. Primele imagini deslușite ale asceților le întâlnim în ascetica Vechiului Testament. Asceza Vechiului Testament se v-a termina cu Sfântul Ioan Botezătorul. Moise a fost și el un al chip al ascetului care a peregrinat timp de 40 de ani prin pustie în drum spre pământul făgăduinței. Exercițiul proorocului Moise a fost un exercițiu ascetic. Pentru ca să se suie pe muntele Sinai să primească de la Dumnezeu decalogul Moise a postit și s-a nevoit. Evident, asceza lui Moise a fost o asceză primară care avea să fie ulterior dezvoltată de sfinții de după el. Asceții din Vechiul Testament au ajuns unii la măsuri extraordinare și uimitoare pe care foarte puțini dintre noi i-am egala în zilele noastre. Ascetul din Vechiului Testament era motivat de a începe să creeze dincolo de orice o religie sau de a restabili legătura pierdută cu Dumnezeu. Restabilirea legăturii pierdute cu Dumnezeu în rai a fost țelul sau scopul ascetului din timpurile de mai înainte de Hristos. Omul a început să jertfească lui Dumnezeu dintr-o înclinație ascetică. El s-a văzut pe sine singur și părăsit de Dumnezeu. Aceasta datorită mai mult decât orice păcatului pe care l-a săvârșit. Păcatul l-a înstrăinat și continuă să îl înstrăineze pe om de Dumnezeu. Ascetul a fost cel care a ajuns la concluzia că un exercițiu de echilibru în raportarea la lumea din jur îl poate menține pe om într-o legătură stabilă și continuă cu Dumnezeu. Concepțiile hedoniste și modul de viață hedonist a fost o constată în antichitate. Lumea antică frecventa culte care se închina lui Dionisios, Bachus, Diana, Ceres, Zamolxe sau Afrodita, care erau culte demonice sau satanice. Aceste culte care împânzeau antichitatea erau culte hedoniste care se închinau plăcerii sub orice formă ca și la însuși Dumnezeu.²⁶

Prin urmare, după primii ani ai umanității avea să se contureze în antichitate în special în tradiția Vechiului Testament imaginea ascetului sub chipul proorocului sau a profetului. În Vechiul Testament se știe că s-au remarcat patru mari figuri ascetice: Isaia, Ieremia, Daniel și Iezechiel. Pe lângă aceste figuri ascetice s-au mai remarcat și altele dar ele nu au fost centrale conceptului de ascet o perioadă mai lungă de timp. Ascetul vechiului testament practica o asceză mai puternică decât cea a filosofilor. Ascetul nu căuta înțelepciunea lumii ci înțelepciunea lui Dumnezeu. Din acest punct de vedere sfera orientală a fost cât se poate de darnică în a ne oferi chipuri de mari asceți dintre care după cum am arătat unii au ajuns la sfințenie. Ascetul prin urmare se vedea pe sine ca și un cercetător al unei modalități mai noi și mai sigure de a ajunge la Dumnezeu.

Desprins de lume și de perisabilul ei, ascetul antic se bucura de respirația curată a comuniunii cu Dumnezeu. Acesta este țelul și scopul său primar și ultim. Ascetul este astfel persoana care ajunge la cea mai mare perfecțiune sau desăvârșire spirituală. El nu caută faima și celebritatea trecătoare a unor principii reprobabile și incerte ci el alunge să stea în

²⁶ Hnery Ruffner, *Părinții deșertului* (New York 1850).

lumina comuniunii cu Dumnezeu. Ascetul creștin ortodox este fără de nici o îndoială o persoană care stă în comuniunea cu Dumnezeu și care devine un model de urmat și pentru ceilalți ai acestei comuniuni. Nevoia unor asceți autentici este profund resimțită în zilele noastre mai ales pe fondul a mai multor crize și probleme morale și etice. Asceza creștin ortodoxă este foarte mult o metodă de a ține existența omului la ceea ce este important și esențial în viața persoanei umane. De mai multe ori omul secolului al XXI-lea pendulează între mai multe concepții neesențiale sau străine ale existenței sale. El se vede pe sine ca fiind creator al unei culturi și civilizații superioare dar acest lucru nu este așa. Omul secolului al XXI-lea este de mai multe ori un om care se află în derivă fără să aibă foarte bine definite perspectivele sau concepțiile a ceea ce el vrea să realizeze. Vechile idealuri ale comuniunii și iubirii de Dumnezeu sunt chestionate de cei mai mulți din vremurile noastre. Acest lucru nu îl face și ascetul. Un alt chip al ascetului și al drumului său esențial este mai mult decât orice retragerea interioară sau renunțarea la vacarmul din marile orașe sau metropole. În mai multe dintre marile noastre metropole există într-un vacarm continuu. În vacarmul mai multor mari orașe omul ajunge să se împrăstie și să se risipească.

Acest vacarm a creat în secolul al IV-lea după Hristos acele renumite retrageri în deșert în care mai mulți creștini au respins viața comunitară a orașelor. Mai mulți creștini au părăsit lumea și s-au retras în locuri pustii unde au fondat mănăstiri. Zgomotul și gălăgia din mai multe mari metropole au un rol negativ asupra omului. Mai mult decât orice el își pierde liniștea lăuntrică și se simte permanent într-o stare de tensiune. Mai mulți dintre semenii noștri resimt influențele negative ale vacarmului marilor metropole: zbierete, strigăte, ambalări exagerate de automobile, claxoane sau sunete de motociclete toate ne creează de mai multe ori imaginea unei sălbăticii mecanizate. În acest mediu al marilor metropole omul secolului al XXI-lea se autoiluzionează că trăiește în comuniune cu Dumnezeu dar de fapt aceasta este numai o iluzie. Pentru a fii în stare de comuniune cu Dumnezeu omul trebuie să aibă orice ceea ce am putea denumi starea de asceză care renunță la ceea ce nu este util și necesar în comuniunea cu Dumnezeu. De cele mai multe ori asceții au fost marginalizați și desconsiderați. În Vechiul Testament sfântul prooroc Daniel a fost închis într-o groapă cu lei de regele Nabucodonosor al Babiloniei pentru a scăpa definitiv de el. La fel de bine Sfântul Ilie Tesviteanul a trebuit să plece și el în pustie după ce a stârnit mânia regelui Ahab și a reginei Isabela fiindcă i-a mustrat că erau închinători la idolul Baal și Astarta. Prin urmare în Vechiul Testament ascetul de mai multe ori a fost prigonit și persecutat. Ascetul prin urmare și-a urmat mai mult decât orice drumul său în a îl căuta și slujii pe Dumnezeu. nu ține foarte mult la chipul schimbător al acestei lumii fiindcă el știe că lumea în sine este creația lui Dumnezeu. Această lume a fost creată și modelată de Dumnezeu. Tendința lumii mai ales după revoluțiile științifice nu este de a pune știința în slujba lui Dumnezeu ci de a crea din știință o lume autonomă sau independentă de Dumnezeu. Știința nu este în sine un dat sau un dar de la Dumnezeu ci este o modalitate de a îl face pe om o monadă independentă de Dumnezeu atunci când Dumnezeu nu ar fii în acord cu dezideratele sau năzuințele omului. Cea mai mare greșală epistemologică pe care o face știința sau științele secolului al XXI-lea este că nu se consideră pe sine metode ascetice de a îl slujii sau de a intra în comuniune cu Dumnezeu. După cum am arătat noțiunea de asceză este o noțiune amplă și nu am greșii dacă am vorbi și de o asceză științifică. Asceza științifică poate devenii un lucru care să îl ducă pe om la Dumnezeu, dacă savantul își vede toate încercările și munca ca și o modalitate de a îl slujii pe Dumnezeu. Există foarte mulți mari savanți în marile centre universitare sau marile laboratoare ale lumii care și ei practică o asceză dar această asceză

nu este direcționată spre Dumnezeu ci mai mult decât orice spre autonomizarea existenței omului în raport cu Dumnezeu.

Deși au existat mai mulți asceți în antichitate, antichitatea nu am putea spune că a fost o școală a asceților. Asceza creștin ortodoxă s-a conturat ulterior pe fondul sinoadelor ecumenice și a părinților deșertului. Anticii însă poate au fost mult mai conștienți decât suntem noi cei de azi că în lume există puteri sau forțe oculte care influențiază sau afectează viața și destinul omului. Asceza creștin ortodoxă este mai mult decât orice o modalitate de protecție de luptă împotriva diavolilor. În Noul Testament Domnul Iisus Hristos avea să mărturisească deschis acest lucru când le spunea apostolilor „că acest gen de diavol nu iese decât cu post și rugăciune.” Prin urmare, asceza o armă împotriva diavolului și a uneltirilor sale. Sfinții părinți ne spun că în mod sigur impulsurile spre lăcomia pântecelui și la desfrânare sunt lucrări ale diavolului. Avem însă șansa de a nu da curs acestor impulsuri pierzătoare. Această șansă se concretizează cel mai mult în asceză. Prin asceză devenim biruitori asupra diavolului. Calea pe care o oferă diavolul este calea largă a plăcerilor și a dezmățului dar care duce în cele din urmă la pierzanie, în timp ce calea pe care o oferă Dumnezeu este calea strâmtă a ascezei și a nevoinței dar care duce la viață veșnică.²⁷

Asceza creștin ortodoxă este ceea ce trebuie să facă omul în vederea mântuirii. Omul nu se poate mântui pe sine dar el trebuie să îi demonstreze lui Dumnezeu că vrea sau este dispus să se mântuiască. Asceza creștin ortodoxă aduce cu sine și un comportament anume. Asceza înseamnă sobrietate, seriozitate, cumpătare, vorba înțeleptă, discernământ și mai mult decât orice echilibru. Echilibrul este o noțiune care lipsește la mai mulți dintre semenii noștri. Unii sunt extrem de evlavioși în timp ce alții dintre noi profesăm de mai mult ori un ateism cras și lipsă de interes pentru orice înseamnă sfânt. Nu cred că este plăcut faptul că trăim într-o lume a extremelor. Din nefericire sunt foarte multe extreme în zilele și vremurile noastre și mai multe pleacă din lipsa de interes față de Dumnezeu sau de iubire față de Dumnezeu. A mărturisii că cineva îl iubește sincer și onest pe Dumnezeu este mai mult decât orice ceea ce am putea spune echivalentul cu a devenii un anonim perpetuu în zilele noastre. Destul de anost, mas media din zilele noastre ne familiarizează cu un climat în care individul îl disprețuiește pe Dumnezeu și duce o viață imorală. Mai multe dintre modele societății secolului al XXI-lea se înscriu în această categorie.

Omul secolului al XXI-lea este un om care de mai multe ori nu ține cont sau uită de ceea ce este mai esențial, relația sau comuniunea cu Dumnezeu. Acest lucru este evitat și de mai multe ori trecut sub vedere într-o societate în care sunt aclamați și ovaționați oameni fără nici un Dumnezeu. Ca să ne putem da seama de axiologia sau de valoarea unui om trebuie să ne uităm în primul rând la raportarea lui față de Dumnezeu. În fruntea secolului al XXI-lea trebuie să ajungă oameni cu frică de Dumnezeu sau oameni religioși cum li se mai spune și nu ateii sau nihiliști cum se întâmplă de mai multe ori în zilele noastre. Dacă în fruntea secolului al XXI-lea vor ajunge oameni fără frică de Dumnezeu sau ateii și agnosticii ei nu vor face decât să ne ofere o pregustare a infernului și a iadului. Acest lucru a avut loc de mai multe ori în istorie. Trebuie să spunem că lucrurile sunt mult mai simple la Dumnezeu decât par. În timp ce diavolul complică lucrurile pentru om, până în momentul în care ajungem să ne pierdem propria mântuire, la Dumnezeu totul este simplu și clar. Știm că Dumnezeu vrea ca „toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină”, însă

²⁷ Arsenie Boca, *Căderea împărăției*, (Episcopia Română Ortodoxă a Aradului, 1995).

am putea spune că mântuirea nu este un dar gratuit a lui Dumnezeu. Au mari șanse de mântuire persoanele ascetice sau persoanele care îl iubesc pe Dumnezeu.²⁸

După cum am spus nu toți dintre noi putem ajunge la același grad de asceză, dar suntem datori să facem asceză din iubire de Dumnezeu. Nu putem spune că îl iubim pe Dumnezeu dacă nu și demonstrăm acest lucru. Asceza este o modalitate concretă de a demonstra iubirea noastră față de Dumnezeu. Nu trebuie să confundăm asceza cu sărăcia. Sărăcia este mai mult decât orice un lucru rău care se abate peste noi, dar celor săraci credem că aceste rânduri le vor fii de mângâiere fiindcă sărăcia poate fii privită ca și o formă de asceză, în timp ce cei bogați și care umblă după multe averi ajung să nu fie lipsiți de nimic, de mai multe ori viața lor asemenea pildei cu bogatul și săracul Lazăr din Biblie ajuns să fie împietriți și nepăsători față de Dumnezeu și de cele sfinte. De mai multe ori bogăția în exces nu a adus fericirea ci neînțelegerea și vrajba. Bogăția peste măsură instalează în inima și sufletul omului o patimă care foarte greu poate fii dezrădăcinată: este vorba de avariție. De mai multe ori avarii, sau lacomii pentru bani și averi ajung să își sechestreze propria familie, rude și prieteni din cauza patimii lor.²⁹

După cum am spus asceza nu este numai o conduită fizică: post, rugăciune, pelerinaje ci mai este și o conduită morală: iubire, blândețe, înțelegere, cumpătare sau amabilitate. Asceții sunt oameni amabili și oameni care mai mult decât orice caută înțelegerea și iubirea dintre semeni. Sunt foarte mulți care se scuză în secolul al XXI-lea că asceza este o practică doar pentru călugări și monahi dar acest lucru nu este așa. Cu toții cei care cred în Dumnezeu sunt chemați să practice asceza în funcție de puterile lor. Nu trebuie să facem asceză peste puterile noastre. Dacă lipește ceva sau un lucru important din formarea sau facerea secolului al XXI-lea este fără de nici o îndoială o concepție și o modalitate ascetică de a privi lumea și pe om sau existența umană în genere. Din acest motiv, în secolul al XXI-lea se poate simți o stare de incertitudine și de angoasă care se manifestă prin depresie, deznădejde și lipsă generică de orientare. Ceea ce datorăm cel mai mult secolului al XXI-lea este posibilitatea elaborării unei spiritualități și a unei viziuni ascetice a existenței. Secolul al XX-lea a adus cu sine foarte multe crize în plan moral, spiritual și religios. Timpul este să nu mai repetăm greșelile făcute de secolul al XX-lea. Secolul al XXI-lea trebuie să învețe să își facă temele referitor la ceea ce a fost secolul al XX-lea. Ca și oameni ai secolului al XXI-lea trebuie să fim oameni ai timpurilor și ai vremurilor noastre și să nu trăim nici cu nostalgia trecutului dar nici cu o încredere prea mare în viitor. Suntem datori să fim optimiști pentru secolul al XXI-lea dar suntem datori să oferim și mai mulți asceți acestui secol care are nevoie de ei mai mult decât orice. Oferta de concepții hedoniste și materialiste este mare și întâmpinăm foarte multe greutăți în a contracara această ofertă. Ar fii o tragedie mare dacă omul secolului al XXI-lea este în esența lui un hedonist și un om care se închină patimilor și plăcerilor sale ușoare ca și lui Dumnezeu.

În acest capitol este în intenția autorului să arate că vechime modele ascetice ale Vechiului Testament cum a fost Sfântul Ilie Tesviteanul, proorocul Iona, proorocul Natan, Iosia sau proorocul Zaharia sunt încă un fel de repere pentru zilele noastre. Dar evident avem și mulți alți mari asceți care trebuie să îi încurajăm mai mult decât orice. Lipsa de asceți aduce cu sine decăderea morală și spirituală acest lucru a fost experimentat de mai multe ori de

²⁸ Sfântul Nil Sorski, *Scrieri ascetice* (Editura Sofia: București, 2010).

²⁹ Un astfel de caz a fost făcut de infamul împărat italian Nerone care și-a ucis propria mamă prin sabie fiindcă aceasta îl muștrase pentru modul de viață destrăbălat și ușuratic pe care îl ducea din cauza iubirii de plăceri și de avuții.

vremurile mai înainte de noi. Am putea spune că din mai multe puncte de vedere antichitatea a fost mult mai atrasă de chipul sau de imaginea filosofului decât de chipul sau imaginea ascetului. Ascetul era fără nici îndoială de mai puțin interes decât filosoful. Ascetul și filosoful sunt două noțiuni distincte și prin urmare ele nu se confundă. În timp ce filosoful aspiră de înțelepciune, ascetul aspiră la înfrânare. Mai mulți filosofi însă au fost conștienți de dimensiunea ascetică a existenței și a vieții omului și prin urmare au elaborat diferite concepții și opinii referitoare la asceți la și asceză. Creștinismul ortodox avea însă să sintetizeze cel mai bine concepția ascetică a lumii și a omului. Prin esența lui omul este chemat să fie ascetic și să evite hedonismul. Concepția hedonistă este una carnală care îl duce pe om la decădere și distrugere.

Ceea ce se poate vedea este că în spatele la mai multe mari realizări ale omului a existat sudoare și efort. Aceasta este așa fiindcă după cum am spus, de la facere Dumnezeu l-a plasat pe om într-un spațiu ascetic. Acest spațiu este mai mult decât orice ceea ce am putea denumi modul în care omul avansează. Altă dimensiune ascetică a existenței omului este mai mult decât orice munca. Munca de mai multe ori este și ea o formă de asceză. După cum am spus, actul muncii este un act ascetic dacă atunci când muncim o facem pentru Dumnezeu. Sunt în zilele noastre foarte multe genuri de munci care au un caracter ascetic în special muncile din laborator în care diferiți savanți investighează sau analizează anumite metode sau principii științifice. Asceza poate fi în anumite cazuri și o muncă extrem de grea și de costisitoare. Mai mult decât orice trebuie să spunem că asceza izvorăște dintr-o iubire și o relație sinceră cu Dumnezeu și existența Sa. După cum am spus mai înainte de Hristos nu a existat o concepție foarte bine conturată sau extrem de bine definită a ascetului și ascezei. Ea s-a conturat în vremurile de după Hristos. Vom vedea însă că în creștinism opiniile referitor la asceză nu au fost identice ci mai mult decât orice divergente.³⁰

Ascetul antic putea avea mai multe motivații în asceza sa: este dezgustat de idolatria sau păgânismul din jur, mai multe concepții antice despre viață erau barbare și retrograde și ascetul vroia mai mult decât orice o raportare mai superioară la termenii generici ai vieții și ai existenței. Ceea ce este extrem de important de arătat este că antichitatea nu era străină de conceptul de asceză. În zilele noastre sunt foarte mulți cei care susțin că asceza este mai mult decât orice ceea ce am putea denumi o formă retrogradă și deviată a existenței. Acest lucru este fals și neadevărat. Asceza nu este mai mult decât orice o mortificare a trupului omului, adică o sinucidere ci mai mult o mortificare a patimilor și a impulsurilor păcătoase care pot pune stăpânire peste trupul sau persoana omului. Sensul ortodox al ascezei prin urmare nu este sinuciderea după cum cred unii că asceza este o sinucidere latentă ci este mai mult decât orice starea de veghe sau trezvie [nepsis] ori vigilență la ceea ce are loc în trupul și în persoana noastră. În fiecare dintre noi există mai multe înclinații. Unele sunt pozitive și bune în timp ce altele sunt negative și rele. Asceza este cea care ne face să ținem în frâu pornirile rele și păcătoase care sunt inerente unei naturi umane. De mai multe ori putem observa că asceza nu își face efectul instantaneu ci mai mult decât orice trebuie să fim persistenți în eforturile noastre ascetice.

Impusurile păcătoase sau înclinările spre păcat ne spun sfinții părinți vin de la diavol. Asceza este o metodă prin care noi ne opunem cu succes diavolului. Acest lucru a fost exprimat și de sfântul Iacob când ne spunea: „Opuneți-vă Diavolului, și el va fugi de la voi” (Iacov 4:7). Este mai greu de crezut dar asceza este o metodă de a ne opune diavolului. O altă formă de face asceza este și trezvia lăuntrică. Aceasta implică că noi trebuie să fim

³⁰ Jules Leroy, *Călugări și mănăstiri în orient*, (New Jersey, 2004).

extrem de atenți la gândurile cu care ne confruntăm în timpul unei zile. Gândurile sau intențiile noastre mentale nu toate au aceeași origine. Unele vin de la Dumnezeu în timp ce altele sunt ispitele diavolului. Mai înainte de săvârșirea unui păcat el se prezintă în mintea noastră ca și un gând. Momentul în care mintea acceptă să dezvolte acest gând se numește ispită și facerea gândului rău se numește mai mult decât orice păcat. Ispitele sunt prim urmare momeli ale diavolului care vrea să ne câștige la realitatea existenței sale: iadul sau infernul.

Nu putem face abstracție de caracterul lăuntric al ascezei. Asceza prin urmare nu trebuie să fie numai corporală ci trebuie să fie și una lăuntrică și internă. Sensul ascezei este și unul lăuntric, sau unul interior în care omul ajunge să se despătimească și să se unească Dumnezeu. Procesul de despățimire al omului începe din interior: a nu primii gândurile rele care ne vizitează și a nu da curs la sugestiile păcătoase care ne vin în minte. După cum știm, mintea omului este centrul de interes a două sfere de influență: a binelui și a răului. Aceste sfere se intersectează una pe alta și de mai multe ori ele sunt în război. Vom vorbi astfel în ascetica ortodoxă de războiul nevăzut din mintea omului. Secolul al XXI-lea este un secol care este mai mult decât orice unul în care suntem puternic asaltați de factorul informațional: mass media, regiunile puternic urbanizate sau marile centre metropolitane ale lumii în care informația circulează extrem de repede. Omul se simte asaltat de acest torent de informații care de cele mai multe ori se dovedește a fii unul nefast și negativ. În mass media din punct de vedere uman, persoana este un individ care este „consumator” de informații. O caracteristică a ascezei secolului al XXI-lea este și asceza de informații. În mass media ne sunt oferite foarte multe informații care nu ne sunt de folos. Știm astfel în câteva minute prin intermediul buletinelor de știri lucruri de pe mai toate colțurile lumii și ale planetei. Foarte multe dintre aceste lucruri nu ne sunt folositoare și nu ne aduc nici un câștig ci din contră ele au un rol negativ. Mass media de mai multe ori ne împrăștie și ne dezintegrează ca și persoane umane folosindu-se de pretextul că pentru secolul al XXI-lea trebuie să fim extrem de bine informați. Mai multe dintre informațiile care le obținem de la televizor și de pe internet au un rol negativ și fără nici un beneficiu pentru noi. În acest sens, suntem chemați să facem o asceză media. Sunt foarte mulți care stau ore în șir, uneori și zile sau săptămâni în șir în fața televizorului și devin după cum am spus consumatori sau dependenți de fluxul informațional media cu care suntem asaltați zilnic. Mass media secolului al XXI-lea creează în persoana umană care nu este deprinsă cu nici o formă de asceză un sentiment de angoasă și de neliniște continuă. Suntem obișnuiți să credem că trăim într-o lume care se află pe nisipuri mișcătoare, în care greve, revolte populare, meeting-uri ale minorităților sexuale sau marșuri de protest merg mână în mână cu pauze publicitare în care suntem invitați să consumăm cine știe ce băuturi alcoolice sau să gustăm ultima formă de brânză a unui mare producător din peninsula scandinavă. De ce să nu recunoaștem că acesta este mediul mass media la care suntem expuși zilnic de cele mai multe ori? Sensul ascezei în ceea ce privește raportarea la mass media este mai mult decât orice capacitatea de a selecta informații și de a face distincții între ceea ce este util și folositor și ceea ce nu este. Mai multe lucruri ne sunt nefolositoare dar ajungem să fim dependenți de ele prin marile campanii media. Acest aspect nu era prezent în antichitate. Anticul spre deosebire de noi cei din secolul al XXI-lea nu era zilnic supus acestei băi media care de cele mai multe ori ne împrăștie și ne fărâmițează ca și persoane și ne desfigurează identitatea personală.³¹

³¹ Andrea Sterk, *Renunțând la lume dar totuși conducând Biserica: episcopul călugăr în antichitatea târzie* (Boston, Universitatea Harvard, 2004).

Torentul media din secolul al XXI-lea este de cele mai multe ori lipsit de cele mai elementare criterii de selecție și de discernământ. De mai multe ori suntem informații doar de dragul de a fii informații despre lucruri asupra cărora nu avem nici un fel de putere sau capacitate de influență. Mass media însă din secolul al XXI-lea a creat un fel de mediu în care suprainformarea individului a atins conte apoteotice. Am depășit de mai mulți ani gradul sau nivel în care mass media ne informa. Pentru secolul al XXI-lea mass media este o metodă de suprainformare masei în care individul este un dependent sau un receptacol pasiv la evenimentele care se succed tragic sau comic în fața lui fără ca el să poate să își aducă nici un fel de aport. În acest torent informațional în care persoana umană este saturată la maxim de informații de care de cele mai multe ori el nu are nevoie, se pierde ceea ce am putea numi capacitatea ascetică a persoanei. Clipurile publicitare ne fac se ne simțim într-o lume în care singura noastră menire este de a devora la nesfârșit noi și noi senzații prin a consuma noi și noi produse. Se poate vedea în mass media secolului al XXI-lea o lipsă profundă a unui caracter ascetic. Omul este prin urmare nu numai un mare devorator de produse culinare ci și un mare devorator de informații care alterează ambiguu de la întâlniri de nivel înalt dintre reprezentanți ai diferitelor țări sau forumuri internaționale, la informații picante despre unele vedete din Hollywood sau la informații din lumea sporturilor și a meteorologiei. Ceea ce putem vedea este că în secolul al XXI-lea informația își pierde foarte mult din putere fiindcă ea este de cele mai multe ori desprinsă din context. Mass media a creat o cultură a „consumului de informații.”

Pentru ca persoana să devină un individ „consumator avid” de informații ea trebuie descentralizată de la ideea de religie și de viață religioasă. Astfel de mai multe ori mass media ni-l prezintă pe Dumnezeu doar ca și un simplu mit sau ca și o existență metaforică care nu eare de a face cu lumea noastră. Lumea noastră este o lume reală și concretă care se bazează cel mai mult pe principiul consumerismului. În această lume nu este nevoie de un Dumnezeu care ne îndeamnă la cumpătare, la post și la rugăciune. În antichitate nu exista o mass media atât de bine pusă la punct cum este cea din zilele noastre și prin urmare persoane nu era atât de ispită cum suntem noi. Aflat pasiv în fața televizorului, persoana umană nu face decât să devină o unealtă pasivă a unor centre de influență pe care nu le-a cunoscut și nu le-a văzut în viața sa. De ce să nu recunoaștem că una dintre cele mai adulate și mai apreciate lumii din secolul al XXI-lea care este lumea mass mediei, a televizorului, a radioului și a internetului este o lume incoerentă și care duce lisă de principii elementare de logică și discernământ. În lumea mass media coabitează la un loc elementul social, cu cel politic, cu cel erotic sau cu cel financiar fără să existe o mare problemă de relaționare. Antichitatea după cum am spus nu se confrunta cu aceste ispite ale zilelor noastre. Anticul după cum am spus, făcea asceză atunci când nu frecventa cultele idolatre sau cultele păgâne ale zilelor sale. Ceea ce este adevărat este că anticii la fel ca și noi se aflau în căutarea lui Dumnezeu. Căutarea lui Dumnezeu s-a soldat în unele cazuri în antichitate cu găsirea lui Dumnezeu. Dar cei care L-au aflat pe Dumnezeu în antichitate mai întotdeauna au făcut-o în urma unui efort ascetic.

Secolul al XXI-lea ne permite pentru cei interesați mai mult decât orice luxul de a rememora sau a trece în revistă marile încercări ascetice ale trecutului. Avem astfel enorm de multe lucruri de studiat din antichitate în plan ascetic atât în orient cât și în occident. Evident acest lucru îl fac cei care sunt interesați sau preocupați de tema sau problematica ascezei. Asceza este o practică care era o amplă istoria antică. Acest lucru l-am uitat mai mulți dintre noi. Secolul al XXI-lea poate fii și o rememorare sau a trecere în revistă a

principalelor momente ale trecutului în ceea ce privește eforturile ascetice ale umanității de până în zilele noastre. Dacă vom face acest lucru vom avea surprize și vom descoperii lucruri la care nici nu ne-am fii așteptat. Este greu să înțelegem asceza secolului al XXI-lea dacă nu ne raportăm la secolele care au precedat timpurile noastre. În antichitate vom întâlnii un chip sau un prototip al ascetului creștin ortodox pe care îl cunoaștem în zilele noastre. Acest ascet vine din timpuri istorice în care idolatria, închinarea la zei sau păgânismul erau monede curente zilelor sale. Aceste lucruri nu mai sunt valabile în zilele noastre dar în vremurile noastre întâlnim alte chipuri ascetice care se confruntă cu alte problematici tot de ordin ascetic: consumerismul, pornografia, erotismul, excocheria, înșelăciunea, compromisul moral sau șantajul ori abuzul la locul de muncă. Asceza este prin urmare un puternic factor soteriologic și este bine să știm sau să fim conștienți de acest lucru. Mântuirea se câștigă prin asceză și nu prin destrăbălare și libertinaj. Lumea de azi are din nefericire această ierarhie de valori distorsionată și întoarsă cu capul în jos. Asceții sunt astfel o categorie care trebuie pentru mulți eradicată și eliminată odată pentru totdeauna. Sunt foarte mulți care prinși și orbiți de concepțiile centrifuge și nesigure ale zilelor noastre consideră că nu trebuie să existe nici un fel de curent major acetic în secolul al XXI-lea și acest secol trebuie să fie mai mult decât orice un secol al plăcerilor hedoniste nelimitate. A face din secolul al XXI-lea un secol hedonist, adică un secol care să idolatrizeze principiul plăcerii este un lucru eronat și greșit. Ca să ne putem da seama în ce direcție trebuie să plecăm în plan ascetic în secolul al XXI-lea este bine să fim foarte familiari cu trecutul din punct de vedere ascetic.

CAPITOLUL AL III-LEA

ASCETUL ÎN TIMPURILE DE DUPĂ HRISTOS

După întruparea sau venirea în trup a Domnului și Mântuitorului Iisus Hristos avem de a face cu un alt gen de ascet. Dacă până la Domnul Iisus Hristos, ascetul a fost mai mult prefigurat și închipuit, după Iisus Hristos acest model a devenit o realitate.³² Realitatea teologiei creștin ortodoxe prin urmare ni-l pune în față pe Mântuitorul Iisus Hristos ca și ascetul prin excelență. Asceții creștini au apărut după Domnul Iisus Hristos. Ei sunt o categorie care urmează învățăturilor ascetice pe care le-au primit de la El. Prin urmare, odată cu venirea Domnului Iisus Hristos știm foarte bine că viața ascetului a primit o altă dimensiune. Ascetul era mai mult decât orice un chip al renunțării la ceea ce este rău și imoral. Mai mult decât orice este foarte bine să fim cât se poate de atenți la ceea ce am putea denumii istoria ascezei creștine. Ascetul creștin ortodox a fost o modalitate de a ajunge la cunoașterea și unirea cu Dumnezeu. Prin urmare, unirea cu Dumnezeu este un factor care are profunde implicații ascetice. Asceza este ceea ce am putea denumii capacitatea de a ajunge să trăim adevărata filosofie creștină care implică ceea ce am putea denumii iubirea și trăirea lui Dumnezeu. Dacă Îl iubim cu adevărat pe Dumnezeu vom căuta să avem și o viață cât se poate de ascetică și vom renunța la tot ceea ce ar putea face din existența noastră ca fiind neplăcut sau urât lui Dumnezeu.

În linie istorică poate primul mare ascet creștin a fost sfântul Ioan Botezătorul care a fost ucis de regele Irod și mai apoi avem pe Ioan Teologul care exilat de împăratul roman Domițian pe insula Patmos din Grecia a dus o viață ascetică extremă plină de lipsuri. Este cât se poate de adevărat că unicul dintre sfinții apostoli care au trăit fără să fie martirizat a fost

³² Nathan Jennings, *teologia ca și act ascetic: disciplinarea discursului creștin* (New York, 2010).

și un mare ascet. Condițiile în care a trăit sfântul Ioan în Patmos au fost cât se poate de precare. Un al doilea mare ascet creștin ortodox a fost în linie ierarhică sfântul apostol Pavel care a stat în pustia sau deșertul Siriei timp de 9 ani. În această perioadă sfântul Pavel s-a consolidat în credință și a ajuns mai mult decât orice să fie un foarte bun creștin și să devină apostol. Poate am uitat cei 9 ani de asceză pe care sfântul Pavel i-a făcut mai înainte de a deveni apostol. În istoria bisericii creștine cu foarte mare greutate am putea vorbi de asceți și asceză până după anul 313 când împăratul Constantin cel Mare a emis edictul de la Milano recunoscând creștinismul ca și religia ce adevărată. În această perioadă de aproximativ 300 de ani ascetul era mai mult decât orice martirul creștin. Foarte mulți martiri creștini au fost uciși în Colosseumul de la Roma, fie mâncați de lei și animale sălbatice sau fie uciși de gladiatori sau au fost uciși în alte mari arene de gladiatori din imperiu cum ar fi la Cartagina. Istoria cunoaște că la Cartagina au fost omorâte Perpetua și Felicitas, două personalități creștine care au crezut în Dumnezeu și în Domnul Iisus Hristos. Odată cu recunoașterea creștinismului, Biserica v-a intra într-o nouă etapă și în această etapă care a început undeva prin secolul al IV-lea vom cunoaște foarte mulți mari asceți în special în deșerturile egiptene dar nu numai: Siria, Palestina sau Scitia Maior [sau Asia Mică]. Creștinizarea imperiului roman și ulterior a imperiului bizantin a fost ceea ce am putea denumi un act strict formal fiindcă marea parte a populației a continuat să trăiască la fel ca și mai înainte. Viața din secolul al IV-lea era din mai multe punct de vedere decadentă și hedonistă. Așa se v-a naște o ramură de persoane care v-a alege să părăsească lumea și să trăiască în solitudine în deșert. Aceștia aveau să devină ceea ce noi cunoaștem azi ca și călugării creștini ortodocși. Creștinii nu mai erau omorâți spre deliciul maselor dezlănțuite dar ei erau tratați ca și o categorie neglijabilă. Sfântul Antonie cel Mare a fost considerat de istorici ca și fondatorul monahismului creștin și a fost printre primii creștini care a renunțat la lume și s-a retras în deșert unde a trăit toată viața. În jurul sfântului Antonie cel Mare se v-a naște în secolul al IV-lea o mare efervescență și alături de el se vor grupa mai mulți alți aspiranți la titlul de călugăr. La un anumit nivel, titlul de călugăr sau ascet este același sau identic. Trăind într-o lume formal creștină, călugării au găsit o modalitate de a rămâne credincioși lui Dumnezeu. Ei au părăsit o lume în care se simțeau stânjeniți și incomozi.³³

Secolul al IV-lea după cum am spus a fost probabil unul dintre cele mai productive secole în plan ascetic. O personalitate care se v-a remarca în plan ascetic creștin a fost mai mult decât orice sfântul Ioan Casian. Sfântul Ioan Casian care a trăit în Dobrogea de azi a fost cel care a sistematizat pentru prima dată în istoria creștină cele 7 gânduri sau duhuri ale răutății care îl luptă pe om și pe care le-am enunțat mai sus. Asceza creștină însă a implicat cu sine lupta împotriva acestor opt gânduri ale răutății care îl bântuie și caută să îl ducă pe

³³ Cartea de căpătâi care v-a exprima cel mai bine condițiile în care au trăit călugării egipteni din jurul sfântului Antonie cel Mare în secolul al IV-lea avea să se numească Patericul egiptean și este o carte care și în zilele noastre are largă răspândire în cercurile creștine. Patericul egiptean este o expunere sistematică a nevoițelor și ascezei practicate de marii asceți egipteni din jurul Sfântului Antonie cel Mare. Traducerea în românește a Patericului egiptean este un subiect a mai multor dispute și neînțelegeri. Prima traducere a Patericului egiptean a fost făcută în 1930 la Râmnic, dar mai apoi s-au găsit voci în România care să afirme că este o traducere necorespunzătoare. La Alba Iulia în 1993 s-a republicat Patericul egiptean după versiunea de la Râmnic și este cât se poate de probabil că aceasta este cea mai autentică sau fidelă traducere a Patericului. Evident, această traducere nu este una perfectă și s-au găsit și persoane care să o îmbunătățească cum ar fi Cristian Bădiliță. Nemulțumirile legate de traducerea Patericului egiptean vin de pe fondul că Patericul egiptean este scris în grecește. Trebuie să știm că în secolul al IV-lea limba oficială a Egiptului nu era egipteană ci greacă. Prin urmare, Patericul egiptean este o carte scrisă original în limba greacă și are un autor anonim. Unii susțin că Sfântul Atonie cel Mare a fost autorul Patericului egiptean dar acest lucru este greu de demonstrat.

om la pierzanie. Secolul al patrulea a lansat după cum am putea spune o modă ascetică care a devenit un fel de model pentru secolele care vor urma. În plan aghiografic în secolul al IV-lea știm că s-au remarcat 3 mari personalități ascetice: sfântul Grigorie Teologul, Sfântul Vasile cel Mare și Sfântul Ioan Hristostom. Acești trei mari asceți au fost personalități care s-au remarcat prin asceză și prin nevoință. Secolul al IV-lea am putea spune este secolul care a inaugurat ceea ce am putea denumii moda sau comportamentul ascetic. Dacă până atunci în bazinul mediteranean nu era timp pentru asceți din cauza sângelui vărsat de martiri, după secolul al IV-lea moda asceților v-a devenii una extrem de prezentă și de practică. Ascetul v-a fii ceea ce am putea denumii un fel de martir în viață. El își mortifica la maxim patimile și pornirile păcătoase. Începând cu secolul al IV-lea lumea v-a începe să aibă foarte multă evlavie la asceți și la modul lor de viață. Mai mult decât orice ei vor fii cei care vom ajunge la o stare de despătimire. Creștinismul ortodox v-a ajunge să definească ca și țel ultim al ascezei starea de apatia în care ascetul este fără de nici o îndoială în stare de comuniune cu Dumnezeu și el nu mai simte nici un fel de impuls păcătos. Starea de apatia după cum am spus nu este ceea ce am putea denumii o stare a ascetului în care acesta este ajuns la stadiul în care nu mai cunoaște păcatul. Păcatul nu face decât să îl desfigureze sau să îl schimonosească pe om. Păcatul atacă ceea ce am putea denumii ființa lăuntrică a omului. Asceza creștin ortodoxă după cum am spus este un act liber și voluntar care pleacă din iubire față de Dumnezeu. Asceza forțată sau asceza impusă cu forța este ceea ce am putea denumii o asceză care nu are de a face cu sensul ascezei creștine.

Știm astfel că Dumnezeu este Cel care îi ajută pe asceți în marile demersuri ascetice pe care aceștia le întreprind. Prin urmare, ascetul în drumul său spre asceză îl are de partea sa pe Dumnezeu. Asceții au fost de mai multe ori desconsiderați și puși în cele mai de urmă locuri din mediul social. Acest lucru este o mare nedreptate pe care o facem asceților creștin ortodocși. Asceții sunt cei despre care se spune că lumea nu este vrednică de ei. Asceții au venit de mai multe ori în lumea noastră: numele lor au fost Dimitrie, Gheorghe, Vasile, Ioan, Simeon sau Pavel. Întrebăm acum dacă noi cu adevărat am fost vrednici de aceste nume și de persoana lor?

Se cuvine să fim cât se poate de înțelegători unii cu alții și să ne dăm seama de importanța asceților și a vieții lor. Asceții creștini ortodocși sunt faruri care luminează într-o lume care de cele mai multe ori orbecăie pe căi nesigure și incerte. Mai toți cei care au cunoscuți mari asceți au dat mărturie că în jurul lor se simte certitudine și siguranță. Orientul prin urmare v-a dezvolta începând cu secolul al IV-lea un puternic curent sau mișcare ascetică. Nume sonore cum sunt Sfântul Isaac Sirul, Sfântul Efrem Sirul, Sfântul Paladie al Antiohiei sau Sfântul Eusebiu de Samosata au fost nume care au arătat ceea ce am putea denumii că asceza poate fii încununată de succes. Asceza creștin ortodoxă după cum am spus nu este o metodă de detestare a lumii și a ceea ce conține lumea ci o cale de a ajunge la sfințenie și la unirea cu Dumnezeu.³⁴

Ceea ce mai mulți au mărturisit este că în jurul marilor sfinți se poate simți întotdeauna un spirit sau o dispoziție ascetică. Asceții sunt foarte atenți să nu se lăcomească la mâncare fiindcă lăcomia pântecelui transformă trupul omului într-o combustie a patimilor și a păcatului. De ce să nu recunoaștem că foarte mulți dintre noi suntem lacomi? Posedăm bunuri pe care nu le folosim și pe care le-au putea da celor săraci și nevoiași pentru a le face viața mai bună dar din lăcomie nu o facem. În secolul al XXI-lea problema foamei este încă o problemă actuală pentru țările sărace sau cum li se mai spune din punct de vedere social

³⁴ Sebastian Broock, *Femeile sfinte ale orientului sirian*, (Universitatea Berkley, California, 1987).

„țările din lumea a treia.” Lăcomia odată ce pune stăpânire pe om îl face pe om să râdă și să se bucure când semenul lui moare sub ochii săi din cauza foamei sau a subnutriției. Acestea sunt realități dureroase cu care ne confruntăm în secolul al XXI-lea. Trebuie să știm că lăcomia este un lucru rău și negativ care dincolo de orice îl duce pe om în tenebrele egoismului și a emfatuării de sine. Lăcomia este o patimă cu foarte multe fațete și de mai multe ori ea este camuflată și mascată și este foarte greu de depistat. Egoismul și el este o formă de lăcomie. Egoistul chiar dacă nu o arată se gândește la sine și numai la sine și el nu are nimic altceva în minte decât persoana și interesul propriu. În secolul al XXI-lea marile corporații și companii financiare ale lumii ne obișnuiesc cu o cultură a lăcomiei. Scopul pentru care Dumnezeu l-a creat pe om și l-a pus în lume nu este a de stăpâni lumea ci de a exploata lumea. În secolul al XXI-lea întâlnim oameni care exploatează mediu natural, resursele naturale ale pământului, forța de muncă a semenilor și marile bogății minerale ale planetei. Aceasta doar pentru a își satisface unele plăceri egoiste și fără să existe o motivație serioasă.

Sunt foarte mulți care cred că menirea noastră pe acest pământ este de a exploata și a consuma la infinit resursele pe care Dumnezeu le-a lăsat pentru folosul nostru. Această concepție este eronată și greșită. Ne aflăm pe acest pământ pentru a intra în comuniune cu Dumnezeu. Dacă suntem datori cu un lucru în această viață acesta nu este de a exploata resursele planetei ci de a căuta comuniunea și iubirea lui Dumnezeu. Comuniunea cu Dumnezeu o facem cel mai mult prin fapte ascetice: post, rugăciune, abținere de la patimi și de la glume sau cântări murdare, renunțarea la vorbe de ocară sau la femei renunțarea la sulemeneli.

Moda ascetică este una sobră și serioasă. Ascetul nu este tatuat și cu cercei în ureche sau în nas. În cazul femeilor și a fetelor, ascetul nu este în nici un caz un machiat și rujat. Foarte multe femei din secolul al XXI-lea găsesc extrem de ridicol și absurd cerința vieții ascetice de a renunța la machiaje [sulemeneli] și a tehnicilor de înfrumusețare. Femeile din secolul al XXI-lea sunt interesate mai mult de imaginea lor externă decât de imaginea lor internă și din acest motiv recurg la mai multe tehnici de înfrumusețare. Aceste tehnici de fapt nu fac decât să mascheze sau să camufleze răul din interiorul lor. Enorm de multe femei din secolul al XXI-lea consideră că sunt tratate pe nedrept de bărbați și că principul „trăim într-o lume a bărbaților” este unul învechit. Femeia își are și ea rolul ei dar de ce să nu recunoaștem că din punct de vedere ascetic femeia secolului al XXI-lea nu este acolo unde ar trebui să fie? Femeia secolului al XXI-lea nu consideră că este egală cu bărbatul ci ea este mai mult decât atât. Lesbianismul care este o patimă extrem de gravă este extrem de întâlnit printre mai multe femei emancipate care consideră că menirea lor nu este a aduce și a crește copii frumoși și sănătoși în această lume, ci menirea lor este de își satisface toate plăcerile trupesti pe care le pot gândii. Femeia secolului al XXI-lea cu preocupările ei cosmetice și erotice de mai multe ori nu mai găsește interes și sens în a se înrola în modelul ascetic al nașterii și a creșterii de copii ci ea este deschisă unei viziuni în care principul hedonist al plăcerii funcționează cu succes. Acest lucru se demonstrează prin faptul că cele mai multe femei din secolul al XXI-lea se simt atrase de bărbați virili și senzuali mai mult decât de bărbați ascetici. Pentru femeia secolului al XXI-lea moda bărbatului ascet este un lucru care trebuie evitat. Calitățile externe ale bărbatului [mușchi, trăsături faciale plăcute și provocatoare, nonșalanță] sunt mult mai apreciate și mai căutate decât cele interne. Adevărul este că după mai bine de 10 ani de existență în secolul al XXI-lea putem vedea că mai ales femeia [poate din cauza tendințelor pe care Eva le-a lăsat imprimate în natura ei] este foarte puțin atrasă de modelul ascetic. Femeile secolului al XXI-lea cele mai multe măsoară calitățile

unei persoane după cantitatea de machiaj și de ruj pe care aceasta o folosește. Această carte vine să aducă aminte femeilor din toată lumea că suntem în această lume nu pentru a urma o cale hedonistă a vieții în care guvernează principiul plăceri ci suntem pentru a duce o viață ascetică și mai ales pentru a oferi mediului și naturii înconjurătoare raționalitatea de care are nevoie.³⁵ Chipul ascetic a lui Hristos pe care îl avem păstrat din tradiție este un chip care este valabil atât pentru femei cât și pentru bărbați. Femeia secolului al XXI-lea nu este cu nimic mai prejos de a fii chemată la o viață ascetică decât bărbatul secolului al XXI-lea. Mai multe femei consideră că numai bărbații sunt chemați de a fii asceți dar acest lucru este reprobabil. Femeia este chemată la efortul ascetic la fel de mult ca și bărbatul. Ea trebuie să facă acest lucru în funcție de capacitățile și puterile ei. Femeia ascetică este o imagine care lipsește din ce în ce mai mult din imaginea generică a secolului al XXI-lea. Chipul femeii secolului al XXI-lea este din ce în ce mai mult un chip erotic și fără să aibă prea multe conotații ascetice.

Istoria creștinismului ortodox se extinde pe mai bine de 2000 de ani și din acest punct de vedere întâlnim mai multe chipuri ascetice. După cum am arătat sau după cum am voit să prezentăm în rândurile de mai sus, o mișcare sistematică creștină de asceză a început numai în secolul al IV-lea. Este destul de greu de crezut dar timp de mai bine de 300 de ani creștinismul a fost considerat o religie falsă și prin urmare a fost persecutată. Un prim chip al ascetului creștin ortodox avea să se definitiveze în condiții extrem de grele în deșerturile egiptene după cum am prezentat deja. Un chip de mare ascet din pustie a fost Sfântul Arsenie cel Mare, poate un chip ascetic și de sfințenie foarte ușor trecut cu vederea în zilele noastre. Sfântul Arsenie cel Mare a fost inițial demnitar imperial la curtea imperială de la Constantinopol. După mai mulți ani de slujire la curtea imperială sfântul Arsenie cel Mare avea să părăsească lumea și v-a devenii călugăr în deșerturile Saharei din Egipt. Cel mai probabil Sfântul Arsenie cel Mare a fost de mai multe ori ținta atacurilor și a intrigilor politice de la curtea imperială. Acest lucru avea să îl ducă la călugărie și el a ajuns unul dintre cei mai mari asceți din toate timpurile.

Imperiul bizantin cu capitala la Constantinopol ne-a oferit mai mult decât orice un anumit chip al ascetului. În cei peste 1000 de ani de istorie bizantină am găsit foarte multe chipuri ascetice. Perioada sinoadelor ecumenice a avut loc în timpul imperiului bizantin. La fel și aici s-au distins și sau remarcat mai multe chipuri ascetice dintre care am putea enumera pe Sfântul Maxim Mărturisitorul, Sfântul Ioan Damaschin, Sfântul Nicolae al Mirelor Lichiei, Sfântul Grigorie de Nyssa sau Sfântul Chiril al Ierusalimului. Probabil că la sinoadele ecumenice care au avut loc între anii 325 și 787 au existat mai mulți sfinți creștini ortodocși. Este de remarcat că sinoadele ecumenice au lansat un model ascetic în mentalitatea lumii. Membrii care au participat și au definitivat dogma ortodoxă la sinoadele ecumenice au fost de cele mai multe ori persoane sau personalități ascetice. În secolul al VI-lea după Hristos, asceza creștin ortodox avea să primească o nouă dimensiune de existență și de exprimare. Această nouă dimensiune a fost ridicarea sau apariția islamului întemeiat de Mohamed. Mohamed a întemeiat după cum știe mai multă lume o religie care se potrivea cel mai mult cu mentalitatea lumii arabe și a popoarelor semitice. Această mentalitate este una războinică și răzbunătoare și în cadrul islamului funcționează pe principiul jihadului sau a războiului sacru în numele lui Mohamed și a Coranului.

Islamul secolului al VI-lea după Hristos a adus după cum am putut vedea o nouă dimensiune în ascetica creștin ortodoxă. Islamul este o religie care se bazează pe fanatismul religios. Adeptul islamic dacă religia sa o cere trebuie să fie pregătit de război pentru cauza

³⁵ Susanna Elm, *Fecioarele lui Dumnezeu: facerea ascetismului în antichitatea târzie* (Oxford, 1994).

credinței și a religiei sale. Acest lucru a stârnit mai multe antipatii și probabil din acest motiv islamul este o religie cu o popularitate în continuă scădere. Creștinismul ortodox s-a confruntat cu islamul care sub masca imperiului otoman a islamizat tot estul Europei. În această perioadă care a început cu secolul al VI-lea și s-a încheiat numai odată cu căderea Constantinopolului în jurul secolului al XV-lea asceza creștin ortodoxă s-a concentrat foarte mult în jurul ideii de respingere atacurilor islamice. Deși numele de islam provine în arabă din rădăcina cuvântului pace, islamul nu a fost o religie care s-a impus în Europa în mod pașnic ci prin război. Cei care nu recunoșteau pe Mohamed și Coranul erau de cele mai multe ori luați ca și sclavi sau omorâți cu cruzime. Islamul a ajuns prin urmare o religie dominantă în estul Europei între secolele al XV-lea și secolul al XVIII-lea. În special Grecia a fost o țară care a cunoscut foarte bine opresiunea și oprimarea islamică. După cucerirea Greciei de sultanii de la Istanbul, aceștia nu au fost mulțumiți numai cu spațiul geografic pe care l-au anexat ci au voit să treacă la mahomedanism toată populația Europei. Sortii au căzut pe Grecia în special și pe alte câteva țări balcanice de a opune rezistență. Islamizarea a fost un lucru negativ din punct de vedere istoric și religios fiindcă adepții islamici erau fundamentalisti și se închinau la litera Coranului pe care o absolutizau. În țările balcanice se v-a crea un puternic curent ascetic de rezistență la procesul de islamizare. Acest curent s-a cristalizat în jurul ideii de isihie, noțiune străină de principiile și crezurile islamice. Ascetul creștin ortodox nu era numai un nevoitor ci și un isihast, un iubitor de liniște și de tăcere. Din punct de vedere ascetic, islamizarea a fost o provocare fiindcă ea propunea un alt model ecclesiologic: înlocuirea Bisericii cu moscheea. În această perioadă istorică pe care am enunțat-o mai sus, mai multe biserici creștin ortodoxe au fost schimbate din biserici în moschei. Poate cel mai celebru caz a fost cel la catedralei Sfânta Sofia din Istanbul.³⁶

După cum am spus secolul al VI-lea a adus cu sine o puternică dizlocare de forțe sau mai bine spus de energii spirituale. Aceasta nu fiindcă islamul era o religie nouă în lume ci fiindcă adepții islamici își impuneau convingerile religioase prin război și prin violență. Ascetul creștin ortodox s-a confruntat în trecutul său cu islamizarea care a fost o realitate cât se poate de evidentă în evul mediu. Loviturile pe care ascetul creștin ortodox le-a primit în timpul islamizării au fost grele și ele au lăsat de mai multe ori sângerând pe ascetul creștin ortodox. După capitolul islamic însă ascetul creștin ortodox și-a căutat în continuare drumul său spre Dumnezeu și spre realitatea existenței Sale. Conștient de instabilitatea și de incertitudinea lumii în care trăia, care a schimbat bisericile lui Hristos cu moscheele lui Mohamed, ascetul creștin ortodox a continuat încercările și nevoințele sale. Este foarte important să menționăm că în timpul imperiului bizantin putem vorbi de o asceză creștin

36

Referitor la numele de Sfânta Sofia dat catedralei de la Istanbul sau fostul Constantinopol există mai multe speculații fiindcă în grecește numele de sofia însemna înțelepciune și astfel unii cred că numele catedralei sfânta Sofia a fost pus mai mult decât orice pentru a exprima predilecția grecilor spre înțelepciune și filoSOFIE. De fapt numele catedralei Sfânta Sofia a provenit de la o sfântă care a trăit pe vremea împăratului italian Adrian în secolul al III-lea [117-138). Sfânta Sofia a suferit din cauza că nu a voit să aducă jertfe unei zeițe pe nume Artemis. I-au fost ucise din această cauză cele trei fiice ale sale: Pistis, Elpis, și Agapis. Din durerea suferită după moartea fiicelor sale Sfânta Sofia avea să moară și ea la trei zile după ce i-au fost omorâți copii. Prin urmare, catedrala Sfânta Sofia de la Istanbul își are numele după această sfântă dat de împăratul Iustinian și de cei care s-au succedat la tronul Bizanțului după el. Rowland J. Mainstone: *Hagia Sophia. Architecture, structure and liturgy of Justinian's great church*. London 1988.

ortodoxă în toată regula. Această asceză era hristocentrică și ecclesială. Ascetul creștin ortodox prin urmare a ieșit mai întărit în căutarea sa a lui Dumnezeu după ciognirea de lumea islamică. Ascetul creștin ortodox prin urmare s-a diferențiat de asceza islamică prin spiritul de toleranță și de înțelegere. Mai mult decât orice ascetul a fost fără de nici o îndoială conștient de faptul că credința ortodoxă sau dreapta credință este ceea ce am putea denumii o probă ascetică. Ascetul creștin ortodox este chemat să își mărturisească credința sa într-un singur Dumnezeu și un Dumnezeu care este ceea ce am putea denumii centrul a tot ceea ce există. Fără de Dumnezeu ascetul și-a dat seama că este subiect al neantizării și al aruncării în neant. Fără de credința în Dumnezeu, ascetul se aruncă pe sine în nimicul din care a ieșit lumea la începuturi. Există prin urmare o ontologie a ascezei creștin ortodoxe. Ontologia creștin ortodoxă este ceea ce am putea denumii o modalitate de a ne raporta ascetic la lume și la univers. Universul în sine este un mediu ascetic în care omul este supus unui exercițiu continuu de a îl căuta și de a îl găsi pe Dumnezeu. Îl găsim pe Dumnezeu prin ceea ce am putea denumii nevoința ascetică sau exercițiul renunțării la ceea ce nu este esențial și important. Trebuie să știm că asceza creștin ortodoxă este fără de nici o îndoială ceea ce am putea denumii o capacitate rațională a cuprinde și a ne raporta la lume și la natură. Foarte multe concepții contemporane sunt ceea ce am putea denumii denaturate și ajung să fie de fapt cu caracter encratic adică concepții care disprețuiesc lumea și universul. Trebuie să știm că Dumnezeu ne iubește și El ne-a lăsat asceza ca și o metodă naturală de a ne apropia de El. Asceza creștin ortodoxă nu este o metodă supranaturală de a ajunge la o cunoaștere a lui Dumnezeu ci este ceea ce am putea denumii o metodă profundă a ne apropia de Dumnezeu și a ajunge la un raport de intimitate cu El. Sunt foarte mulți care afirmă o iubire reală a lui Dumnezeu dar nu sunt dornici de a asuma această iubire a lui Dumnezeu prin actul ascezei creștin ortodoxe. Am arătat că de la Domnul Iisus Hristos încoace un model cât se poate de bine definit a ceea ce înseamnă a face asceză sau a fii ascetici a devenit călugărul. Ascetul creștin ortodox simte ceea ce am putea denumii acea veche contradicție dintre căutarea dezinteresată și totală a lui Dumnezeu și căile lumii care de cele mai multe ori sunt neclare și întortochiate.

Ascetul creștin ortodox prin urmare nu este o exponat de muzeu ci el este o realitate actuală și vie în lumea în care trăim. Ascetul este ceea ce am putea denumii un mod sau o personalitate care este discrepantă cu căile mediului în care trăiește. Deși trăiește în această lume ascetul are mai mult decât orice privirea îndreptată spre Dumnezeu care este centrul sau țelul existenței și vieții sale. Viața cu Dumnezeu este ceea ce am putea denumii o viață care aduce cu sine ceea ce am putea denumii mulțumirea sau satisfacția că omul a ajuns la sursa existenței sale.³⁷ Din punct de vedere istoric un mare act ascetic este speranța sau nădejdea în Dumnezeu. De mai multe ori ascetul este pus în situația de a își pierde speranța în mântuirea proprie și în faptul că v-a avea acces la rai. Una dintre cele mai vechi tehnici a celui rău este de a îl arunca pe ascet în păcat și mai apoi de a îl face să își piardă speranța sau nădejdea în mântuirea proprie. Această tehnică este cunoscută de mai mulți părinți ascetici. Deznădejdea mai ales de mântuirea proprie este o puternică armă a celui rău. Când cel rău îl bântuie pe om totul este cu susul în jos și nimic nu este bine în viața sa. La fel de bine sfinții părinți ne spun că unul dintre cei mai crunți demoni este demonul tristeții sau al lenei care se instalează în interiorul omului și îi face viața fără sens și rost. Dincolo de toate acestea este extrem de semnificativ să arătăm că viața omului este a ceea ce am putea denumii o perpetuă căutare a adevărului și a stabilității în tot ceea ce este plăcut și frumos.

³⁷ Constantine Cavaros, *Ancorați în Dumnezeu*, (Institutul pentru studii bizantine și grecești, 1975).

De mai multe ori omul însă uită că Dumnezeu este cel care este sursă a tot ceea ce este bine și frumos. Omul vine astfel dincolo de toate să aibă o permanentă credință și speranță în Dumnezeu.

Actul speranței sau al nădejdi în anumite situații sau împrejurări poate fi considerat foarte mult un act ascetic. Există împrejurări în care credința omului este pusă la încercare și în acest context este extrem de important să ne dăm seama de faptul că nu trebuie să ne pierdem speranța. Ascețul are prin urmare de făcut un drum care se definește prin actul credinței și al nădejdi. Credința sau nădejdea în Dumnezeu este un fapt care trebuie cultivat și menținut printr-un efort ascetic. Asceza este prin urmare un fapt care ține de credința că binele sub toate formele lui v-a ieși biruitor asupra răului. Evident asceza are ceea ce am putea denumi un caracter cât se poate de moral. Asceza și morala sunt două noțiuni care sunt complementare. Practică asceza în general oameni morali sau oameni care au frică de Dumnezeu și care îl iubesc pe Dumnezeu. Iubirea de Dumnezeu dacă este sinceră și curată este un act ascetic. Actul ascetic este dincolo de orice ceea ce am putea denumi capacitatea omului de a se reconfigura pe sine ca și entitate după voia și chipul lui Dumnezeu.

Evident, nu se poate vorbi de o mitologie creștin ortodoxă a ascetului dar ascetul continuă să fie un subiect de interes pentru omul contemporan. Aceasta fiindcă el este un om care se desprinde de cotidian și ajunge să transceadă complexul existenței în mare. Dacă creștinismul ortodox este ceva el este cu siguranță o școală a ascezei. În cadrul creștinismului știm că există mai multe diviziuni: catolici, luterani, calvini, reformați, bapțiști, penticostali, evanghelici sau iehoviști. Toate aceste grupări creștine susțin că dețin adevăratul creștinism propovăduit și predicat de Domnul și Mântuitorul Iisus Hristos. Asceza creștin ortodoxă este fără de nici o îndoială o modalitate care ne pune în față capacitatea de a îl sluji pe Dumnezeu la un nivel sau la un grad extrem de personal. Asceza nu este prin urmare o cale a negațiilor ci ea este ceea ce am putea denumi o modalitate a fii plăcuți lui Dumnezeu. A fii plăcuți lui Dumnezeu este un mod ascetic de viață. Asceza este modalitatea prin care prin credință și nădejde vom ajunge să fim plăcuți lui Dumnezeu și să ne consolidăm în fața ispitelor. Știm că ispitele sunt de origine satanică, dar prin asceză sau prin abținere putem ajunge dincolo de orice la depășirea ispitelor. Suntem în această lume pentru a ajunge la ceea ce am putea denumi o modalitate de a transcede sau a depăși ispitele. Trebuie să fim cât se poate de conștienți de realitatea existenței lui Dumnezeu și a modului în care ne raportăm la Dumnezeu. La fel de bine trebuie să fim cât se poate de mult aproape de Dumnezeu și de realitatea existenței Sale. Pentru a face acest lucru în mod profesionist este nevoie de a fii cât se poate de mult alerți să avem cât se poate de mult simțurile păzite de ceea ce intervine din exterior.

O altă modalitate de succes de a face asceză este paza simțurilor: gustul, mirosul, auzul, pipăitul și vederea. Sunt 5 simțuri pe care le are omul. Aceste simțuri sunt ceea ce am putea denumi modalitățile prin care ispitele intră în noi: 1. gustul de mâncăruri duce la lăcomia pântecelui, 2. mirosul în cazul fumătorilor duce la ceea ce am putea denumi patima fumatului sau în cazul parfumurilor bărbătești și femeiești duce la ceea ce am putea denumi patima desfrâului. Mirosurile de parfum exagerate atât din partea bărbaților cât și a femeilor stârnesc de mai multe ori în noi tendințe desfrânate. Principiul ascetic funcționează după criteriile lui carpe diem, în sensul că prin asceză acum este timpul de a trăi relația sau legătura cu Dumnezeu la maxim și se cuvine să o potențăm. Trăim în prezența lui Dumnezeu

în orice moment, dar devenim conștienți de acest lucru numai atunci când facem asceză. Este paradoxal acest lucru dar este adevărat mai mult decât orice.³⁸

Știm astfel că dincolo de toate încercările prin care suntem supuși în această viață mai există speranță și că tot ceea ce ni se întâmplă rău și urât în această viață Dumnezeu poate întoarce în bine. Se știe că în timpul cât a trăit Sfântul Antonie cel Mare el a fost ispitit de Dumnezeu încât el a ajuns să fie în pragul deznădejdiei. Când totul părea pierdut i s-a arătat Dumnezeu și i-a spus că în totul timpul luptei sale El era cu el dar a voit să îi vadă credința. Prin urmare în momentele grele când suntem în situații sau contexte dificile Dumnezeu este prezent cu noi în mod nevăzut. Trebuie să știm că Dumnezeu este discret. Adevărul este că Dumnezeu este mai discret decât credem noi. O istorioară ne spune că la un moment dat un creștin a murit și ajuns în rai i-a cerut lui Dumnezeu să îi arate cum a fost viața lui. Dumnezeu i-a arătat viața lui ca și un drum pe o plajă. În general pe nisip se vedeau patru urme de pași dar uneori se vedeau numai două urme de pași. Atunci omul l-a întrebat de Dumnezeu: de ce m-ai lăsat singur în momentele grele din viață? Dumnezeu se spune că i-a răspuns: acele două urme de pași sunt ale Mele, fiindcă în momentele grele din viață te duceam în brațe.

Greutățile din viață nu trebuie să ne descurajeze ci ele trebuie ne întărească și să ne fortifice. Cu toții ne confruntăm cu anumite greutăți sau dificultăți în viață dar acest lucru nu trebuie să ne descurajeze ci să ne întărească pe calea virtuții pe care am ales-o. Dumnezeu ne-a lăsat libertatea de a nu îi urma, dar ne-a lăsat să știm și consecințele acestui fapt. A nu urma lui Dumnezeu ne duce la ceea ce am putea denumii la neantizarea persoanei și a individului. Au existat mai multe filosofii și epistemologii ale neantului în secolul al XX-lea. Trebuie să știm că filosofii și epistemologiile negativiste nu aduc nici un folos și nici nu ne dus în spre ceva bun. Calea neantului etern este de fapt calea infernului. Asceza creștin ortodoxă este din punct de vedere pnevmatic o modalitate de a depăși infernul sau iadul. Știm că Dumnezeu este cel care are cuvântul ultim pentru cei care vor ajunge în iad. Acest lucru este ceva care ne dă mari speranțe. Sfinții părinți ne spun că în iad nu ajunge nimeni fără știrea lui Dumnezeu. Lupta deși pare mai greu de crezut se definitivează în această lume pentru cine v-a merge în iad și cine v-a merge în rai. Asceza îl poate duce pe ascet în rai. De fapt acesta este scopul pentru care Dumnezeu ne-a lăsat să trăim în această lume. Cel mai mult știm că asceza este cea care ne face să ne dăm seama de importanța de a respinge ispitele care ne vin de la lume și de la cel rău. Din mai multe punct de vedere ispitele sunt tentaculele infernului care ne prind și ne țin în strânsoarea lor. În jurul păcatului sau mai ales când păcatul este comis sau săvârșit putem vedea de mai multe ori acea incertitudine sau acea nesiguranță a păcatului: se cuvine sau nu să mă îmbăt, se cuvine sau nu să mă apuc de fumat, se cuvine sau nu să mă apus de heroină sau cocaină? De ce apare de cele mai multe ori această „incertitudine” în jurul păcatului? Ea apare fiindcă atunci iadul și infernul face primii pași în interiorul nostru. Odată ce iadul sau infernul s-a stabilit în interiorul nostru se poate vedea că muștrările de conștiință pe care le aveam atunci când am aprins prima țigară sau atunci când ne-am îmbătat „mortal” pentru prima dată dispar. Când dispar muștrările de conștiință din sufletul unui om este un semn că iadul l-a cucerit. Atâta vreme cât muștrările de conștiință există în interiorul omului mai există o șansă de întoarcere la Dumnezeu prin pocăință.

Trebuie să știm că pocăința poate primii și unele conotații ascetice. Mai mult decât orice am putea spune că pocăința sau μετανοία este ceea ce am putea denumii prima

³⁸ Sameul Ransom, *Ispita: un tratat asupra influnțelor satantice* (Universitatea Oxford, 1837).

metodă prin care devenim familiari cu asceza. De mai multe ori Dumnezeu ne lasă să cădem pe calea ușuratică a păcatelor pentru a ne convinge din experiență proprie de falsitatea căii păcatului și a patimilor. De cele mai multe ori simțim dezgust când intrăm pe calea păcatelor și a fărădelegilor. Mare parte a pătimișilor se simt dezgustați de patimile de care sunt stăpâniți și de cele mai multe ori ei sunt conștienți de mlaștina în care se află doar că voința li s-a atrofiat și nu mai simt puterea de a se pocăi. Pocăința ca și act în sine are întotdeauna un aspect ascetic. Asceza este cea care ne oferă calea care ne duce la concluzia că trebuie să ne schimbăm pe noi înșine după modul în care ne vrea Dumnezeu. Dumnezeu vrea ca noi să fim „desăvârșiți” și perfecți dincolo de orice. Chiar dacă nu putem ajunge la desăvârșire în această viață trebuie să ne ridicăm problema desăvârșirii și a vieții curate în Dumnezeu. În cele din urmă valoarea sau prețul vieții noastre se ridică la cât am ajuns să îl cunoaștem pe Dumnezeu. Se fac foarte multe calcule în secolul al XXI-lea referitor la cum trebuie să ne ducem viața sau cum trebuie să trăim. Ei bine trebuie să știm că viața noastră nu valorează atât de mult în banii și averile pe care le-am acumulat în cei 70 sau 80 de ani de existență ci mai mult în cât L-am iubit, cât L-am cunoscut și cât L-am cinstit sau lăudat pe Dumnezeu.

Lumea secolului al XXI-lea laudă foarte multe lucruri: mașini de lux, case și vile scumpe, femei sau bărbați frumoși, mari magnați și mari vedete internaționale de cinema sau de muzică dar de cele mai multe ori lumea secolului al XXI-lea uită să îl laude pe Dumnezeu. Foarte puțini din contemporanii noștri prinși în ritmul sau torentul goanei după plăceri și averi își fac timp pentru Dumnezeu și pentru a fii în comuniune cu Dumnezeu. Comuniunea cu Dumnezeu este ceea ce am putea denumi o modalitate de a pierde vremea. Slujbele ortodoxe de mai multe ori sunt asfixiante pentru secolul al XXI-lea. De ce să nu recunoaștem că în bisericile noastre ortodoxe din toată lumea de mai multe ori omul secolului al XXI-lea aduce cu sine angoase și neliniștea lumii din jur și pentru el ritualul ortodox este un lucru incomod și ceva care îl stânjenește. Omul secolului al XXI-lea este un om care este ambiguu. El vrea să facă din religie nu o modalitate de a fii în comuniune cu Dumnezeu ci o modalitate de a își dezvolta economia și tehnica sau tehnologia. Ritualul ortodox este un ritual ascetic. Acest ritual implică a sta în picioare sau a sta la slujbe mai multe ore lunar a ne nevoi și a fii cât se poate de ascultători la cuvintele slujbelor. În secolul al XXI-lea slujbele ortodoxe sau ritualul ortodox este găsit arhaic și de ce să nu spunem anacronic. În cadrul ritualului ortodox nu folosim computere sau laptopuri, ni se cere să nu folosim celebrele noastre telefoane celulare, la fel de bine ritualul nu prevede prea multă interacțiune ca și la mal-urile pe care mai mulți dintre noi le frecventăm. Ritualul ortodox și uneori cel catolic ne introduce într-o lume care era actuală acum 800 sau poate 900 de ani probabil dar nu și pentru secolul nostru. Ce semnificația sau importanță mai poate avea acest ritual în zilele noastre?

Ritualul ortodox are o semnificație majoră prin faptul că ne introduce în ceea ce am putea denumi dimensiunea ascetică a existenței sau a relației omului cu Dumnezeu. Bisericile Ortodoxe dacă sunt construite după tipic inspiră omului setea de asceză și de un comportament ascetic. La fel de bine erminia picturii creștin ortodoxe care nu este deplin identică cu pictura bizantină ne introduce într-o sferă ascetică. Chipurile sfinților de pe pereții bisericilor cu care mai mulți dintre noi suntem familiari sunt chipuri ascetice: Sfântul Ioan Botezătorul, Sfântul Gheorghe, Sfântul Teodor Studitul, Sfântul Dimitrie Izvorătorul de Mir sau Sfântul Grigorie Palama de mai multe ori ne atrag prin sobrietatea lor ascetică pe care o vedem pe diferitele ziduri ale bisericilor ortodoxe. Biserica Ortodoxă are și un rol pozitiv asupra omului. Arhitectura ortodoxă îi dă omului sentimentul că el este din altă lume și așa și

este. Omul din punct de vedere biblic a fost menit să trăiască în rai. Din nefericire omul a căzut din starea lui inițială. Doar primul cuplul de oameni, Adam și Eva au știut ceea ce a însemnat raiul. Noi cei de azi suntem din acest punct de vedere în ignoranță.³⁹

Lumea ortodoxă trăiește de mai multe vreme cu nostalgia istorică a secolului al IV-lea care a fost probabil unul dintre cele mai ascetice secole din istoria creștinismului și al lumii. În secolul al IV-lea au trăit nume ascetice ca și Sfântul Ioan Hrisostom, Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie Teologul, Sfântul Grigorie ne Nyssa, Sfântul Antonie cel Mare, Sfântul Arsenie cel Mare și mulți alții. Dacă secolul al IV-lea a putut fii atât de productiv în a lăsa nume mari de sfinți și asceți avem cel puțin din punct de vedere moral datoria de crea nume și personalități ascetice pentru secolul al XXI-lea. Dar de ce să nu spunem că lumea secolului al XXI-lea se îngrijește de orice numai de faptul de a ne oferi mari asceți nu. Lumea de azi este extrem de preocupată de a crea nume de mari vedete internaționale de cinema care să ne gâdile orgoliul în ceea ce privește măreția civilizației tehnocratice pe care am putut să o creăm. Secolul al XXI-lea este mai mult decât orice un secol care încă încearcă să își descopere o un sens sau o menire esențială. Dacă secolul al XIX-lea a fost secolul marilor revoluții industriale și științifice, acest lucru nu mai este valabil în secolul al XXI-lea. Fără nici o îndoială secolul al XXI-lea este foarte mult un secol tehnocrat în care tehnica și tehnologia oferă celor care o posedă un cumul de superioritate. Nu credem că menirea secolului al XXI-lea este în întregime de a fii un secol tehnocrat. Mai există și alte valențe pe care le putem dezvolta în acest secol. Valența ascetică este una dintre ele. Din punct de vedere ascetic știm însă că sunt foarte puțini cei care ar fii dispuși sau ar voi să facă din secolul al XXI-lea un secol ascetic sau un secol al ascezei creștin ortodoxe. Acest lucru însă este o necesitate a lumii și a contextului în care trăim: suntem obișnuiți să trăim cu conceptul și ideea că omul asemenea unei mașini sau aparat de producție are menirea și funcția de a produce la nesfârșit. Omul este un aparat de produs pe care îl conectăm la priză și el produce asemenea unei mașini. Omul mai are în el și simțul comuniunii sau al relației cu Dumnezeu. Acest simț al comuniunii sau al relației cu Dumnezeu nu funcționează după principii electronice, tehnice, cibernetice sau mecanice. Acest simț al comuniunii cu Dumnezeu funcționează pe trăsăturile ascetice.⁴⁰

Pentru secolul al XXI-lea imaginea ascetului creștin ortodox este extrem de bine conturată și are foarte multă istorie în spatele ei. Există mai multe voci în zilele noastre care ne spun că de fapt ascetul și asceza creștin ortodoxă nu mai sunt actuale și nu mai pot aduce foarte multe lucruri noi în plan spiritual. După cum am mărturisit în rândurile de mai sus asceza creștin ortodoxă aduce cu sine beneficiile la mai multe lucruri dar dintre toate cel mai mult se poate remarca folosirea rațională a naturii și a lumii în care trăim. Ispita omului din cele mai vechi vremuri a fost de a transforma natura și mediul înconjurător ca și o metodă de a își satisface plăcerile și viciile proprii. Pentru omul pătimăș și omul care este rob păcatului, natura nu mai este un mediu în care el ajunge să îl cunoască sau să îl întâlnească pe Dumnezeu ci natura devine o modalitate a gratifica plăcerile și egoismul propriu. Poate una dintre cele mai mari lupte în plan ascetic în secolul al XXI-lea este lupta cu egoismul sau

³⁹ Referitor la pictura bisericească ortodoxă au existat mai multe opinii care au variat de la tendințele nud renașcentiste în care toți sfinții erau reprezentați dezbrăcați și goi la tendințele pudice orientale în care sfinții erau îmbrăcați cu mai multe veșminte. Pictura ortodoxă autentică nu inspiră voluptate privitorului ci mai mult decât ori un sentiment ascetic. Din acest motiv sunt încurajați și pictorii bisericești și religioși care știu ce este sentimentul ascetic sau sentimentul ascezei creștin ortodoxe. Dionsie din Furna, *Erminia picturii bizantine* (Editura Sofia, București 2000).

⁴⁰ Horia Roman Patapievici, *Omul recent* (Editura Humanitas: București, 2001).

egoul propriu. Omul secolului al XXI-lea este crescut și obișnuit să se vadă pe sine ca fiind mai presus și mai bun decât orice și decât ceilalți semeni ai lumii. Mai multe războaie și conflicte militare sau declanșat din cauza egoului sau a egoismului propriu. Egoismul este și el o patimă și pentru a ne debarasa de el trebuie să fim cât se poate de ascetici. Egoismul este genul de patimă care îl face pe om să măsoare lumea din jur numai prin raportare la persoana proprie. Poate în nici un alt secol egoismul nu a primit proporții mai alarmante decât ca și în secolul al XXI-lea.

Egoismul este o atitudine neascetică față de mediul înconjurător și față de sine. Egoistul este întotdeauna centrul a tot ceea ce are loc și a tuturor persoanelor. Din nefericire în secolul al XXI-lea există mai ales în occident o cultură sau o civilizație a egoismului. Acest gen de cultură și civilizație ne face să ne gândim numai la binele și interesul propriu și la metodele prin care ajungem să gratificăm aceste lucruri. Egoistul este o persoană care își adulează egoul. Exacerbarea egoismului care și el este un lucru rău duce la forma ultimă a egoismului care mai este cunoscută și ca și narcisim. Narcisismul este idolatrizarea sinelui propriu sau amorul de sine însuși. Sunt foarte mulți care în secolul al XXI-lea sub o formă sau alta manifestă foarte multe tendințe narcisiste. În clipurile publicitare de pe micul ecran de mai multe ori suntem familiarizați cu un fel de cultură narcisistă în care consumul de anumite produse: mâncături, băuturi, folosirea unor deodorante sau cosmetice duce la dezvelirea unei personalități totale și debordante. Toate aceste lucruri nu fac decât să ne autogratifice un ego care devine adulat în mod narcisist. Poate cititorul v-a găsi nepotrivit faptul că într-o carte despre secolul al XXI-lea am ales să vorbesc despre narcisism.⁴¹ Secolul al XXI-lea a adus de mai multe ori tendințe narcisiste care se manifestă în diferite culturi media, în cultura muzicii pop sau în alte diferite arii ale vieții sociale. Omul secolului al XXI-lea este de mai multe ori stăpânit de narcisim sau mai mult spus de amorul propriu. El își ridică postamentul persoanei proprii mai presus de orice. De fapt mai multe persoane în cauză au recunoscut că antropologia secolului al XXI-lea este o antropologie narcisistă care are la bază de mai multe ori o iubire sau un amor propriu exagerat. Narcisismul secolului al XXI-lea pleacă probabil din dorința de a face ca eul individului să devină absolut. Acest lucru a fost cauză a mai multor războaie și neînțelegeri în plan militar. Atunci când persoana nu are o abordare ascetică a sinelui ci se raportează narcisist la sinele său este de cele mai multe ori mult mai înclinată să își extermină semenul și să facă orice pentru a îl suprima. De ce să nu recunoaștem că de mai multe ori secolul al XXI-lea ne oferă acest spectacol grotesc al conflictelor dintre diferite orgolii narcisiste?

Există o altă mare tendință a omului secolului al XXI-lea de a face război. Când două etnii, popoare sau națiuni sunt în conflict sau în stare de neînțelegere una cu alta de mai multe ori se ajunge la alternativa nefastă a războiului. În zilele noastre sunt foarte mulți care apără sau vor să dovedească că războiul este un lucru necesar și util pentru modul în care trăim și ne desfășurăm viața. Este cât se poate de firesc ca atunci când două mari puteri să se întâlnească ele să își dovedească supremația una asupra alteia prin război. Războiul în sine nu este un fapt ascetic și a dus de mai multe ori la curmarea de vieți nevinovate. În acest sens, asceza creștin ortodoxă implică cu sine și o renunțare sau o abstenență de la

⁴¹ Pentru cei care nu știu Narcis a fost un personaj din mitologie extrem de frumos de care s-a îndrăgostit Echo. Fără primească un răspuns la iubirea sa, Echo v-a murii de durere. Ca și răspuns Narcis a fost pedepsit din ceruri cu a se îndrăgosti de chipul propriu reflectat în oglindă. Fără să poată să ajungă vreodată la chipul propriu din oglindă Narcis a murit de durere. Victor Kernbach, *Dicționar de mitologie generală*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989.

război pentru firile și temperamentele războinice și aprinse. Știm foarte bine că există o categorie de persoane care sunt mai războinice sau vulcanice. Aceste persoane trebuie ca prin asceză să ajungă să își tempereze pornirile. Este recunoscut că mai mulți lideri guvernamentali și politici după ce au declanșat mai multe războaie nu numai că au pierdut din popularitate dar au ajuns să aibă muștrări de conștiință și unii chiar și-au luat viața proprie. Știm că mentalitatea de război este o mentalitate negativă care se bazează pe principiul că dușmanul nu poate fii nici cel puțin tolerat ci el mai mult decât orice trebuie exterminat sau distrus. Acest gen de mentalitate pleacă am putea spune tot din tendințele egoiste și narcisiste ale omului. Amorezat peste măsură de propriu ego, războinicul se vede pe sine mai presus de orice și stăpân al lumii. Lui i se cuvine și în fața lui trebuie să se plece orice și oricum. Poate puțini știu dar mai toți cei care au declanșat războaie în istoria lumii au fost persoane neascetice și lipsite de un elementar simț al credinței.⁴²

Asceza de la război în cazul persoanelor aprinse și mai temperamentale este un al lucru pe care trebuie să îl adresăm în acest capitol. Secolele de mai înainte de noi au dus din nefericire războiul la cote maxime că secolul al XX-lea a cunoscut două războaie mondiale. Se estimează că numai în al doilea război mondial și-au pierdut viața peste 60 milioane [60,000,000] ființe umane [acesta însemnând cca. 2,5% din populația lumii]. Ar fii probabil cel mai tragic lucru ca în secolul al XXI-lea să repetăm ceea ce au făcut oamenii în secolul al XX-lea. Unii au și profețit că un alt treilea război mondial ar însemna și sfârșitul lumii în care trăim. Nu știm dacă acest lucru este așa dar aceste mari războaie ale trecutului au avut loc în mod evident și pe un fond al lipsei de asceză. Fără asceză omul ajunge de mai multe ori la o concepție războinică asupra lumii și a existenței sale. Se dezvoltă astfel ceea ce tehnic și științific se numește industria de război. Deși nu este natural pentru mentalitatea lumii în care trăim de mai multe ori războiul este o metodă de a viețui. Sunt state care au departamente întregi de război care asigură existența cotidiană a mai multor oameni. Acest lucru este nenatural fiindcă după cum am spus omul a fost creat în mod natural pentru pace și pentru asceză. Ceea ce se poate vedea cel mai mult este că mentalitatea de război se vede pe sine în strictă contradicție cu mentalitatea de pace și în nici un caz cu mentalitatea ascetică creștin ortodoxă. Acest lucru este o manipulare și o răstălmăcire a sensului profund al lucrurilor. Pacea și conceptul de pace este o parte integrantă a ascezei. Asceza nu poate fii făcută într-o stare sau o dispoziție de război care este una conflictuală. Dar adepții războiului de mai multe ori separă conceptul de pace de contextul său generic care este unul ascetic în cele din urmă. În acest sens, pacea devine o entitate morală în sine care nu are de face cu nici o concepție ascetică. Pentru a menține pacea de cele mai multe ori avem nevoie să facem și un efort ascetic. Știm că a doua jumătate a secolului al XX-lea a adus cu sine ceea ce am putea denumii „pericolul nuclear” în care mai multe state își disputau supremația în plan nuclear a planetei. Războiul nuclear ca și orice altă formă de război este aplicarea sau punerea în practică a unei modalități neascetice a existenței în care persoana este obișnuită să gândească că dușmanii ei nu pot fii ignorați ci exterminați. Nu putem nega războiului nuclear capacitatea distructivă care vine dintr-o orientare și plasare a persoanei umane pe principii și fundamente ce nu au nici un fel de asceză.

Pacea lumii despre care mai mulți mari lideri vorbesc în zilele noastre poate fii dobândită numai pe un fond ascetic. Dacă omul nu este deprins să gândească și să acționeze ascetic el se v-a simții permanent atras de ideea de a declanșa război celor care nu gândesc sau nu sunt de aceeași opinie cu el. La timpul în care scriem aceste rânduri secolul al XXI-lea

⁴² J Coates, *Etca războiului* (Manchester, 1997).

a cunoscut cel puțin trei războaie: războiul din Afganistan, războiul din Irak și războiul din Libia. Este de amintit că în aproximativ 13 ani de când am intrat în secolul al XXI-lea am cunoscut deja gustul amar a trei războaie. Nu voi comenta aici asupra contextului și a cauzelor acestor războaie dar voi amintii că în sine războaiele sunt distructive și sunt o soluție superficială la problemele cu care ne confruntăm. După cum am spus, noțiunea de pace nu este una care stă în antagonie cu cea de război ci ea face parte din complexul a ceea ce denumim asceză. Pacea este doar o parte a ascezei și nu este singura latură sau singurul aspect al ascezei. Secolul al XXI-lea este încă o aducere aminte a nevoii de a cultiva și a menține pacea între țări și popoare. Suntem chemați la a ne folosi ingeniozitatea în plan ascetic nu pentru a descoperii noi arme și armament pentru a ne distruge sau omorî dușmanii ci pentru a găsi soluții viabile care să mențină pacea și înțelegerea între noi. Mentalitatea războiului ne spune că dușmanul trebuie strivit și distrus în timp ce mentalitatea ascetică ne oferă alternativa de a îl tolera pe dușman sau de a nu îl lua în seamă. Secolul al XX-lea a fost un secol care a vărsat prea mult sânge ca să ne mai propunem să facem războaie. La fel și în această situație putem vedea lipsa de simț ascetic al secolului al XXI-lea care poate provenii și din pierderea sensului de coerență istorică cu timpurile și secolele trecutului.

Secolul al XXI-lea este menit pentru a fii un secol al păcii și al înțelegerii. Tot în acest secol se cuvine să reparăm greșala pe care au făcut-o înaintașii noștii de a dizloca termenul sau ideea de pace din contextul generic în care ea a fost și a existat de la începuturi. Pacea este mai mult decât orice un concept ascetic și nu unul militar sau social. Ascetul este prin excelență omul păcii și nu guvernatorul și liderul național. În zilele noastre la fel ca și în secolul al XX-lea s-a vorbit foarte mult de termenul de pace dar de cele mai multe ori în mod voit s-a desprins din contextul generic noțiunea de pace de sensul ei ascetic. A face sau a menține pacea este și poate fii văzut și ca un act ascetic la fel cum facem asceză atunci când postim, ne rugăm, ne nevoim sau avem credință în Dumnezeu.⁴³ În măsura în care vom urma idealul sau principiul păcii ne vom da seama și de importanța sau relevanța ascezei creștin ortodoxe. Asceza creștin ortodoxă este o asceză care este o practică pneumatică care aduce cu sine un climat spre pace și spre înțelegere. Ascetul creștin ortodox este mult mai dispus la pace și la înțelegere cu semenii săi decât oamenii pătimiși și cei care nu sunt dispuși la acte de asceză și de nevoință. Există mai multe voci în secolul al XXI-lea care descalifică și desconsideră asceza și comportamentul ascetic. Climatul păcii este întotdeauna asigurat de climatul ascetic. Pacea este mult mai sigură într-un climat ascetic decât într-un climat patimaș și viciat. De fapt oamenii viciați și pătimiși sunt mult mai înclinați spre război și spre conflict decât asceții și cei care practică asceza. Cei mai mulți asceți sunt fără de nici o îndoială vestitori sau soli ai păcii. În aceasta putem recunoaște un ascet adevărat de un ascet fals sau impostor.

CAPITOLUL AL IV-LEA

FOLOASELE ASCEZEI CREȘTIN ORTODOXE

După cum am arătat asceza creștin ortodoxă este de două feluri: trupească și sufletească. Faptele ascezei trupesti sunt postul, metaniile, privegherea, mersul la biserică,

⁴³ Alexander Webster, *Prețul profeției: biserica ortodoxă despre pace, libertate și securitate* (Ethics and Public Policy Center, 1993).

lipsa înjurăturilor și a clevetirii, pelerinajele sau facerea semnelor crucii. Faptele ascezei sufletești sunt: blândețea, dragostea creștină, bunătatea, credința, nădejdea, temperanța, liniștea sau pacea lăuntrică și sentimentul de comuniune cu Dumnezeu. Faptele ascezei trupești se unifică mai mult cu faptele ascezei sufletești și îl duc pe ascet la ceea ce teologia creștin ortodoxă denumesc ca și apatia sau starea de nepătimire în care ascetul nu mai păcătuiește și este eliberat definitiv de sub ciclul comiterii păcatului și a patimilor. Păcatele și patimile sunt prezente de mai multe ori în ascet fără să fie active așteptând o ocazie potrivită în care să se facă remarcate sau văzute. După cum am spus unul dintre cele mai mari beneficii ale ascezei creștin ortodoxe este că mortifică în om patima sau păcatul. Asceza nu este prin urmare o formă de mortificare a omului sau după cum cred unii o formă de înfometare sadistică ci ea urmărește stăpânirea sau dominarea tendințelor păcătoase și nedorite din trupul omului. Asceza nu este recomandată numai din punct de vedere religios ci și din punct de vedere medical. Mai mulți medici știm că prescriu în anumite situații diete care să îi însănătoșască sau să le mențină sănătatea pacienților lor.

După cum am spus asceza creștin ortodoxă este orientată vegetarian. Meniul ascetului este compus foarte mult din fructe și legume. S-a putut remarca că cei care au o dietă ascetică sunt mult mai sănătoși și mai viguroși decât cei care nu fac nici un fel de asceză. Poate cititorul îmi v-a reproșa că exagerez foarte mult scriind aceste rânduri despre asceză dar se cuvine să avem o viziune sau o perspectivă pozitivă asupra ascezei secolului al XXI-lea. Este foarte adevărat că mai multe dintre produsele cu care ne alimentăm noi sunt formate din grăsimi și din unsoare. Grăsimea și unsoarea consumate în mod exagerat nu numai că duc la obezitate dar de mai multe ori au un rol negativ asupra organismului uman. Organismul uman nu trebuie hrănit până la refuz cu toate mâncărurile așa cum se obișnuiește în zilele noastre. Organismul trebuie hrănit în așa măsură încât patimile și păcatele să nu se stârneasca în el. Patimile omului găsesc cel mai mult combustie atunci când nu suntem atenți și preocupați de ceea ce consumăm sau de ceea ce mâncăm. Mâncarea este o formă de combustie a mai multor patimi și de cele mai multe ori ea pune stăpânire peste noi prin lăcomie. Lăcomia la mâncare este combustie pentru desfrânare în special. Săpânit de pofta de a mâncare mult și bine, persoana umană simte din ce în ce mai multe impulsuri despre desfrâu. Desfrânarea sau adulterul de cele mai multe ori se naște din lăcomia pântecelui. Acest fel de lăcomie este o formă de a declanșa în trupul uman dorințele desfrânate pătimase. S-a putut vedea că atunci când persoana se înfrânează de la mâncături de cele mai multe ori ea ajunge să se autocontroleze și să se stăpânească pe sine. Autocontrolul de sine este un alt lucru pe care asceza ni-l poate aduce. Suntem provocați fie la locul de muncă, fie pe stradă sau în diferite ale locații de persoane care vor să ne enerveze sau să ne creeze o stare de dispoziție proastă ca și a lor. Foarte puțini dintre noi suntem dispuși să ne autocontrolăm. Autocontrolul devine o stare permanentă în noi atunci când ajungem să ne stăpânim sinele sau eul personal. De foarte multe ori accesele de mânie și de nervi sunt o constantă a zilelor noastre. Cum putem să ne stăpânim mânia? Mânia se poate stăpâni prin autocontrol sau prin controlul de sine. Când omul este profund ancorat în Dumnezeu el ajunge să nu mai reacționeze atunci când este provocat fiindcă mintea și ființa sa lăuntrică sunt centrate sau fixate în Dumnezeu. Ascetul creștin ortodox nu mai este mâniat și nu mai vrea să se răzbune pe cei care îl provoacă și îi fac rău ci el ajunge să ignore provocările externe fiindcă este extrem de bine format în partea internă sau lăuntrică a vieții sale și prin asceză el are puterea chiar de a se ruga pentru cei care îl calomniază sau îl clevetesc. După cum am spus există mai multe grade sau nivele ale ascezei dar unul dintre

cele mai superioare sau de sus este sfințenia. Deși sunt foarte rari cei care ajung la sfințenie, mai toți dintre noi putem fii într-o măsură mai mare sau mai mică asceți sau putem practica după puteri o formă de asceză.⁴⁴ Acest lucru este și un imperativ moral al zilelor în care trăim în care putem vedea că mai multe patimi fac ravagii în lumea și în semenii noștri.

Am demonstrat că asceza creștin ortodoxă este benefică omului. Omul trebuie să țină un echilibru cu ceea ce mănâncă sau consumă, cu ceea ce vede la televizor, pe stradă sau pe internet, cu ceea ce gândește și cu ceea ce simte. Toate gândurile și sentimentele noastre sunt un fel de portaluri generice care ne duc în spre patimi sau în spre virtuți. Din aceasta se creează intenții bune pentru a putea să ajungem la starea de apatie sau de nepăcățuire sau de nepătimire. Trebuie să fim foarte atenți cu ceea ce gândim și simțim. Ispitele sau influențele demonice ne vin de cele mai multe ori prin intermediul gândurilor și a sentimentelor sau a simțămintelor. Minte și inima omului ca și organe sufletești sunt mai mult decât orice terenul de luptă sau confluența a doua mari stadii sau factori din facerea și creația omului. Gândurile rele îl duc pe om la lucrarea păcatelor care în cele din urmă se înrădăcinează în om sub forma patimilor și a viciilor.⁴⁵ Există foarte multe păreri și opinii în secolul al XXI-lea cum că asceza nu își are nici un rol sau nici un rost în viața omului. Omul este dator să trăiască liber viața la maxim fără de nici un fel de îngrădire în care toate plăcerile chiar și cele mai perverse trebuie împlinite și satisfăcute. Acest gen de concepție este unul eronat. Deși toate lucrurile îi sunt îngăduite omului nu toate lucrurile îi sunt de folos. Foarte mulți dau dovadă de multă lașitate când vine vorba de patimi și de păcate. De ce să ne luptăm cu unele gânduri și înclinații păcătoase pe când am putea să le dăm curs și să nu mai avem nici o problemă și nici o luptă ascetică sau pnevmatică? Asceza creștin ortodoxă este o logică eronată și ea ne face să credem că atunci când casa ni se murdărește că trebuie să o curățăm ci să trăim așa în mizerie.

Asceza creștin ortodoxă este procesul prin care facem curățenie și menținem curăția în sufletul nostru, la fel cum la sfârșit de săptămână sau în weekend suntem chemați să facem curățenie în casele noastre pentru a nu fi mizerie. Cei care nu fac nici un fel de asceză se aseamănă celor care trăiesc în mizerie și nu vor să facă nici un fel de curățenie. Facem curățenie în sufletul nostru mai mult decât orice prin asceză. Cei care nu știu cum să își curețe sufletul de mizeria păcatului pot afla prin intermediul acestor rânduri că curățenia se face prin asceză și prin faptele ascetice.⁴⁶ Suntem datorii să ducem o viață cât se poate curată. Pentru a duce o viață curată avem nevoie de o anumită disciplină. Această disciplină a fost foarte mult elaborată și definitivată în ceea ce am putea denumi asceza creștin ortodoxă. Ascetul creștin ortodox este fără de nici o îndoială un om care este familiar cu curățenia și mizeria din lumea nevăzută. În timp ce păcatul este mizeria, virtutea este curăția. Aceasta este modalitatea prin care am putea scrie sistematic relația dintre păcat și virtute în plan ascetic. Secolul al XXI-lea necesită să dezvolte un program ascetic care să facă asceza un fel de practică populară. Tot ceea ce trebuie să facem este să ducem la îndeplinire ceea ce au făcut înaintașii noștri. Se știe că există foarte multă istorie ascetică în evul mediu. Foarte multe mănăstiri și abații s-au făcut în evul mediu în care ascetul se putea desprinde de lume pentru a ajunge la comuniunea deplină cu Dumnezeu. Mii de asceți medievali au renunțat la lume definitiv și au căutat să se unească cu Dumnezeu. În ascetica evului mediu

⁴⁴ Antonie Plămădeală, *Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă* (Editura Sofiea, București, ediția a II-a, 2010).

⁴⁵ Andrei Andreicuț, *Dinamica despătimirii*, (ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2001).

⁴⁶ Sofronie Saharov, *Nevoința cunoașterii lui Dumnezeu* (Editura Reîntregirea: Alba Iulia, 2006).

vedem mai mult decât orice antagonia dintre viața cu Dumnezeu și viața lumii. Poate în evul mediu a devenit cel mai mult familiară sau obișnuită antagonia dintre viața lumii și viața ascetului cu Dumnezeu. Ascetul medieval se simțea frustrat și sufocat de lumea din jur pe care deși el o iubea ca și creație a lui Dumnezeu vedea în ea eșecul de a răspunde chemării lui Dumnezeu.

Ascetul medieval la fel ca și ascetul secolului al XXI-lea simte extrem de puternic acea chemare a lui Dumnezeu de a îi slujii, dar de cele mai multe ori el se vede obstrucționat de tendințele lumii și ale modului în care funcționează lumea. De ce să nu spunem că pentru cei dintre noi care suntem preocupați de asceză și de practica ascetică de cele mai multe ori spectacolul lumii din jur este dezgustător și neplăcut: intrigi guvernamentale și politice, lupte de interese și putere camuflate în campanii electorale, certuri și dispute cu aparentă tentă intelectuală în spatele cărora se ascund interese mincinoase de natură finaciară sau valutară, lovituri sub centură în care diferiți semeni ajung să urască și să se disprețuiască pe sine mai mult decât animalele sălbatice din junglă. Aceste lucruri au fost prezente și în antichitate și prin urmare omul a simțit nevoia de a își face un fel de protecție în fața acestor lovituri puternice asupra vieții credinței și a religiei. Omul s-a desprins astfel de tot ceea ce este negativ și rău din lumea din jur și a ajuns la o unire cu Dumnezeu. După cum am spus asceza nu îi conferă ascetului puteri supranaturale. Asceza creștin ortodoxă este o disciplină naturală care se bazează pe principiile lumii în care trăim dar ea este un antidot la starea de decădere și de delăsare în care se află de mai multe ori mediul lumii în care mai toți ne ducem viața. Spectacolul lumii în care trăim după cum am spus este de mai multe ori de proastă calitate. Conflictele politice dintre diferiți adversari de mai multe ori de lasă un gust amar și ne fac să ne întrebăm dacă menirea noastră în această lume este să asistăm la un nesfârșit spectacol în care diferiți dușmani sau inamici se ceartă și ne calomniază unii pe alții la nesfârșit? În lumea guvernamentală sau politică sau în sfera guvernamentală sau politică întâlnim cel mai mic simț al ascezei: comuniștii nu se înțeleg cu capitaliștii, socialiștii cu monarhiștii, democrații cu liberalii, conservatorii cu progresiștii și enumerarea ar putea continua. Deși mai mulți dintre noi ne simțim dezgustați de acest spectacol cei care îl practică vedem că de cele mai multe ori nu simt ca și noi.⁴⁷

Acest gen de vacarm al lumii din jur a creat pentru mai mulți nevoia unei asceze sau a unei modalități de a viețui ascetic. Lumea noastră ne oferă revoluții televizate, răscoale populare, mișcări de masă, proteste ale minerilor, greve ale diferitelor bresle de muncitori, convulsii populare cu diferite ocazii electorale, și de mai multe ori suntem spectatori la diferite răsturnări de guverne și reglări de conturi dintre grupări politice adverse sau formațiuni interlope. Toate acestea ne conturează necesitatea unor măsuri de protecție și de apărare. Aceste măsuri au fost exprimate cel mai bine în practica ascetică creștin ortodoxă. Ascetul creștin ortodox nu este dezinteresat de ceea ce are loc în jurul lui dar el devine imun la problemele care de cele mai multe ori sunt stereotipe cu care se confruntă omul din jur. Ascetul creștin ortodox fără de nici o îndoială este dincolo de orice cât se poate de conștient că lumea din jur se învâрте într-un cerc în care nu există finalitate fiindcă după cum am spus lumea din jur a renunțat sincer la modalitatea de a îi slujii pe Dumnezeu.

Pentru lumea secolului al XXI-lea de cele mai multe ori datele esențiale ale vieții sunt dincolo de orice grupate în jurul idei de producție și a industriei de consum. Cele mai de succes comunități din secolul al XXI-lea nu sunt comunitățile care se roagă, postesc sau se nevoiesc cel mai mult ci sunt comunitățile care produc și consumă cel mai mult. Așa se face

⁴⁷ Vasiliki Rallis, *Karies colina sfinților* (Editura Evanghelismos: București, 2012).

că în zilele și vremurile noastre se poate resimți un fel de vacuum sau gol la nivel social. Omul se simte străin și înstrăinat de Dumnezeu. Acest sentiment al înstrăinării de Dumnezeu care poate fi foarte mult resimțit în secolul al XXI-lea vine și pe fondul lipsei ascezei. Preocupat cu ceea ce produce și ceea ce consumă omul secolului al XXI-lea pășește în mod sigur pe un drum al înstrăinării de Dumnezeu. Sentimentul pe care îl aduce asceza creștin ortodoxă în om este un sentiment al bucuriei lăuntrice. Asceza creștin ortodoxă este mai la începuturi un gust amar pentru cel care o practică dar după ce ascetul ajunge să vadă care este rostul ascezei creștin ortodoxe el ajunge dincolo de orice să fie bucuros și fericit sufletește fiindcă știe că făcând asceză el face ceea ce se cuvenea și ceea ce era drept. Este tragic faptul că mai multe confesiuni creștine au renunțat la asceză fiindcă consideră ei că asceza creștin ortodoxă nu este nimic mai mult decât o reînviere a practicilor flagelante medievale. După cum am scris deja, medicii ne dau de mai multe ori medicamente sau pastile care au un gust amar și neplăcut dar ele ne fac bine și sănătoși. Poate această comparație și analogie o putem folosi și raport cu asceza. Asceza creștin ortodoxă de cele mai multe ori are gustul amar al renunțării și ale abstenenței, dar această asceză este cea care ne face sănătoși din punct de vedere sufleteș. Devenim sănătoși când facem asceză și renunțăm la tot ceea ce este viciu, patimă și păcat. Când asceza creștin ortodoxă dă roade avem sentimentul că sufletul ne zboară ușor și lin pe Dumnezeu în timp ce atunci când suntem prinși în tirania patimilor și a păcatelor sufletul nostru se simte îngreuiat și incomod. Asceza creștin ortodoxă aduce pacea și seninătatea sufletului în timp ce păcatul și viciul aduce neliniștea și moartea sufletului. Patima este pentru suflet un fel de otravă. Când facem păcate de fapt nu facem decât să ne otrăvim sufletele.

Asceza după cum am mai arătat a fost clasificată de unii ca fiind orientală și occidentală. Este greu de spus dacă se poate vorbi de o ascetică orientală și una occidentală fiindcă Dumnezeu este unul singur și deși există mai multe modalități de a ajunge la El asceza creștin ortodoxă rămâne una și nedivizată. Fără de nici o îndoială că asceza creștin ortodoxă aduce cu sine mai multe beneficii. Poate cel mai mare beneficiu pe care ni-l poate aduce asceza creștin ortodoxă este comuniunea cu Dumnezeu. Când suntem în comuniune cu Dumnezeu suntem și ascetici. Asceza creștin ortodoxă este fără de nici o îndoială ceea ce am putea denumi o modalitate cât se poate de reală și adevărată de a menține comuniunea cu Dumnezeu. Comuniunea cu Dumnezeu poate fi pierdută după cum primii oameni au pierdut din neascultare raiul. Asceza creștin ortodoxă este metoda prin care se menține continuu și perpetuu comuniunea cu Dumnezeu. Dincolo de instabilitatea și incertitudinea lumii în care trăim prin asceza creștin ortodoxă ajungem la o certitudine majoră: că indiferent ce se întâmplă în jurul nostru suntem în comuniunea' cu Dumnezeu sau în termenii regretatului teolog creștin ortodox Constantin Cavaros, suntem „ancorați în Dumnezeu.”⁴⁸ Asceza creștin ortodoxă, dacă este practică după învățăturile sfinților părinți este un lucru bun și aduce cu sine foarte multe beneficii asupra omului și a ființei sale. Asceza prin urmare este o practică pe care fiecare dintre noi o putem face și ne putem bucura de beneficiile ei. Asceza este un instrument care este menit să ne ajute să ne dezvoltăm facultățile sufletești și pe cele pneumatice. Asceza creștin ortodoxă aduce cu sine o disciplină a lăuntrului omului în

⁴⁸ Deși mai mulți dintre noi nu recunoaștem părintele Constantin Cavaros a fost un mare teolog creștin ortodox din secolul al XX-lea .el a fost și un bun ascet creștin ortodox. Poate părintele Cavaros este un teolog creștin ortodox foarte ușor uitat în zilele noastre. El și-a desfășurat cea mai mare parte activitate academică a sa în jurul universității Harvard din Boston. De la el avem mai multe cărți frumoase: *Sfântul Nectarie din Eghina*, *Sfântul Cosma Etonianul*, *nemurirea sufletului*, *Viziunea lui Platon* despre om și multe altele.

care acesta se deprinde să renunțe la gândurile rele și să cultive gândurile bune. După cum am arătat există o dimensiune internă sau lăuntrică a omului. Această dimensiune este dincolo de orice ceea ce am putea denumii căutarea omului după o identitate sau după o realitate a personalității sale. Personalitatea omului este în orice caz definită cel mai bine atunci când omul are o atitudine ascetică. Ne simțim dincolo de orice capabili de a face asceză atunci când suntem conștienți de existența lui Dumnezeu.

În cinematografia contemporană ni s-au prezentat mai multe modele populare sau de popularizare a ascetului creștin ortodox. În special în genul SF există mai multe modalități de a populariza și de a face ascetul creștin ortodox cât se poate de popular. Marii supereroi de pe micul și marele ecran sunt de mai multe ori modele de asceză: Batman este inițiat în stadiile ascezei și a controlului de sine de un maestru pe nume Ras al Ghul. Celebrul Spiderman care este de mai mulți ani deliciul celor mici și el trece printr-o perioadă de antrenament sau de asceză până ajunge să devină un supererou. Războiul stelelor [Star wars] a cineastului american George Lucas, ne-a pus în față modelul ascetic sub forma cavalerilor Jedi care erau adepții unei religii ce se baza pe asceză. În anii 80's cinematografia ne pune în față un alt model ascetic al polițistului ascet și robot prin chipul lui Robocop. Un erou mai recent cu profunde implicații ascetice este Ironman [Omul de fier]. Inspirat inițial din benzile desenate chinezești Ironman are meritul de a pune un ochii celor mici și a adolescenților un model de ascet. Ironman interpretat de Robert Downey jr. este din mai multe puncte de vedere un chip supranatural al ascetului creștin ortodox care se află în stare de luptă sau de conflict cu forțele negative ale răului. La fel un alt chip al ascetului creștin ortodox prin extensiune ne-a fost pus în față la finalul anilor 90's prin celebra producție Matrix în care protagonistul Neo sau Thomas Anderson trece și el printr-un proces de asceză sau de purificare sub direcția lui Morpheus care este cel ce îl eliberează din captivitatea realității virtuale create de mașinile cu inteligență artificială. Neo sau pe numele lui adevărat Thomas Anderson, ecranizat de Keanu Reeves v-a ajunge un eliberator al rasei umane de sub teroarea sau stăpânia mașinilor înzestrate cu inteligență artificială. La fel de bine am putea să îl amintim aici și pe Captin America un personaj mai mult militar dar și el cu profunde implicații ascetice. Captin America ajunge un superou în urma unui experiment științific. El manifestă un profund caracter ascetic prin faptul că duce o luptă constantă cu forțele sau puterile răului.

Acestea au fost doar câteva chipuri din cinematografia internațională care ne pun în față un chip al ascetului creștin ortodox camuflat sau mascat am putea spune. Exemplele sunt mult mai multe și probabil pe viitor se v-a scrie o carte doar pe această temă. Ascetul creștin ortodox prin urmare este o prezență vie în subconștientul colectiv al maselor de oameni și de persoane. Cinematografia a creat și un fel de mitologie a ascetului hiperbolizând uneori calitățile și preocupările sale. Ascetul creștin ortodox după cum am văzut are și un chip popular în cinematografie dar la fel de bine întâlnim chipuri ale ascetului creștin ortodox și în marile creații literare ale lumii contemporane. Celebrul roman de mister al lui Dan Brown Îngeri și demoni ne pune în față chipul ascetic al unui profesor de simbolistică de la Universitatea Harvard care se află în căutarea deslușirii unei serii de acte criminale săvârșite de o societate secretă pe nume iluminați. Eroul de la Harvard al lui Dan Brown trece prin mai multe etape ascetice în care se confruntă cu puterea distructivă a răului.⁴⁹ Romanul lui J.R.R. Tolkien Domnul inelelor ne pune în față un alt chip al ascetului sub

⁴⁹ Mai recent romanul lui Dan Brown Îngeri și demoni a fost ecranizat într-o producție celebră ce îl are protagonist pe actorul Tom Hanks.

chipul lui Gandalf care este un erou al binelui și care și el luptă împotriva forțelor oculte ale întinericului și ale răului. În cele din urmă am putea amintii pe eroul central al romanului de succes și de circulație Numele trandafirului al italianului Umberto Eco care ne pune în față pe William of Bakersville un călugăr franciscan care și el este chip al ascetului investigând o serie de crime dintr-o abație uitată de lume. Chipul ascetului a primit și o formă literară în mai multe romane de mare succes ale lumii. Acest lucru demonstrează că omul secolului al XXI-lea este interesat de ceea ce este un ascet și de modurile în care asceții își duc viața lor de zii cu zii. Nu trebuie să facem însă din ascet un fel de chip comercial care să fie asemenea mascotelor sau diferitelor clipuri publicitare. Suntem convinși că chipul ascetului v-a continua să fascineze sub o formă sau alta cinematografia și literatura secolului al XXI-lea. Se aproprie cel mai mult de adevăratul chip al ascetului cel care poate să descrie sau să scenarizeze cel mai mult ortodoxia ascetului.⁵⁰

Asceza mai are beneficiul de a ne aduce simplitate și de a îl pune pe om într-un raport simplu cu sine, cu lumea și cu Dumnezeu. Simplitatea pnevmatică sau duhovnicească este o virtute atunci când totul pare imposibil și complicat. Sunt foarte mulți care cred că credința în Dumnezeu și o relație de comuniune cu Dumnezeu este un lucru complicat și dificil. Acest lucru este fals și neadevărat. Prin Sine Dumnezeu este simplu și o cunoaștere a lui Dumnezeu nu poate fii decât simplă și se face în simplitate. Prin urmare raportul sau relația cu Dumnezeu este simplă fiindcă Dumnezeu coboară de cele mai multe ori la nivelul omului pe care l-a creat. Simplitatea este o altă calitate sau virtute ascetică. De cele mai multe ori noi nu facem decât să ne complicăm existența și viața. Ori știm că trebuie să păstrăm o relație simplă și necomplicată cu Dumnezeu. Știm că în lume există forțe oculte care sunt potrivnice lui Dumnezeu. Ascetul creștin ortodox este și un luptător sau un opozant împotriva ocultului. Aceste forme de ocultism sunt variate dar în sine toate duc lipsă de un profund simț ascetic. Stăpânit de puterea ocultă persoana umană nu mai practică nici un fel de asceză. Cei care frecventează mișcări și grupuri oculte ar trebui să facă exercițiul de a nu mai face acest lucru. Pentru cine este contaminat de practicile oculte asceza este o modalitate de a renunța. Asceza creștin ortodoxă are prin urmare funcția de a unifica și de aduce în același loc ființa și făptura umană. Personalitatea umană se dizlocă și se dezintegrează de cele mai multe ori când nu este în comuniune cu Dumnezeu. Acest simț al pierderii comuniunii cu Dumnezeu are loc de cele mai multe ori atunci când omul păcătuiește sau când este stăpânit de patimi.

O altă calitate sau virtute pe care o cultivă asceza în om este seriozitatea sau sobrietatea. Putem vedea că există mai multe genuri sau tipuri de comportament. O trăsătură a ascetului însă este seriozitatea. Ascetul creștin ortodox este un om serios care i-a în calcul toate și tot ceea ce intră în contact cu el. În acest mod el este superior semenilor din jur care de cele mai multe ori tratează viața pnevmatică și viața sufletească superficial și insuficient. Seriozitatea este fără de nici o îndoială o modalitate prin care ascetul se distinge de semenii săi. De ce să nu recunoaștem că seriozitatea este de mai multe ori o calitate morală sau virtute pe cale de dispariție în zilele noastre? Ne face plăcere să avem de a face cu oameni serioși fiindcă știm că ne putem baza pe ei. Neserioșii sunt cei care ne fac greutăți și ne induc în eroare. Ascetul creștin ortodox cultivă seriozitatea sub toate formele ei. El este dincolo de orice o persoană care inspiră la seriozitate și pe cei din jur. Sunt foarte mulți cei care fără să fie persoane ascetice cred că pot duce o viață destrăbălată la nesfârșit. S-a putut vedea că de mai multe ori pedeapsa lui Dumnezeu s-a abătut într-un fel sau altul asupra acestora. Șmecheria, golănia, tupeismul și șarlatania sunt trăsături profund neascetice dar

⁵⁰ Sfântul Teodor Studitul, *Cuvinte duhovnicești* (Alba Iulia, 1994).

sunt trăsături extrem de răspândite în secolul al XXI-lea. Toate aceste sentimente și defecte pleacă din lipsa de frică de Dumnezeu. Șmecherul, șarlatanul, tupeistul și golanul nu au nici un fel de frică de Dumnezeu. Ei consideră că Dumnezeu ori nu există ori dacă există este absent din facerea lumii lor private sau personale.⁵¹ Trebuie să știm că asceza creștin ortodoxă are și funcția de a îl îmblânzii pe Dumnezeu sau de a îl face pe Dumnezeu binevoitor față de lume și față de viața noastră în general. Dumnezeu are puterea de a ne pedepsii și știm că moartea a fost o pedeapsă a lui Dumnezeu pentru neascultarea omului. Istoria a cunoscut mai multe episoade sau capitole când dreapta judecată a lui Dumnezeu s-a manifestat fie colectiv sau fie privat. Păcatele lumii mai înainte de potopul lui Noe au atras cu sine potopul din care a scăpat numai Noe și familia sa. Potopul lui Noe a fost o pedeapsă colectivă pe care Dumnezeu a emis-o asupra umanității în mare, ceea ce confirmă foarte mult opinia ortodoxă că în veacul ce v-a să fie vom fii judecați de două ori: prima dată pentru păcatele personale și mai apoi v-a exista judecata universală sau judecata de apoi după cum este numită în care v-a fii judecată toată istoria și toată umanitatea.⁵² O atitudine sau o concepție ascetică despre lume credem că ne poate fii foarte de folos în relația noastră cu Dumnezeu. De fapt după cum am spus, ascetul face asceză din dorința de a menține relația lui cu Dumnezeu și din dorința de a nu îl supăra pe Dumnezeu. Menirea omului este de a trăi în conformitate cu voia lui Dumnezeu. Adam și Eva știm foarte bine că deși nu se așteptau au fost pedepsiți de Dumnezeu. Pedepsite prin înecarea în marea Roșie au fost armatele egiptene atunci când au asuprit pe evrei. Știm foarte bine că Dumnezeu nu este răzbunător dar știm foarte bine că nimic nu v-a rămâne nepedepsit de Dumnezeu. În secolul al XXI-lea este bine să știm că mai devreme sau mai târziu Dumnezeu v-a pedepsii tot răul din lumea noastră. Poate cititorul v-a considera aceste rânduri ca fiind parte dintr-un gen de gândire fundamentalistă sau extremistă dar acesta este adevărul și trebuie să enunțăm adevărul așa cum este el.

Agenții răului și cei care practică răul din vremurile noastre cu toții își găsesc camuflaje și ascunzători prin diferite clișee care mai de care mai elaborate. Ceea ce trebuie să știm este că nu putem scăpa de drepata judecată a lui Dumnezeu sub nici o formă. Autorii biblici și sfinții părinți ne spun că căderea diavolului din ceruri a fost un act neașteptat dar se pare că Dumnezeu a ripostat în fața intențiilor diavolului. Diavolul a fost aruncat pentru totdeauna în iad sau infern. La fel și aici putem vedea dreapta judecată a lui Dumnezeu. Am enunțat mai sus numai câteva cazuri în care pedeapsa lui Dumnezeu a avut o modalitate de exprimate colectivă dar vom enunța și câteva cazuri de pedepse a lui Dumnezeu personale. Irod a fost lovit de Dumnezeu cu o boală ce l-a omorât instantaneu fiindcă acesta a făcut idolatria o credință oficială în regatul său. Regele Ahab și regina Isabela au fost și ei pedepsiți de Dumnezeu cu moarte năprazinică. Localitățile Sodoma și Gomora au fost pedepsite cu foc care s-a pogorât din cer și care au nimicit pe toți locuitorii lor din cauza destrăbălării și a perversiunilor ce aveau loc acolo. Anania și Safira au fost pedepsiți cu moarte instantanee fiindcă au mințit pe sfinții apostoli. La fel de bine am putea continua cu mai multe exemple. Dacă asceza creștin ortodoxă ne aduce un beneficiu este cu siguranță faptul că îndepărtează

⁵¹ Andrei Pleșu, *Obscenitatea publică* (Editura Humanitas: București, 2004).

⁵² Postura de Dumnezeu ca și drept judecător este una din ce în ce mai străină de lumea și vremurile în care trăim. Lumea de azi uită foarte mult că Dumnezeu este un judecător drept și care ne știe toate faptele bune și rele. Mai multe relatări mistice au adus mărturie că după moartea trupească a omului din această lume există o judecată privată în care sunt puse în balanță faptele bune și faptele rele ale omului săvârșite în viața sa. Danion Brinkley, *Salvat de lumină* (New York, 1994).

dreapta mânie a lui Dumnezeu de la noi care se pornește asupra noastră. Foarte mulți dintre noi ne găsim „alibiuri” atunci când comitem păcate mai mici sau mai mari. Credem că putem să facem un caz convingător și astfel vom scăpa de pedeapsa lui Dumnezeu. Acest lucru este doar o amăgire și doar o iluzie fiindcă s-a scris în vechime „că nimic necurat nu v-a intra în împărăția cerurilor.”⁵³ Prin urmare, truismele noastre psihologice sau argumentația noastră legală nu v-a putea să ne aducă prea multe foloase pentru a îl face pe Dumnezeu ne să ne fie binevoitor. Ceea ce îl v-a face pe Dumnezeu binevoitor este fără de nici o îndoială asceza și faptele noastre ascetice. Aceste fapte cu siguranță îl vor face pe Dumnezeu mai iertător atunci când ne v-a judeca faptele și viața. Asceza creștin ortodoxă nu are puterea prin sine să ne mântuiască fiindcă știm că „mântuirea este cu neputință la om, dar cele ce sunt cu neputință la om sunt cu putință la Dumnezeu.” (Mc 10, 27).

După cum am arătat, asceza creștin ortodoxă are mai mult decât orice funcția de a ne ajuta în procesul de mântuire. Mântuire înseamnă din punct de vedere teologic că vom scăpa de chinurile veșnice ale iadului. Asceza prin urmare poate să contribuie la fixarea destinației noastre ultime: iadul sau raiul. Sunt foarte multe speculații teologice și nu numai pe această temă dar în cele din urmă la aceasta se rezumă drumul final al omului. Asceza creștin ortodoxă mai are un mare beneficiu de ne a elibera de ceea ce am putea denumii viclenie. Viclenia este un alt mare păcat. Viclenia și psihologia ei se bazează dincolo de orice pe distorsionarea adevărului și prin înșelăciune. Viclenii sunt de cele mai multe ori oameni perversi care nu au nici un fel de frică de Dumnezeu. Ei înșeală, sabotează, falsifică, mint și distorsionează în mod voluntar. În timp ce viclenia îl separă pe om de Dumnezeu, asceza creștin ortodoxă îl unește pe om cu Dumnezeu. Trebuie să fim convinși că în fața lui Dumnezeu nu există nici un fel de șansă de a ascunde faptul că suntem vicleni și înșelători. Aceste rânduri sunt și o analiză asupra faptului că asceza creștin ortodoxă dacă este practică în spiritul ei adevărat, ne ferește de a cădea în păcatul vicleniei. Există un spectacol dezgustător de cele mai multe ori care ne face să ne aruncăm în păcatul vicleniei: contrabandă, trafic cu ființe umane, trafic cu stupefiante, delapidare de fonduri, perversiuni care sunt ținute în ascuns, dorințe pătimașe care ne fac de mai multe ori să ne degradăm și să ne desfigurăm sufletele. Asceza creștin ortodoxă după cum am spus aduce cu sine beneficiul de a ne face familiari cu lumea noastră lăuntrică și cu toate unghiurile personalității ei.⁵⁴ Asceza creștin ortodoxă ajută după cum am spus la o mai bună cunoaștere a sinelui sau a eului propriu. Capacitatea de introspecție este o trăsătură a ascezei creștin ortodoxe. Ascetul creștin ortodox este deschis către sine și la ceea ce are loc în sinele său. Mai toți marii asceți au remarcat că în sinele omului sunt două mari centre de influență sau de potențare: unul pozitiv și altul negativ. Din acest punct de vedere asceza creștin ortodoxă ajută mai mult decât orice la ceea ce am putea denumii largirea discernământului. Foarte multe situații sunt din punct de vedere spiritual cât se poate de confuze. Doar un discernământ amplu și foarte bine conturat ar mai putea să ne arate calea adevărată.⁵⁵

⁵³ Ieromonah Gabriel Bunge, *Mânia și terapia ei după Evagrie Ponticul: vinul dracilor și pâinea îngerilor* (Editura Desis: Sibiu, 1998).

⁵⁴ Asceza creștin ortodoxă este la un anumit grad tributară principiului socratic antic: cunoaște-te pe tine însuși, γγοςις σε'αυτον. Ascetul creștin ortodox trebuie să facă efortul de a privi în interiorul său și de a vedea care sunt patimile care îl stăpânesc. Se spune că Socrate avea condiția dea primii studenți care să studieze cu el numai dacă erau fermi convinși că se cunosc pe sine însuși. Petru Popescu, *Între Socrate și Xantipa* (Editura Eminescu: București, 1973).

⁵⁵ Discernământul este o virtute fundamentală a ascezei creștin ortodoxe. Zaharia Zaharou, *Lărgiți și voi inimile vostre*, (Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2009).

Am arătat în acest studiu că asceza creștin ortodoxă aduce cu sine mai multe beneficii și că ea ne deschide perspectivele unui univers spiritual care este capabil să transceadă categoriile sau granițele lumii în care trăim. Asceza ne deschide dincolo de orice calea în spre a ajunge la un univers transcendent și care dincolo de toate ne pune în legătură cu Dumnezeu. Asceza creștin ortodoxă este practică exigentă care urmărește nu numai simplul act moral în sine ci și comuniunea sau viața în comuniune cu Dumnezeu. Trăim într-o lume care se poate plasa pe sine în fața legături noastre cu Dumnezeu. Ne vedem pe noi a fii în legătură cu Dumnezeu atunci când ne manifestăm acest sentiment prin asceză și fapte bune. Foarte mulți nu văd nevoia de a face asceză și de a fii în legătură cu Dumnezeu. Suntem în legătură cu Dumnezeu atunci când și manifestăm acest simț al legăturii cu Dumnezeu. Cel mai bine îl manifestăm prin asceză și prin rugăciune.

Asceza creștin ortodoxă aduce și un fin simț filosofic. S-a spus de mai multe ori că filosofia este grăire în deșert dar există un aspect comun al ascezei. Înțelepciunea este un element al filosofiei și al filosofilor dar există și un element comun al filosofiei care ne ține dincolo de orice legați de practica înțelepciunii. Ascetul creștin ortodoxă caută înțelepciunea dincolo de toate meschinăriile lumii în care trăiește. După cum am arătat asceza creștin ortodoxă este o cale care duce la înțelepciune dar la o înțelepciune profundă și amplă care are de a face cu omul lăuntric și cu omul ființei interne a noastre. În asceza creștin ortodoxă ajungem să ne confruntăm cu adevăratul nostru sine sau eu. Confruntarea cu sinele este de cele mai multe ori una dintre cele mai mari provocări ale ascezei creștin ortodoxe. Vom descoperii în sinele nostru porniri centrifuge care de îndepărtează de cele mai multe ori de Dumnezeu și de comuniunea cu El. Sinele nostru este de mai multe ori un aspect pe care îl ignorăm prin ceea ce psihologia contemporană ne învață a numii ca și inconștient. Trebuie să spunem că inconștientul nu este sinele nostru. Conștientul nostru profund este cel care ne delimitează dincolo de orice cine suntem și ceea ce suntem. În sinele nostru profund vom afla dacă îl iubim sau nu sincer și adevărat pe Dumnezeu. Din conștientul nostru profund se nasc sentimentele cele mai profunde de iubire față de Dumnezeu. Cei care simt un profund sentiment de iubire față de Dumnezeu sunt cei care au cele mai multe șanse de a se apropia de Dumnezeu și de a devenii asceți. Ca și ființe care venim de la Dumnezeu ne vom întoarce tot la Dumnezeu nu mai înainte de a face testul sau proba acestei lumi care după cum am afirmat este menită să ne maturizeze sau să ne inițieze în relația sau legătura noastră cu Dumnezeu. Sunt foarte mulți cei care susțin că viața noastră este o cale care nu are nimic de a face cu Dumnezeu și ea trebuie să meargă în paralel cu Dumnezeu. Acest gen de concepție este extrem de răspândit în zilele noastre și este mai mult un fel de concepție luciferică despre lume și existență. Dacă venim de la Dumnezeu trebuie să fim conștienți de relația și legătura continuă pe care o avem cu Dumnezeu.

Asceza creștin ortodoxă este un raport cât se poate de profund și de real cu Dumnezeu și cu existența Sa. Suntem în relație sau legătură cu Dumnezeu fiindcă acesta este drumul firesc și natural pe care ne-a fost lăsat. Foarte mulți însă se amăgesc de legătura cu Dumnezeu crezând că de fapt sunt într-o stare de intimitate și de iubire cu Dumnezeu. Așa se explică puzderia de religii și de curente religioase și uneori ascetice de pe glob la ora actuală. Toate aceste curente religioase și ascetice pe care le-am menționat în mare în această carte ne promet un fel de unire imediată și rapidă cu Dumnezeu. Acest lucru însă nu are loc și sunt mulți cei care trăiesc doar cu iluzia unirii cu Dumnezeu. Societățile materialiste și sunt foarte multe în secolul al XXI-lea susțin că materialismul este o cale lăsată de Dumnezeu cum de fapt este și hedonismul. Probabil mulți dintre semenii noștri vor afla numai în viața de apoi că

nu sunt în stare de comuniune cu Dumnezeu.⁵⁶ Comuniunea cu Dumnezeu este un stadiu al ființei sau al modalității de ființare ortodox a omului și a existenței sale. Omul ajunge la o adevărată ontologie numai în comuniunea cu Dumnezeu. Comuniunea cu Dumnezeu prin urmare este un act ascetic care ajunge să ne susțină cel mai mult în ceea ce voim sau în ceea ce facem sau întreprindem. Asceza creștin ortodoxă are meritul de a ne ridica la o viziune și concepție transcendentă asupra existenței și a ceea ce avem de a face în acest interval scurt timp.

Ascetul creștin ortodox își găsește liniștea și pacea pe care o caută numai în comuniunea cu Dumnezeu când lumea devine pentru el un mediu transcendent sau diafan de a intra în comuniune cu Dumnezeu. Comuniunea cu Dumnezeu prin urmare nu este o stare existențială cum cred unii ci o stare transcendență sau o stare de transcendență totală sau parțială. Nu putem să nu vorbim în rândurile care urmează de caracterul transcendent al ascezei creștin ortodoxe. Ritmul vieții pe pământ de mai multe ori își pierde sensul comuniunii cu Dumnezeu. Omul găsește astfel tot felul de filosofii sau epistemologii care să îi astupe golul existențial al lipsei de comuniune cu Dumnezeu. Lipsit de comuniunea cu Dumnezeu de fapt omul este o epavă. Dacă se întâmplă ca omul să piardă comuniunea cu Dumnezeu el o poate recâștiga dacă începe din nou să ducă o viață ascetică și o viață a ascezei și a raportării ascetice la Dumnezeu. Se știe foarte bine că Dumnezeu nu stă în jurul celor care sunt stăpâniți de patimi și păcate. Dar nu trebuie nici să maximalizăm raportul de a fii în comuniune cu Dumnezeu. Suntem în comuniune cu Dumnezeu atunci când devenim și avem o conduită ascetică. Nu neapărat trebuie să fim sfinți. Mai mulți se plâng că această comuniune cu Dumnezeu nu este un act vizibil. Comuniunea cu Dumnezeu este un lucru greu fiindcă Dumnezeu este o ființă nevăzută. Știm că Dumnezeu este o ființă supranaturală care are și atributul de a fii invizibil. Mai multă lume s-a plâns de acest lucru. Cum să faci asceză sau fapte ascetice pentru un Dumnezeu pe care nu îl vezi? Deși nu îl vedem pe Dumnezeu îl putem deduce pe Dumnezeu. Știm că Dumnezeu a creat universul, lumea și pe om. Acest lucru ne spune foarte mult că Dumnezeu deși este nevăzut El este creator. Ca și creator al nostru Dumnezeu ne duce pe toți la unirea cu Sine atunci când îi facem voia și îi ascultăm poruncile. Asceza creștin ortodoxă deși menține un raport de comuniune cu Dumnezeu nu neagă faptul că comuniunea cu Dumnezeu este un act în care Dumnezeu este superior și omul este inferior. Asceza creștin ortodoxă este fără de nici o îndoială o metodă mai totală de doxologie prin care îl lăudăm pe Dumnezeu. Asceza creștin ortodoxă are prin urmare un caracter doxologic. Sunt mai multe concepții care susțin că viața este scrută și prin urmare nu avem timp și nici nevoie de asceză. Mai mult decât atât vom vedea că acest gen de concepții sunt eronate și false. Este adevărat că viața omului se termină cu moartea dar viața i-a fost dată omului pentru a o trăi într-un mod frumos și ascetic. Facem asceză și acest lucru ne permite mai mult decât toate să ne apropiem și să îl cunoaștem pe Dumnezeu direct și experimental. Dumnezeu este alături de cei care vor să înceapă să ducă o viață ascetică cum a fost alături de atâți alți mari asceți.

Asceza creștin ortodoxă este fără de nici o îndoială o metodă de a îl slujii pe Dumnezeu și acest lucru este un beneficiu. Prin asceză Dumnezeu ne lasă posibilitatea de a îl slujii și de a ne apropia de El dincolo de orice și de toate dificultățile sau greutățile cu care ne confruntăm. Asceza creștin ortodoxă prin urmare nu este o filosofie seacă și searbădă ci este un mod de viață care ne face să ne raportăm în fiecare moment și în fiecare timp al vieții noastre la Dumnezeu. După cum ne raportăm la Dumnezeu după acest mod se v-a raporta și

⁵⁶ Ionis Zizulas, *Ființa ecclesială* (Editura Bizantină: București 1996).

Dumnezeu la noi. Acest lucru îl știm prin faptul că Dumnezeu ne-a spus că este dispus să ne ierte greșelile noastre precum și noi iertăm celor care ne greșesc. Știm cu toții că în lumea noastră sunt forțe oculte și puteri ale întunericului care caută distrugerea și pierzania omului. Împotriva acestor forțe nu vom reuși să ieșim victorioși prin noi înșine ci numai prin Dumnezeu și ajutorul Său. Ascetul creștin ortodox după cum am spus este conștient de eșecul lumii din jur de a ajunge la chemarea pe care a lăsat-o Dumnezeu în stadiul inițial. Lumea este dincolo de orice ceea ce am putea denumii un teren de luptă între două mari forțe sau puteri care sunt în atagonie. Asceza este disciplina binelui sau ceea ce am putea denumii exigențele prin care binele se diferențiază de rău și de răutate. Binele și răul sunt două principii care sunt antagonice. În timp ce binele are ca și disciplină ascetică asceza, răul este în sine haotic și se bazează pe principiul înșelăciunii și al decepției. Haosul este o trăsătură sau o caracteristică a răului. Asceza este o luptă continuă cu haosul. Haosul are efecte distructive și devastatoare asupra omului. Omul este o ființă care în sine este iubitor de ordinea ascezei dar îi este greu să își asume frumusețea acestei gen de viață care este exigent și rigorist. Viața omului este prin urmare un fel de formare ascetică a omului sau o formare a omului spre a se naște în lumea de dincolo. Dumnezeu a lăsat ca în această lume să ne familiarizăm gradual cu ceea ce este transcendent și aici ne putem referii în primul rând la Dumnezeu care este o ființă transcendentă. Asceza creștin ortodoxă ne face familiari cu Dumnezeu și realitatea existenței Sale. Existența lui Dumnezeu este prin sine un fel de germen al ascezei ortodoxe. Am putea enumera mai multe beneficii pe care ni le aduce asceza creștin ortodoxă: disciplină, cunoașterea sinelui, acirie, evlavie, blândețe, dragoste creștină, fapte bune, temperanță, evitarea mâniei și a nervilor, împăcarea cu sine, iubirea dezinteresată a binelui și a facerii binelui. Iubim pe Dumnezeu și prin iubirea de Dumnezeu ajungem să cunoaștem tot ceea ce ține de un comportament moral și demn. Asceza creștin ortodoxă nu este străină de noțiunea de demnitate. Ascetul creștin ortodox manifestă foarte multă demnitate în asceza și în faptele sale. Caracterul demn al ascezei creștin ortodox este fără de nici o îndoială ceea ce am putea denumii o modalitate de a ne apropia și de a ajunge să îl cunoaștem pe Dumnezeu.⁵⁷

Demnitatea la fel ca și simplitatea sunt dincolo de orice ceea ce am putea denumii calități profunde pe care la un anumit moment le putem asemăna cu asceza creștin ortodoxă. Ascetul ortodox este cât se poate de demn în asceza sa și ea îl duce la o cale simplă a înțelegerii complexului vieții. Secolul al XXI-lea are nevoie de simplitate și de faptul de a simplifica la maxim complexitatea vieții și a existenței omului. Omul este creat de Dumnezeu pentru a își găsi fericirea. Dumnezeu este sursă a acestei fericiri dar fiecare dintre noi ne găsim fericirea într-un anume fel. Dumnezeu lasă ca viața noastră să fie o explorare continuă în taina și marele mister a fericirii. Asceza creștin ortodoxă are marele merit de a ne face fericiți din punct de vedere spiritual. Asceza creștin ortodoxă oferă un alt fel de fericire decât fericirea pe care ne-o oferă lumea din jur. Acest fel de fericire este fericirea pe care o simțim când după postul crăciunului stăm cu familia și cei dragi în jurul pomului de crăciun și cântăm colinde pentru a ne amintii de bucuria nașterii Domnului Iisus Hristos. Asceza creștin ortodoxă ne oferă acea bucurie pe care ajungem să o gustăm din copilărie când în dimineața paștilor venim acasă și ciognim ouăle roșii și ne spunem unii la alții Hristos a înviat. Asceza creștin ortodoxă nu este o practică imposibilă și nici nu este o practică extrem de complexă. Asceza creștin ortodoxă este simplă dar ea ne pune în vedere un alt plan de existență. Este

⁵⁷ Ernest Bernea, *Îndemn la simplitate. Mărturisiri pentru un Om Nou*, (București, Ed. Cugetarea-Georgescu Delafras, 1939).

vorba de comuniunea cu Dumnezeu și urmarea drumului căilor sfinților. Sunt foarte multe căi care ne sunt oferite în zilele noastre de a urma diferiților filosofi și concepții elaborate de diferiți și diverși protagoniști ai filosofiei sau ai culturii. Dar ceea ce putem vedea este că torentul de evenimente din jur este de cele mai multe ori unul haotic și incoerent. Mai mulți dintre noi ne simțim dezgustați de spectacolul de proastă calitate pe care ni-l oferă oamenii politici care de ce să nu spunem sunt și ei suflete pierdute ce pretind că îi pot conduce pe alții. Se poate vedea din nefericire în secolul al XXI-lea tendința omului după profit și după câștig. Această sete de multe ori este irațională și nu aduce cu sine nimic bun și nici nu are o finalitate. Acest lucru s-a putut vedea cel mai bine în anul 2001 când au avut loc atacurile teroriste din Statele Unite ale Americii. Aceste atentate sunt pentru secolul al XXI-lea o aducere aminte și un avertisment că nu ne îndreptăm în direcția în care ar trebui. De fapt mai mulți dintre semenii noștri din secolul al XXI-lea nu știu în ce direcție se îndreaptă. Unii cred că secolul al XXI-lea este pentru a duce o viață a plăcerilor și a hedonismului. Întâlnim și suntem familiari cu acest gen de concepții. Suntem din nefericire de cele mai multe ori pradă unui gen de concepții care ne îndeamnă să trăim o viață care aduce sau caută plăcere sub orice formă. Dar paradoxal nu ne place să știm că în istorie vom fi pomeniți cu numele de secol al plăcerii sau secol al plăcerilor. Ar fi o mare tragedie dacă am face din secolul al XXI-lea un secol al hedonismului. Vedem însă că concepțiile hedoniste câștigă extrem de mult teren în acest sens. Foarte mulți cred că acest secol dacă unii au noțiunea de secol este un secol al plăcerilor. Să căutăm să scurgem plăcerea de sub orice atom material. Aceasta este concepția populară sau popularistă a vieții. Cu cât vom obține mai multă plăcere cu atât vom ajunge să realizăm menirea secolului al XXI-lea. Țin să reamintesc cititorului că această carte nu este despre secolul al XXI-lea în sine ci despre asceza creștin ortodoxă în principal. Nefiind sau fără să fiu istoric nu pot face prevederi de ordin istoric și las acest lucru în seama istoricilor și a istoriografilor. Ascetic menirea noastră este din punct de vedere teologic a aduce în conștiința semenilor nevoia de asceză și de o viață ascetică în secolul al XXI-lea. Acest lucru nu v-a fi o rezolvare a tuturor problemelor și a tuturor dilemelor secolului al XXI-lea dar o conștiință a importanței factorului ascetic v-a aduce cu sine mult mai mult bine zilelor și timpurilor care le trăim. Asceza creștin ortodoxă poate da o cu totul altă turnură și o cu totul altă dimensiune zilelor și vremurilor pe care le trăim. Vom descoperii în noi puterea de a ne raporta sincer și deplin la Dumnezeu. Asceza creștin ortodoxă este o modalitate totală de a ne descoperii pe noi în fața lui Dumnezeu după cum am fost intenționați de Dumnezeu fără să mai purtăm chipul desfigurat al păcatelor și al patimilor. Asceza creștin ortodoxă este dincolo de orice țelul vieții morale și a celei spirituale. Asceza creștin ortodoxă are beneficiul de a duce la maxim planul moral al vieții omului. Ascetul creștin ortodox ajunge să se ridice la o viziune transcendentă a vieții și a existenței.⁵⁸

În acest capitol am arătat că asceza creștin ortodoxă este o foarte bună metodă de a ne controla trupul cu toate patimile și impulsurile sale. Asceza creștin ortodoxă este o modalitate de a ne face mai mult decât orice capabili de a ajunge la Dumnezeu și a ne apropia de cunoașterea Lui în lumină și în adevăr. Asceza creștin ortodoxă poate fi considerată o noțiune pe care o putem include cu conceptele de adevăr, lumină, dreptate, bine sau frumos. Asceza din punct de vedere teologic ține foarte mult de pnevmatologie. Asceza creștin ortodoxă este una dintre cele mai bune metode de a ne disciplina sufletul sau viața lăuntrică. Ceea ce am putea spune că este o disciplină a sufletului este asceza creștin

⁵⁸ Sfântul Vasile cel Mare, *Cele trei cuvinte ascetice. Constituțiile ascetice. Epistole ascetice*, (EIBMBOR: București, 2009).

ortodoxă. Prin asceza creștin ortodoxă învățăm că trebuie să ne controlăm toate impulsurile și toate pornirile lăuntrice și să ajungem la o cunoaștere a lui Dumnezeu în mod ascetic. Asceza creștină ortodoxă aduce cu sine un alt gen de cunoaștere decât cel rațional sau gnostic. Asceza creștin ortodoxă aduce cu sine un fel de cunoaștere experimentală a lui Dumnezeu. Această cunoaștere a lui Dumnezeu este fără de nici o îndoială ceea ce am putea denumii experimentarea lui Dumnezeu. Nu putem să ajungem la o cunoaștere a lui Dumnezeu din punct de vedere experimental dacă nu practicăm și o viață a ascezei. Asceza creștin ortodoxă aduce cu sine un gen de raportare experimentală a lui Dumnezeu. Dacă prin citirea Bibliei, a vieților sfinților sau a altor cărți scrise de sfinții părinți ajungem numai la o cunoaștere teoretică a lui Dumnezeu, prin asceză și prin asceza creștin ortodoxă ajungem să punem în practică ceea ce citim și ajungem realmente să îl experimentăm pe Dumnezeu. Asceza creștin ortodoxă aduce cu sine multe beneficii dar dintre toate cel mai mare este că ne face plăcuți în fața lui Dumnezeu. Suntem plăcuți în fața lui Dumnezeu și acest lucru este unul dintre cei mai importanți factori în mântuirea noastră. Asceza ne ajută în procesul mântuirii. Asceza prin sine nu ne mântuie fiindcă numai Dumnezeu ne mântuie dar asceza îi pune în fața lui Dumnezeu disponibilitatea noastră de a ne mântui și de a lucra la mântuirea noastră.

Ne mântuim în comuniune cu Dumnezeu și prin practica ascezei creștin ortodoxe. Asceza creștin ortodoxă ne oferă o pregustare din nevoințele sfinților și a nevoințelor lor care au dus la cunoașterea lui Dumnezeu. Asceza nu ne face sfinți dar ne oferă un gust sau o atingere a ceea ce au experimentat sfinții în drumul și în avântul lor spre Dumnezeu. Secolul al XXI-lea este cumva într-un fel de inerție ascetică. Foarte multe speranțe s-au curmat de a mai urma calea ascetică sau de a devenii asceți. Trebuie să fim cât se poate de încrezători că vom ajunge la o experimentare a ascezei și a beneficiilor ei în secolul al XXI-lea. Sunt foarte multe voci care spun că acest secol este pierdut din punct de vedere ascetic și al ascezei creștin ortodoxe. Acest lucru nu este adevărat. Deși calea ascezei creștin ortodoxe și a ascetului creștin ortodox nu este o cale a faimei și a celebrității comerciale după cum suntem noi obișnuiți să devorăm marile companii publicitare sau marile vedete de pe micul și marele ecran, asceza aduce cu sine ceva mult mai profund și mai deosebit decât orice. Asceza aduce acel simț extralumesc și extratemporal al comuniunii cu Dumnezeu. În asceză transcendem limitele și categoriile temporale ale istoriei și suntem spiritual în comuniune cu toți asceții creștin ortodocși din toate timpurile. În actul ascezei suntem solidari cu sfinții apostoli, cu părinții apostolici, cu primii martiri ai primelor secole creștine și cu toți sfinții deșerturilor și cu toți pustnicii care din iubire de Dumnezeu s-au nevoit în pustietățile lumii și în peșterile din pustietăți. Asceza creștin ortodoxă are în sine și o forță transcendentă care ne unește dincolo de limitele și granițele timpului cu toți cei care pentru numele lui Dumnezeu au purtat „jugul bun” al Domnului Iisus Hristos. Ascetul creștin ortodox este o figură contrastată cu mentalitățile și concepțiile secolului al XXI-lea dar acest ascet este cel care este plăcut lui Dumnezeu și care probabil ne poate vorbi din experiență despre ceea ce înseamnă să fim în comuniune cu Dumnezeu. Ascetul creștin ortodox simte comuniunea cu Dumnezeu dincolo de orice granițe și bariere geografice. El simte în sine ceea ce am putea denumii chemarea existențială și plenară de a transcende categoriile lumii în care trăim. Simțul ascezei totale l-au avut numai sfinții lui Dumnezeu. Un fel de asemănare al simțului ascezei totale din punct de vedere creștin ortodox îl simțim și noi cei care postim și ne rugăm lui Dumnezeu pentru noi și pentru lume. O mare faptă ascetică la care numai cei extrem de avansați ajung este rugăciunea pentru toată lumea. Avem nevoie de mai multe rugăciuni pentru secolul al XXI-

lea. Sunt foarte puțini cei care se roagă pentru acest secol. Ce să ne rugăm pentru secolul al XXI-lea? Se cuvine să ne rugăm lui Dumnezeu pentru pacea secolului al XXI-lea, să ne rugăm lui Dumnezeu pentru bolnavii și suferinzii secolului al XXI-lea. Să ne rugăm lui Dumnezeu pentru durerile și nefericiții acestui secol care sunt loviți de necazurile și durerile vieții. Să ne rugăm pentru fericirea secolului al XXI-lea. Se cuvine să ne rugăm pentru înțelegerea și pentru frățietatea dintre neamuri în secolul al XXI-lea. Se cuvine să ne rugăm pentru un secol mai drept și mai bun. Se cuvine să ne rugăm lui Dumnezeu pentru săracii secolului al XXI-lea pentru cei care nu au ce pune pe masă pentru copii și familiile lor în ziua de mâine. Se cuvine să ne rugăm lui Dumnezeu pentru unitate într-un secol în care de mai multe ori dezbinarea fie sub forma războiului sau a terorismului ne face să ne ucidem semenii și între noi. De ce să nu recunoaștem că deși foarte mulți dintre noi trăim în secolul al XXI-lea foarte puțini ne-am rugat sincer și onest lui Dumnezeu pentru acest secol?⁵⁹ Ceea ce este important este ca în secolul al XXI-lea să nu mai repetăm greșelile pe care le-am făcut în trecut. Evident sunt foarte mulți cei care fac calcule de natură istorică referitor la cum este și cum v-a trebui să fie secolul al XXI-lea. Scopul nostru este de a prezenta cum este sau cum ar trebui să fie secolul al XXI-lea din punct de vedere ascetic. Acest secol trebuie să fie un secol a fericirii. Fericirea care trebuie să o creăm în secolul al XXI-lea trebuie să fie o fericire ascetică. Ascetica creștin ortodoxă ne învață cum să facem acest gen de fericire ascetică o realitate și nu numai o ficțiune.

CAPITOLUL AL V-LEA

CHIPURI DE MARI ASCEȚI CREȘTINI ORTODOCȘI DE LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XXI-LEA

Secolul al XXI-lea este doar la începuturi și prin urmare este greu să vorbim de o generație de asceți creștin ortodocși în sensul deplin al cuvântului. Totuși în cei mai bine de 10 ani de când suntem în secolul al XXI-lea au existat mai multe chipuri ascetice ortodoxe. În primul rând vom vorbi despre România și mai apoi vom vorbi și de alte țări creștin ortodoxe sau țări unde sunt personalități creștin ortodoxe. Din punct de vedere ascetic secolul al XXI-lea este încă în formare și prin urmare v-a mai trece o perioadă până se vor forma nume care să aparțină numai secolului al XXI-lea din punct de vedere al ascezei creștin ortodoxe. O personalitate ascetică creștin ortodoxă din România secolului al XX-lea și începutul secolului al XXI-lea a fost mitropolitul Bartolomeu Anania [1920-2011]⁶⁰ de la Cluj. Deși mai mulți dintre noi nu ne mai aducem aminte sau nu mai reținem pe Mitropolitul Bartolomeu, el a fost o persoană ascetică care a insuflat și semenilor săi dorința de asceză. Asceza creștin ortodoxă știm că mitropolitul Bartolomeu a experimentat-o cel mai mult în timpul anilor de detenție dar și în timpul studenției când suspectat că ar fii legionar mitropolitul Bartolomeu a fost ținut cu domiciliu forțat la Sibiu pe când era student la Facultatea de Teologie Ortodoxă Sfântul Andrei Șaguna din Sibiu. Mitropolitul Bartolomeu Anania a făcut prin urmare extrem

59

Teologia ortodoxa in secolul al XX-lea si la inceputul secolului al XXI-lea, (Editura Basilica, 2010).

⁶⁰ Personal am avut șansa de a îl cunoaște pe mitropolitul Bartolomeu Anania al Clujului și aceste rânduri sunt scrise în cunoștință de cauză. A fost nu numai o personalitate teologică ci și una culturală fiind și scriitor și autor de cărți și piese de teatru. Dintre romanele mitropolitului Bartolomeu am putea amintii Străinii din Kipukua, Amintirile peregrinului Apte, Rotonda plopilor aprinși și altele.

de multă asceză în urma unor împrejurări vitrege. Mitropolitul Bartolomeu a fost o persoană a secolului al XX-lea dar el s-a distins și ca și un deschizător de drumuri în secolul al XXI-lea. În anul 1958 mitropolitul Bartolomeu a fost anchetat de autoritățile pro-sovietice de atunci și găsit vinovat de închisoare. A fost condamnat la 25 de ani închisoare. În urma unui decret a fost eliberat în anul 1964 dimpreună cu alți mari teologi creștin ortodocși români. Cel mai probabil mitropolitul Bartolomeu a fost închis între 1958 și 1964. Mitropolitul Bartolomeu Anania a trăit 11 ani în secolul al XXI-lea și prin urmare el poate fii inclus între personalitățile ascetice de început de secol al XXI-lea. Mitropolitul Bartolomeu a fost un om nu numai modest și smerit ci și un mare intelectual care a tradus și a citit foarte mult. A fost un neobosit lucrător intelectual care a scris, a publicat și a adus zâmbetul pe buzele semenilor săi. Evident Mitropolitul Bartolomeu nu a fost un făcător de minuni dar a putem spune că a fost ascet. A plecat America și aici s-a confruntat ca și mai mulți alți români cu înstrăinarea îndepărtării de casă. Mitropolitul Bartolomeu a dus o activitate creștin ortodoxă timp de mai mulți anii între 1965 și 1976 în Statele Unite ale Americii. Faptul că a fost departe de neamul și țara lui timp de 11 ani poate fii considerat un act de asceză. Evident nu este un act de asceză în sens deplin ci o asceză care este cunoscută mai mult decât orice ca și „înstrăinare.” Genul de viață pe care l-a dus mitropolitul Bartolomeu Anania în Statele Unite ale Americii după cum a mărturisit-o el nu a fost unul liniștit fiindcă între comunitățile ortodoxe din această țară există mai multe rivalități și neînțelegeri.

Poate pare ciudat că l-am inclus pe mitropolitul Bartolomeu Anania ca și o personalitate ascetică creștin ortodoxă dar cred că el a fost un ascet. Nu a fost unul dintre cei mai mari asceți creștini ortodocși ai Bisericii Ortodoxe dar se înscrie pe linia marilor asceți creștini ortodocși care au reușit să supună patimile și păcatele voinței sufletești și să devină lucrător al faptelor bune. Credem că a fost un act de mare tărie și vigilență ascetică faptul că după 11 ani mitropolitul Bartolomeu avea să se întoarcă în România țara sa de origine și v-a începe totul din nou exact cum a lăsat în urmă cu 11 ani. Mitropolitul Bartolomeu Anania este un reper pentru cei care sunt interesați de ceea ce înseamnă ascetul și asceza creștin ortodoxă. O amplă activitate ascetică a desfășurat mitropolitul Bartolomeu Anania și ca mitropolit al Clujului. Clujului este un oraș care se confruntă cu mai multe neplăceri sau probleme de ordin etnic în care cele mai multe au loc între etnicii români și cei maghiari. La final de secol al XX-lea urmând arhiepiscopului Teofil Herineanu mitropolitul Bartolomeu a jucat un rol pozitiv pe scena Clujului și a Ardealului. Dacă este un merit ascetic pe care l-a avut mitropolitul Bartolomeu Anania este faptul că a fost un om la care nu i-a fost frică să își mărturisească credința în împrejurări grele și dificile. Acest lucru am văzut că i-a atras cu sine condamnarea la 6 ani de închisoare în timpul regimului sovietic care a dominat Europa de est la mijlocul secolului al XX-lea. După cum am spus ca și persoană istorică mitropolitul Bartolomeu Anania ține istoric de secolul al XX-lea. Au existat 11 ani în care mitropolitul Bartolomeu a trăit în secolul al XXI-lea și din acest motiv el poate fii trecut în rândul asceților creștin ortodocși din secolul al XXI-lea. A fost un om care a cunoscut foarte mult austeritatea vieții ascetice și care s-a conformat foarte mult cu acest mod de viață.

O altă personalitate ascetică de la începutul secolului al XXI-lea a fost părintele George Calciu Dumitreasa [s-a născut în anul 1925 în localitatea Mahmudia, județul Tulcea România și a murit în anul 2006 în Washington DC, Statele Unite ale Americii]. Prin urmare timp de 6 ani părintele Calciu a fost contemporan cu secolul al XXI-lea. Acesta a fost motivul pentru care l-am inclus pe părintele Calciu Dumitreasa în acest volum. În jurul părintelui Calciu Dumitreasa au existat mai multe controverse și mai multe divergențe de opinii, dar în ciuda

acestor opinii eu cred că părintele Calciu Dumitreasa a fost un ascet creștin ortodox autentic.⁶¹ Părintele Calciu Dumitreasa nu s-a remarcat ca și călugăr ci s-a remarcat ca și un ascet în rândul preoților de mir. Calitățile de ascet creștin ortodox părintele Calciu Dumitreasa le-a dovedit cel mai mult în timpul celor aproximativ 21 ani de detenție în timpul sovieticilor și al comuniștilor atei. Părintele Calciu Dumitreasa a menționat mai mult că nemulțumirea și răzvrătirea sa nu a fost împotriva comunismului ci împotriva faptului că mai mulți lideri comuniști din secolul al XX-lea au profesat un ateism cras. Comunismul a fost astfel de mai multe ori practicat de atei. Părintele Calciu Dumitreasa a fost un om care a luat atitudine împotriva acestor lucruri și prin urmare a fost reprimat. Ceea ce mai mulți dintre noi știm este că odată cu încheierea celui de al doilea război mondial umanitatea secolului al XX-lea a intrat într-o nouă etapă: războiul rece. Acest război a fost dus între occident și orient având ca spațiu de delimitare zidul Berlinului. Sfera orientală a fost foarte mult stăpânită de idealurile comuniste atee în timp ce sfera occidentală a fost stăpânită de idealurile capitaliste. Părintele Calciu Dumitreasa a fost un contemporan la această dramă a frângerii legăturilor și a unității dintre orient și occident. Manifestându-și nemulțumirea a fost prin urmare persecutat și oprimat.

În istoria Bisericii Ortodoxe Române au rămas celebre cele 7 cuvântări către tineri ținute în fața elevilor și a studenților teologi ortodocși de la București, România. În fața unui regim politic și guvernamental care demola și distrugea biserici părintele Calciu Dumitreasa a avut tăria de a mărturisii că nu este de acord cu acest lucru. Acest fapt a stârnit mânia autorităților române prosovietice și atee. Ținut aproximativ 21 de ani în temnițele atee comuniste părintele Calciu a devenit un model al ascetului începutului de secol al XXI-lea. Este adevărat că asemenea mitropolitului Bartolomeu Anania, părintele Calciu Dumitreasa a fost o personalitate a secolului al XX-lea dar după cum am spus deja el a fost implicat și puțin timp în secolul al XXI-lea. Poate că am trecut mult prea ușor peste personalitatea părintelui Calciu Dumitreasa dar el trebuie să ne fie un reper în zilele și vremurile care vor urma. Părintele Calciu a avut mulți dușmani și antipatizanți și după ce a ieșit din închisoare și a plecat în Statele Unite ale Americii. Au fost foarte mulți cei care au obiectat că acest om de la sat, fiindcă părintele s-a născut la sat, ar putea fii o personalitate a lumii ortodoxe. Fără doar și poate părintele Calciu a fost o personalitate a lumii ortodoxe și nu numai. S-a distins ca și un slujitor autentic și original al lui Dumnezeu care nu a ținut cont de locul sau de fața omului. Se știe că părintele a fost mai mulți ani profesor de teologie la seminarul teologic creștin ortodox din București. Odată cu plecarea în Statele Unite ale Americii părintele avea să înceapă totul de la 0. A mers într-o țară străină asemenea evreilor în pământul Egiptului și trebuie să remarcăm tăria părintelui Calciu de a reîncepe totul de la început după 21 de ani de închisoare, contextul a făcut ca el să înceapă totul de la 0 în Statele Unite ale Americii, dar probabil ar fii putut să o facă și în Anglia, Spania, Portugalia sau Canada.

Efortul sau acțiunile ascetice ale părintelui Calciu s-au legat foarte mult de unitatea dintre occident și orient. Războiul rece a fost o mare dramă a secolului al XX-lea și părintele Calciu la fel ca și mai mulți contemporani ai săi martor la aceste lucruri. După cum am spus, când vorbim de ortodoxia secolului al XX-lea nu putem să trecem peste părintele Calciu. Sunt foarte mulți falși ortodocși în zilele noastre care vorbesc de o unitate a ortodoxiei fără să îl

⁶¹ O scurtă corespondență m-a legat de părintele Calciu Dumitrescu la începutul anilor 2000 prin anul 2001 sau 2002 când Părintele Calciu încă mai trăia. Nu am fost un apropiat al părintelui Calciu probabil și din cauza vârstei dar am găsit în trecut modalități de a mă lega și a comunica cu părintele Calciu. A se vedea și *Viața părintelui Calciu Dumitrescu*, (Editura Cristiana: București, 2007).

aducă în discuție pe părintele Calciu. Ceea ce a fost foarte bun în viața părintelui Calciu a fost faptul că nu a făcut nici o discriminare între ortodocși tratându-i pe ortodocși români la fel ca și pe ortodocșii americani sau de altă naționalitate. După cum am spus, cred că părintele Calciu poate fi încă un reper pentru cei care își ridică semne de întrebare despre ceea ce înseamnă asceza creștin ortodoxă și cum am putea să o practicăm sau să o punem în aplicare în secolul al XXI-lea. Este în interesul autorului să prezinte o imagine obiectivă a ascetului creștin ortodox și a faptului că părintele Calciu a fost cu adevărat un ascet creștin ortodox. A fost un om postitor, rugător, a primit și a tămăduit mai multe suflete rănite și fisurate de diferitele capricii și boli pneumatice ale secolului al XX-lea. Apele sunt tulburi și pe acest fond tulbure mai mulți consideră capitolul părintele Calciu Dumitreasa că este unul încheiat. Personal cred că părintele Calciu nu a fost un om care și-a pierdut din actualitate pentru zilele secolului al XXI-lea. Este adevărat că nu mai trăim în timpul zilelor războiului rece dar nu trebuie să uităm că timp de aproape 50 de ani umanitatea a fost devastată de un conflict inutil și stupid care a dus la deprecierea și oprirea relațiilor de comunicare și de înțelegere dintre orient și occident. Părintele Calciu nu mai este de câțiva ani buni în această lume dar cei 21 de ani de temniță a sa mă fac să cred că poate fi considerat cu un ascet creștin ortodox al începutului de secol al XXI-lea.⁶²

O altă mare figură ascetică a creștinismului ortodox român de la începutul secolului al XXI-lea a fost părintele Iustin Pârvu de la Mănăstirea Petru Vodă din Județul Neamț, România. Părintele Iustin Pârvu s-a născut în anul 1919 în satul Poiana Largului și a murit în anul acesta 2013.⁶³ Prin urmare, timp de 13 ani părintele Iustin Pârvu a fost contemporan cu noi cei din secolul al XXI-lea. Acest lucru mă face să îl consider pe părintele Iustin Pârvu ca și un mare ascet creștin ortodox al începutului de secol al XXI-lea. Părintele Iustin Pârvu asemenea altor intelectuali ai timpului dintre care am putea să îl amintim pe Mircea Eliade a fost și el membru în mișcarea legionară. Trebuie să știm că contrar mai multor opinii din zilele noastre mișcarea legionară nu a fost o mișcare fascistă în sens inițial. Ea a avea să devină ulterior o mișcare fascistă după ce Adolf Hitler a declanșat cel de al doilea război mondial. Aderența sa la mișcarea legionară avea să îi fie fatală după cel de al doilea război mondial, război la care părintele Iustin Pârvu a participat în mod activ. Astfel părintele a fost condamnat la 12 ani de închisoare și eliberat în anul 1964. După această eliberare nu i s-a permis să se reîntoarcă imediat în preoție și călugărie și mai mulți ani a fost simplu muncitor forestier. Anii de temniță au dezvoltat în părintele Iustin Pârvu înclinația spre asceză și spre rugăciune. Acest lucru avea să îl marcheze toată viața sa.

Părintele Iustin Pârvu a fost un călugăr sau monah ortodox autentic care s-a remarcat prin mai multe calități morale și virtuți. Este foarte ușor să îl judecăm pe părintele Iustin Pârvu separat de timpurile sau contextul vremurilor în care a trăit. În tinerețea sa în România și prin extensiune în Europa de est existau foarte puține posibilități de opțiune: aveai șansa de a fi monarhist, mai înainte de anul 1948 data când monarhia a fost scoasă din România sau legionar, care a fost o mișcare de mare efervescentă în prima jumătate a secolului al XX-

⁶² Pe lângă Cele șapte cuvinte către tineri a se vedea și Preot Calciu Dumitreasa, *Homo americanus. O radiografie ortodoxă*, (Editura Cristiana: București, 2007).

⁶³ În cadrul unor pelerinaje întreprinse la mănăstirea Petru Vodă de la Neamț am avut șansa de a îl cunoaște și a lua binecuvântarea părintelui Iustin Pârvu. Prin urmare scriu aceste rânduri despre o persoană cu care am avut șansa să mă cunosc. Ceea ce îmi mai amintesc din întâlnirile pe care le-am avut cu Părintele Iustin Pârvu a fost sentimentul de înțelegere și pace pe care le degaja în jur și la fel de bine sentimentul de iubire necondiționată față de Dumnezeu și față de semenii. La fel de bine a fost un om de o răbdare ieșită din comun având zilnic în fața chiliei persoane care îl căutau pentru a îi cere ajutorul sau sfatul.

lea în România. O altă posibilitate era comunismul de tip sovietic care a fost foarte mult propagat de Stalin. Inițial mișcarea legionară s-a voit un fel de cult sau popularizare a cultului Sfântului Arhanghel Mihail. Probabil din acest motiv și tânărul Pârvu a fost atras de acest lucru. Oricum este greu de crezut că pentru aderarea la mișcarea legionară părintele avea să plătească acest lucru cu condamnarea la 12 ani de închisoare. Cred că a fost mult prea mult. După învățătura creștină se cuvine să ne iubim dușmanii și nu să ne exterminăm dușmanii. După eliberarea sa din anul 1964 părintele Iustin Pârvu se v-a peregrina pe la mai multe mănăstiri dar o reală renaștere sau reînființare a sa v-a începe numai în anul 1991 când v-a înființat mănăstirea Petru Vodă. Acest lucru a putut avea loc pe fondul libertății religioase de după revoluția de la anul 1989. Faptul că aderența politică a părintelui Iustin Pârvu cu mișcarea legionară a fost contextuală și nu una totală ne-o dovedește că după anul 1989 părintele Iustin nu a aderat din nou la mișcarea legionară ci a înființat o mănăstire ortodoxă în care a dus o viață ascetică și de nevoință timp de mai bine de 20 de ani. Ori dacă părintele Iustin Pârvu era un legionar înfocat așa cum susțineau autoritățile de mai înainte de anul 1989, el probabil reîntra sau reînființat mișcarea legionară. Anul 1989 nu l-a făcut pe părintele Iustin Pârvu să dea curs faptelor din tinerețea sa și acest lucru trebuie sau ar trebui să ne spună foarte multe că cu adevărat a fost un ascet creștin ortodox autentic. Se mai întâmplă ca în viața omului, el să facă și alegeri mai puțin bune și probabil că în tinerețe părintele Iustin Pârvu a fost înșelat de promisiunile și crezurile mișcării legionare cum mai muți dintre noi am fost înșelați de cei care fac marile jocuri ale puterii guvernamentale și politice. Părintele Iustin Pârvu a fost un călugăr și un ascet creștin ortodox autentic și trebuie să avem tăria de a îi ierta unele greșeli pe care ca orice om le-a făcut în viața sa. Mănăstirea Petru Vodă pe care a înființat-o părintele Iustin Pârvu a devenit gazdă a mii de pelerini din România și Europa care au putut găsi aici un om deosebit și un mare duhovnic de suflare. După cum am spus nu am afirmat că părintele Iustin Pârvu este un sfânt. Totuși, el a ajutat dezinteresat sute sau poate chiar mii de români care l-au căutat și l-au solicitat. Personal nu l-am uitat pe părintele Iustin Pârvu și din acest motiv l-am inclus în acest volum. Sper că alături de mine să mai prindă curaj și alții care l-au cunoscut pe părintele Iustin Pârvu și să se simtă liberi să mărturisească că au avut șansa și ocazia de a se întâlni și a intra în legătură cu unul dintre cei mai mari asceți creștini ortodocși de la începutul secolului al XXI-lea.

Un alt chip de ascet creștin ortodox de la începutul secolului al XXI-lea a fost părintele Teofil Pârâian de la Mănăstirea Sâmbăta de Sus din județul Brașov, România. Părintele Teofil Pârâian s-a născut în anul 1929 în localitatea Topârcea din județul Sibiu și a murit în anul 2009. Prin urmare timp de 9 ani el a fost viețuitor în secolul al XXI-lea. Acest lucru ne face să îl includem pe părintele Teofil Pârâian între asceții creștini ortodocși de la începuturile secolului al XXI-lea.⁶⁴ După cum am spus mai jos, faptul că părintele a fost orb avea să creeze

⁶⁴ În anii 90 [cel mai probabil 1992 sau 1993] am avut șansa de a îl întâlni la o tabără studențească organizată de ASCOR filiala Timișoara pe părintele Teofil Pârâian și de atunci am avut o legătură de prietenie cu părintele. Părintele a avut o personalitate care degaja bucurie și fericire în jurul său în ciuda faptului că era nevăzător [cred că acea tabără studențească a avut loc la mănăstirea Poșaga dar nu sunt sigur de acest lucru]. Evident țin minte că m-a consternat faptul că părintele era orb și mi-a luat mai mult vreme până m-am obișnuit cu acest lucru. S-a spus de mai mulți că părintele Teofil Pârâian a fost un om al bucuriei. Foarte mulți dintre cei care au avut șansa de a se întâlni cu părintele Teofil Pârâian au adus mărturie că părintele îi făcea bucuroși și de aducea zâmbetul pe buze. Mai mult decât orice părintele Teofil Pârâian a fost un autor profilic care a lăsat în urma sa o bogată memorie teologică. Vom aminti numai câteva dintre cărțile părintelui Teofil Pârâian: *Ne vorbește Părintele Teofil* (Editura Episcopiei Romanului, Roman, 1997). *Duhovnici români în dialog cu tinerii* (Editura Bizantină, București, 1997). *Lumini de gând* (Editura Antim, Cluj Napoca 1997; ediția a II-a, Editura

în el un puternic simț ascetic. Dacă în copilărie părintele a putut vedea destul de slab, cu timpul el și-a pierdut această capacitate de vedere în urma unei boli de ochi. Este greu să ne imaginăm cum este viața unui orb în care el nu vede nimic. Mai toată viața părintelui Teofil nu a văzut nimic, și nu s-a putut bucura de unele lucruri pe care noi le luăm ca fiind gratuite. Părintele Teofil Pârâian prin urmare nu a știut ce este lumina zilei și nici frumusețea culorilor. Din fericire acest lucru nu a fost un prilej de poticnire fiindcă părintele avea să ajungă una dintre cele mai cunoscute și mai importante figuri ale lumii ortodoxe și a Bisericii Ortodoxe din secolul al XX-lea și începutul secolului al XXI-lea. Istoric părintele a ținut de secolul al XX-lea dar el este sau poate fi considerat un deschizător de drumuri și pentru începutul secolului al XXI-lea.

Părintele Teofil Pârâian s-a remarcat ca și un bun orator conferențiind prin toate marile centre universitare al României. A susținut probabil câteva mii de conferințe dintre care pe unele le mai avem și azi. La fel de bine după cum am arătat a scris multe cărți și a dus o bogată activitate cu tinerii și cu generația confuză de după anul 1989. Faptul că a fost orb nu l-a împiedicat pe părintele Teofil să fie un bun slujitor al lui Dumnezeu. Este de remarcat că pe distanțe lungi părintele nu se putea deplasa decât un însoțitor. La fel de bine părintele Teofil Pârâian a avut mai mulți fii duhovnicești dintre care unii sunt în ierarhia Bisericii Ortodoxe de azi. Mai mulți oameni au mărturisit că deși la început când îl cunoșteai pe părintele Teofil Pârâian remarcai că este orb și parcă acest lucru era inconvenient, cu timpul uitai acest lucru și descopereai un om cu adevărat extraordinar și minunat. Cărțile, conferințele, spovedaniile și călătoriile părintelui Teofil Pârâian îl impun ca pe una dintre cele mai mari figuri ascetice ale începutului de secol al XXI-lea. Părintele Teofil Pârâian a murit în anul 2009 dar el continuă să ne vorbească prin cărțile și publicațiile sale. Este la latitudinea noastră dacă vom căuta să îl ascultăm sau nu. Ca și unul care l-am ascultat de mai multe ori pe părintele Teofil Pârâian pot depune mărturie că a fost cu adevărat un om al lui Dumnezeu.

O altă mare personalitate a ascezei creștin ortodoxe a începutului de secol al XXI-lea a fost părintele Petroniu Tănase de la Mănăstirea Prodromu din Muntele Athos Grecia.⁶⁵

Teognost, Cluj Napoca 2003). *Gînduri bune pentru gînduri bune* (Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara 1997). *Prescuri pentru cuminicători* (Editura Arhiepiscopiei Timișoarei, Timișoara 1998). *Cuvinte către tineri* (Editura Omniscope, Craiova, 1998). *Din vistieria inimii mele* (Editura ASCOR Craiova, Craiova 2000). *Întîmpinări* (Editura Sophia, București 2000). *Pentru cealaltă vreme a vieții noastre* (Editura Deisis, Sibiu, 2001) ediție îngrijită de [Fabian Anton](#). *Veniți de luați bucurie – o sinteză a gîndirii Părintelui Teofil în 750 de capete* (Editura Teognost, Cluj Napoca, 2001). *Darurile Învierii* (Editura ASCOR Craiova, Craiova 2002). *Cuvinte lămuritoare – articole și scrisori* (Editura Teognost, Cluj Napoca, 2002). *Amintiri despre duhovnicii pe care i-am cunoscut* (Editura Teognost, Cluj Napoca, 2003). *Maica Domnului – Raiul de taină al Ortodoxiei* (Editura Eikon, Cluj Napoca, 2003) ediție îngrijită de [Fabian Anton](#). *Să luam aminte!* (Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2003). *Cine sînt eu, ce spun eu despre mine* (Sibiu, 2003). *Hristos în mijlocul nostru* (Editura Eikon, Cluj Napoca, 2003) ediție îngrijită de [Fabian Anton](#). *Fericirile* (Editura Eikon, Cluj Napoca, 2003) ediție îngrijită de [Fabian Anton](#). *Credința lucrătoare prin iubire. Predici la duminicile de peste an* (Editura Agaton, Făgăraș, 2004). *Bucuriile credinței* (Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 2004). *Gînduri senine* (Editura ASAB, București, 2005). *Sărbători Fericite! Predici la praznice și sărbători* (Editura Agaton, Făgăraș, 2005). *Punctele cardinale ale ortodoxiei* (Editura Lumea Credinței, București, 2005) ediție îngrijită de [Fabian Anton](#). *Din ospățul credinței* (Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 2005). *Gîndiți frumos. Convorbiri la ocazii speciale* (Editura Teognost, Cluj Napoca, 2006). *Cum putem deveni mai buni. Mijloace de îmbunătățire sufletească. Îndrumător ortodox* (Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 2007). *Din ospățul credinței. Volumul 2: Răspunsuri la întrebări ale credincioșilor* (Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 2007).

⁶⁵ Pe părintele Petroniu Tănase am avut ocazia de a îl vizita de mai multe ori pe când încă trăia la mănăstirea sa din Muntele Athos începând cu anul 2005. Prin urmare rândurile care urmează sunt scrise din experiență

Părintele Petroniu Tănase nu a fost numai un mare ascet creștin ortodox ci a fost și un mare erudit fiind fluent în greacă și în franceză. Părintele s-a născut în anul 1914 în localitatea Farcasa din județul Neamț în România și a murit în anul 2011 la Muntele Athos în Grecia. Prin urmare părintele Petroniu deși a fost o personalitate a secolului al XX-lea în care și-a dus mai toată viața sa, poate fii inclus în personalitățile ascetice de la început de secol al XXI-lea, secol din care a prins 11 ani. În tinerețe părintele a studiat matematica și mai apoi a făcut și facultatea de teologie creștin ortodoxă. A fost fluent în mai multe limbi dintre care amintim limba franceză și limba greacă. Este greu de prezentat personalitatea părintelui Petroniu Tănase în câteva cuvinte dar vom încerca să facem acest lucru. Părintele a fost mai multă vreme colaborator al Patriarhiei Române urmând ca prin jurul anului 1978 să se retragă definitiv la muntele Athos unde a avut misiunea de a restaura mănăstirea Prodromu care de mai multe vreme era pe punctul de colaps. Astfel începând din jurul anului 1978 până la moartea sa părintele Petroniu a stat tot la Muntele Athos. Prin urmare părintele s-a nevoit mai bine de 30 de ani în pustia Athosului. Pentru cei care nu știu este bine să afle că condițiile de viață de pe muntele Athos nu sunt cele mai luxoase. În acest interval de timp de mai bine de 30 de ani părintele Petroniu a primit foarte mulți pelerini din România dar și din restul Europei. Veniți aici ei au avut șansa să întâlnească un monah ortodox erudit capabil să le vorbească pe un limbaj contemporan și accesibil. Au fost mai mult români care pe parcursul celor 30 de ani de când părintele a stat la Muntele Athos au avut șansa de a se spovedii și de a se bucura de cuvintele de înțelepciune ale Părintelui Petroniu Tănase. Toate acestea îl face un ascet demn de început al secolului al XXI-lea. Părintele Petroniu ar fii putut sta la orice mare patriarhie ortodoxă din lume fiindcă a fost un om învățat și evlavios. A ales să își petreacă mai toată viața între pereții mănăstirii Prodromu din Muntele Athos. Cei care l-au căutat pe părintele Petroniu și au fost foarte mulți cei care au făcut acest lucru nu au fost dezamăgiți de ceea ce au găsit. Părintele a fost un bun predicator care a avut mai multe harisme. Probabil că una dintre cele mai mari harisme a fost cea de a fii un bun ascet. Modul său de viață de la muntele Athos a fost unul prin excelență ascetic care s-a derulat între slujbele zilnice și rugăciunea în privat. Părintele a ajutat foarte mulți intelectuali români sau greci și nu numai să nu își piardă credința și să se țină aproape de biserica ortodoxă. Este plăcut să aflăm că un intelectual de rasă cum a fost părintele Petroniu nu s-a sfiit să își i-a asupra sa îmbrăcămintea monahală. Părintele ar fii putut sta pe picior de egalitate cu oricare dintre marii intelectuali sau filosofi din secolul al XX-lea și de la începutul secolului al XXI-lea. Din smerenie părintele Petroniu nu a găsit problematic să se retragă la muntele Athos un loc de care se v-a simții legat profund după cum chiar el a mărturisit. Întâlnirile cu părintele Petroniu erau mai mult decât orice bucuria revederii, și îți aduceau în minte faptul că a te vedea cu semenul tău creștin nu este numai un simplu act ci este o comuniune de iubire în Hristos. Părintele Petroniu degaja în jurul său foarte multă exigență și a fost un ascet și intelectual exigent dar el mai degaja și multă iubire. Era răbdător cu cei care veniți la Athos erau mai neîndemânatici în a se integra în comunitate și în modul de viață. Trei mari intelectuali români au dat mărturie despre virtutea și calitățile morale ale părintelui Petroniu

personală și nu din zilele sau informații externe. Au fost mai mulți români care l-au vizitat și s-au bucurat de prezența părintelui Petroniu Tănase. Amintim dintre scrierile pe teme religioase și ortodoxe a părintelui Petroniu Tănase: Chemarea sfintei ortodoxii, Icoane Smerite din Sfânta Ortodoxie românească - Schitul Prodromu, 2002, Bine ești cuvântat, Doamne - meditații - Editura Bizantina, 2004, Ușile pocăinței. **Meditații duhovnicești la vremea Triodului - Editura Trinitas** și alte articole și studii.

Tănase: Vasile Andru,⁶⁶ Ion Cristoiu și Horia Alexandrescu.⁶⁷ Părintele Petroniu Tănase prin urmare a fost un monah autentic care a lăsat lumea și toate distragerile ei pentru a se putea dedica slujiri isihaste a lui Dumnezeu. Exemplul vieții sale demonstrează că ascetul poate să reușească și poate fii un lucru adevărat în cele din urmă. Părintele Petroniu Tănase a părăsit această lume la fel de modest și de smerit cum a și venit în ea. Noi nu putem decât să ne aducem aminte de el și să ne convingem din propria lui experiență că nu avem nimic de pierdut dacă slujim pe Dumnezeu. Părintele Petroniu a ales să se roage pentru noi cei din lume și credem că a făcut-o cât se poate de mult din muntele Athos. A fost un om care cu adevărat nu a făcut nici un compromis cu atracțiile și distragerile lumii din jur. Acest lucru i-a conferit părintelui Tănase titlul de ascet al începutului de secol al XXI-lea. Suntem siguri de acest lucru și nu avem nici un fel de îndoială. A fost un exemplu că timp de 30 de ani părintele Tănase s-a nevoit la muntele Athos lucru care foarte puțini dintre noi am fii dispuși să îl facem. Părintele Petroniu a fost în cei 11 ani cât a trăit în secolul al XXI-lea un deschizător de drumuri pe calea ascezei și a comportamentului ascezei creștin ortodoxe tradiționale.

O mare personalitate ascetică a începutului de secol al XXI-lea a fost părintele Iosif Vatopedinul din Muntele Athos Grecia. Părintele Iosif Vatopedinul s-a născut în anul 1921 în Grecia și a murit în anul 2009 în Muntele Athos. Prin urmare părintele a trăit timp de 9 ani în secolul al XXI-lea și acest motiv ne-a făcut să îl includem ca și un mare ascet al începutului de secol al XXI-lea. Numele de naștere a fost Socratis. De foarte multă vreme părintele Iosif a venit la muntele Athos unde a început viața și nevoințele sale ascetice în tradiția isihastă.⁶⁸ Știm că părintele Iosif Vatopedinul a scris o carte în limba greacă: [Διδαχές από τον Άθωνα](#) [care în traducere ar venii, Învățăături din Athos]. Prin urmare, mai toată viața părintele Iosif a petrecut-o în asceză și în fapte ascetice. *Părintele Iosif Vatopedinul a fost un ascet creștin ortodox prin excelență în Grecia și a însemnat foarte mult pentru greci. În jurul lui s-au format foarte mulți intelectuali din Grecia dar și nu numai. Părintele Iosif Vatopedinul a avut foarte mulți fii duhovnicești care i-au căutat îndrumarea și sfatul de mai multe ori. Părintele a avut foarte mulți fii duhovnicești în Statele Unite ale Americii și Canada. La fel de bine mai mulți români l-au căutat pe părintele Iosif Vatopedinul și au cerut binecuvântarea și îndemnul lui.*⁶⁹

Ceea ce știm despre părintele Iosif Vatopedinul este că a fost un om prin de har și de multe virtuți. La fel de bine a fost un om pe care se putea citii o inocență sau o nevinovăție extremă. Părintele Iosif Vatopedinul a fost probabil unul dintre cei mai mari asceți greci și balcanici ai secolului al XX-lea dar el a trăit după cum am spus și în secolul al XXI-lea. La muntele Athos se știe că a primit și a intrat în contact cu mai mulți pelerini care au venit din

⁶⁶ *Istorie și taină la Sfântul Munte Athos* (Editura Allfa, 2001 ; 2004).

⁶⁷ Horia Alexandrescu, *Athos călător la sfântul Munte* (Editura Vivaldi: București, 2005).

⁶⁸ Poate ceea ce a fost mai remarcabil în viața părintelui Iosif Vatopedinul este că timp de oră în anul 2009 în noaptea în care a murit a fost văzut zâmbind. Foarte rar s-au văzut oameni care după momentul morții să zâmbească. Mai mulți dintre noi am văzut pe internet poza cu părintele Iosif zâmbind. Este destul de interesant acest fapt fiindcă de obicei nici un mort nu zâmbește. Părintele Iosif Vatopedinul a fost printre puținii părinți ai Bisericii Ortodoxe care ne-a zâmbit de dincolo de moarte.

⁶⁹ Nu am avut șansa de a vorbi personal cu părintele Iosif Vatopedinul fiindcă când am vizitat Athosul el era deja bolnav la pat și nu mai prea primea pelerini. Am regretat și încă regret că nu am ajuns să mă cunosc cu părintele Iosif Vatopedinul. Prin urmare, informațiile care le voi scrie aici sunt de la alții și nu de la mine. Cu ceva vreme în urmă am fost în legătură cu o persoană din Statele Unite ale Americii care originar era din Grecia și care mi-a vorbit mai multe despre părintele Iosif Vatopedinul.

mai multe regiuni ale Greciei dar și din alte țări ortodoxe: Serbia, Bosnia, Bulgaria sau Albania. Se știe că atâta vreme cât a fost sănătos ușile părintelui Iosif Vatopedinul au fost deschise tuturor pelerinilor care l-au căutat. Părintele a fost un om bolnav și probabil acest lucru l-a împiedicat să facă mai multe lucruri pentru biserică decât ar fii voit. Poate caracterul cel mai ascetic al părintelui Iosif Vatopedinul a fost desemnat de modul în care și-a purtat boala și suferințele. Părintele Iosif Vatopedinul deși a fost extrem de bolnav în ultima parte a vieții sale nu a făcut caz de acest lucru. Știm că părintele Iosif Vatopedinul s-a înrolat în viața ascetică în anul 1946, și a rămas ca și ascet creștin ortodox până în anul 2009 când a murit. Prin urmare părintele Iosif Vatopedinul a stat ca și călugăr timp de 53 de ani. Acest timp a conturat chipul unuia dintre cei mai mari asceți creștini ortodocși din istorie. Fără de nici o îndoială că părintele Iosif Vatopedinul nu a fost numai un ascet pentru Grecia și pentru greci ci el a fost un ascet care din punct de vedere ortodox a ajuns la o recunoaștere universală. Genul de asceză pe care l-a practicat părintele Iosif Vatopedinul a fost remarcabil. El a dus o viață strictă pe care puțini dintre noi ne-am putea-o asuma. Părintele Iosif Vatopedinul nu a lăsat multe scrieri în urma sa fiindcă nu a fost un mare academic și un mare erudit dar ne-a lăsat mărturia vieții sale personale. Viața părintelui Iosif Vatopedinul a fost una exemplară și una care din punct de vedere ortodox a fost imaculată. Peste 40 de ani părintele Iosif Vatopedinul s-a luptat cu patimile, cu păcatele și răutățile acestei lumi. În cele din urmă credem că părintele Iosif Vatopedinul a ieșit biruitor din această luptă îndelungată cu sinele său și cu patimile lumii. Părintele Iosif Vatopedinul mai știm că a fost un om al rugăciunii și al blândeții cale la care a tras mai suflete aflate în derivă. Părintele Iosif Vatopedinul a dat dovadă de foarte mult curaj ascetic acest lucru l-a demonstrat în momentul în care a renunțat la lume și la atracțiile ei. Probabil că părintele Iosif Vatopedinul a iubit lumea dar nu în starea în care a fost ea după ce a căzut de la Dumnezeu ci probabil că sufletul său dorea lumea cum ar fii fost ea în stadiul în care nu ar fii cunoscut stricăciunea și păcatul. Cei nouă ani pe care i-a petrecut părintele Iosif Vatopedinul în secolul al XXI-lea au fost ani extremi în care el s-a confruntat cu sfârșitul vieții sale. Nu l-am uitat pe părintele Iosif Vatopedinul și cei care ajung pe la mănăstirea Vatoped din muntele Athos știu că aici a trăit și s-a nevoit unul dintre cei mai mari asceți creștin ortodocși de la începutul secolului al XXI-lea.

O altă personalitate ascetică a începutului de secol al XXI-lea este părintele Rafail Noica, fiul marelui filosof român Constantin Noica.⁷⁰ Părintele Rafail Noica nu este numai român ci are și cetățenie engleză țară unde a stat mai multă vreme. În perioada când a stat în Marea Britanie, părintele Rafail Noica s-a întâlnit cu părintele Sofronie Saharov ucenicul Sfântului Siluan și cei care s-a ocupat cu publicarea scrierilor și a vieții sfântului Siluan Athonitul. Ceea ce este destul de remarcabil în viața părintelui Rafail Noica este faptul că el a refuzat calea filosofică practică de tatăl său și a ales calea ascetică a creștinismului ortodox. Acest lucru a stârnit mai multe opinii adverse dar nu au schimbat cu nimic calea părintelui Rafail Noica. După ce a perindat mai mulți ani prin apus, părintele Rafail Noica avea să se întoarcă definitiv în țara sa de origine unde a rămas în ultimii 20 de ani începând cu anul 1993. Părintele Rafail Noica s-a impus în lumea ortodoxă ca și o personalitate ascetică. Propriu zis el nu trăiește la ora actuală în nici un mare oraș ci în pustia din munții

⁷⁰ Se știe că din anul 1993 părintele Rafail Noica este monah la mănăstirea din Lăzești. Pe părintele Rafail Noica am avut șansa de a îl întâlni de mai multe ori. Cea mai bună carte pentru a ne informa despre părintele Rafail Noica [numele părintelui Rafail a fost de Răzvan mai înainte de călugărie] este *Celălalt Noica - mărturii ale monahului Rafail, însoțite de câteva cuvinte de folos ale părintelui Symeon*, ediție îngrijită de Pr. Eugen Drăgoi și Pr. Ninel Țugui, Editura Anastasia, București, 1994.

Lăzești. Călugăria și retragerea părintelui Rafail Noica l-au impus ca și un ascet al începutului de secol al XXI-lea. Părintele Rafail Noica este un om cu multe calități dar în aceste rânduri vom insista mai mult referitor la calitățile sale ascetice. Părintele Rafail este un ascet creștin ortodox în adevăratul sens al cuvântului. Confruntat cu o lume de final de secol al XX-lea părintele Rafail este o persoană care și-a dat seama sau a început să conștientizeze importanța actului religios și a celui ascetic. La fel de bine am putea să îl includem pe părintele Rafail și în curentul de înnoire sau de îmbunătățire a relațiilor din orient și occident. Părintele Rafail s-a remarcat ca și un cuvântător și predicator care are o modalitate atractivă de a expune idei și concepte religioase și teologice. Pe lângă faptul că este călugăr părintele este și un foarte fin filosof și un intelectual erudit. În jurul părintelui Rafail au colaborat mai mulți ierarhi creștini ortodocși cum ar fi Înalț Prea Sfințitul Andrei Andreicuț, Înalț Prea Sfințitul Serafim Joantă sau Înalț Prea Sfințitul Iosif Pop. O calitate a părintelui Rafail Noica este mai mult decât orice faptul că nu a făcut discriminare între occidentali și orientali. În jurul părintelui Rafail s-au format atât oameni din apus cât și din răsărit. La fel de bine o altă calitate a părintelui Rafail este discreția și acest lucru a putut fi remarcat de mai mulți cei care l-au cunoscut și au intrat în legătură cu el.

Părintele Rafail Noica este o personalitate complexă a ortodoxiei de început de secol al XXI-lea. El a fost și este încă o sursă de lumină spirituală pentru mai mulți creștini ortodocși. Părintele Rafail Noica a ajutat mai mulți tineri care i-au cerut ajutorul și a fost deschis să se ocupe de generația română confuză și incoerentă de după anul 1989 data când s-au prăbușit sistemele comuniste în estul Europei. Părintele Rafail a ales să ducă mai departe munca părintelui său duhovnicesc părintele Sofronie de a populariza și a face cunoscut lumii pe Sfântul Siluan Athonitul [mort în anul 1938]. Toate aceste lucruri și multe altele îi conturează părintelui Rafail portretul unui ascet creștin ortodox autentic și care este din punct de vedere spiritual un dar de lumină pentru începutul de secol al XXI-lea. Părintele Rafail face parte din categoria de teolog ortodox experimentalist care mai mult experimentează practic decât teoretic. Foarte mulți români și nu numai de după anul 1989 au găsit un reper în părintele Rafail Noica. Acest lucru am voit să îl prezentăm în aceste rânduri. Cu siguranță pentru lumea ortodoxă părintele Rafail Noica este o persoană și o personalitate care încă continuă să intereseze și să fie de actualitate. Retras în munții Apuseni de lângă Lăzești părintele a dus o activitate cheie cu anumite personalități ale lumii ortodoxe românești și nu numai. Este evident că părintele Rafail Noica este un ascet creștin ortodox în adevăratul sens al cuvântului. Din acest punct de vedere el v-a avea un cuvânt greu de spus în formarea spirituală a ortodoxiei secolului al XXI-lea. Cunoscut și apreciat atât în apus cât și în răsărit, părintele Rafail Noica ne-a oferit ceea ce am putea denumi modul ascetului creștin ortodox pentru începutul secolului al XXI-lea. Nu știm cu exactitate ce ne v-a rezerva secolul al XXI-lea dar știm că putem avea câteva repere în acest sens. Personal cred că părintele Rafail Noica este un reper pentru începutul secolului al XXI-lea. Poate voi fi suspectat că hiberbolizez acest lucru dar nu fac decât să emit unele păreri la care am ajuns după mai mult timp de gândire și de meditație. Dacă părintele Rafail duce în prezent un mod de viață anume, putem spune că este cu siguranță un mod de viață ascetic. Pentru români și pentru ortodoxie părintele Rafail este o binecuvântare. Aceste rânduri nu aduc nimic nou în acest sens ci doar enunță conturul unuia dintre cei mai mari asceți creștini ortodocși ai începutului de secol al XXI-lea Prin urmare, o caracteristică a vieții părintelui Rafail Noica este rugăciunea la Dumnezeu pentru lume și pentru semenii săi. Rugăciunea serioasă pentru lume este fără de nici o îndoială o faptă ascetică. Pentru cei de la începutul secolului al XXI-lea

care vor să știe cum arată chipul ascetului creștin ortodoxă vor găsi un model și un reper în personalitatea părintelui Rafail Noica.

O altă personalitate ascetică de la începutul secolului al XXI-lea este de data aceasta din Marea Britanie, și se numește mitropolitul Kalistos Ware. Mitropolitul Kalistos Ware este o personalitate cunoscută în lumea ortodoxă dar nu numai.⁷¹ Pe numele său de naștere Timotei, mitropolitul Kalistos s-a născut în anul 1934 în Bath Somerseth din Anglia. În tinerețe după o perioadă de căutări trece la Biserica Ortodoxă și mai apoi se v-a călugărit cu numele de Kalistos. Mitropolitul Kalistos s-a remarcat în special pentru prezența sa ca și profesor de teologie la prestigioasa Universitate Oxford din regatul unit al Marii Britanii. V-a devenit unul dintre cei mai cunoscuți autori academici ai ortodoxiei scriind mai multe cărți de circulație atât în occident cât și în orient. În călugărie mitropolitul Kalistos a intrat în Grecia pe insula Patmos unde Sfântul Ioan Teologul a primit din ceruri descoperirea apocalipsei sale. Ceea ce este de menționat în viața mitropolitului Kalistos este că a predat teologia ortodoxă, mai exact a fost titularul pe catedra de teologie ortodoxă patristică timp de 35 de ani la Universitatea Oxford. Mitropolitul Kalistos prin urmare s-a retras în anul 2001 după mai mulți ani de activitate ortodoxă într-unul dintre cele mai căutate centre universitare ale lumii, Oxford. Preocupările mitropolitului Kalistos după cum am spus nu au fost numai de natură academică ci și de natură ascetică el devenind destul de timpuriu călugăr ortodox. În scrierile mitropolitului Kalistos se poate vedea un simț profund ascetic și o persoană care este conștientă de rolul ascetic sau al ascezei creștin ortodoxe. Cărțile mitropolitului Kalistos au devenit într-un timp record extrem de populare și au făcut foarte mult cunoscută Biserica Ortodoxă într-o societate occidentală aflată în criză pnevmatică sau spirituală. Mitropolitul Kalistos a avut meritul și acest lucru îl face o personalitate ascetică a începutului de secol al XXI-lea de a aduce pe foarte mulți la credință și de a le prezenta adevărul tradițional al Bisericii Ortodoxe și al Ortodoxiei. Mai mulți teologi creștini ortodocși s-au format în Oxford sub supravegherea mitropolitului Kalistos care a fost și un mărturisitor al adevărului de credință ortodox.

În lucrarea sa cea mai cunoscută, Biserica Ortodoxă mitropolitul Kalistos a arătat că Biserica Ortodoxă este o instituție ascetică. La fel de bine a fi creștin ortodox poate fi identificat din anume punct de vedere și cu faptul de a fi un ascet creștin ortodox. Martor la mai multe drame istorice și spirituale ale secolului al XX-lea mitropolitul Kalistos a devenit conștient de importanța și rolul nevoințelor și a eforturilor ascetice. Mai multe drame istorice atât din orient cât și din occident au avut loc din cauza lipsei unei viziuni sau a unui mod de viață ascetic. Mai ales în occident, începând cu secolul al XX-lea, omul a început să își creeze o civilizație bazată pe principiul plăcerii, al banilor și al senzațiilor tari. Mai mult decât civilizația orientală, civilizația occidentală este cea care a aderat la un mod de viață materialist, făcând din materialism principala modalitate de a exista. În special occidentul în vremurile contemporane a devenit un mediu cât se poate de materialist care profesează o concepție hedonistă asupra vieții și a lumii. Am putut vedea că de mai multe ori Mitropolitul Kalistos a luat atitudine prin scrierile, cărțile și cuvântările sale amintind occidentului că originile sale sunt ascetice și nu materialise. Aceste lucru l-au propulsat pe mitropolitul Kalistos ca și o personalitate ascetică sau ca și un mare ascet al începutului de secol al XXI-lea. Deși mitropolitul Kalistos este pensionat din anul 2001 scrierile și cărțile sale sunt încă actuale pentru ortodoxul începutului de secol al XXI-lea. Cei care se află în căutarea unui mod de viață ascetic și care vor să practice și asceza minții care înseamnă studierea textelor

⁷¹ Copăceanu Mihai, *Ortodoxia la Oxford, Te-am găsit Doamne* (Editura Deisis: Sibiu, 2010).

sfințe ale sfinților părinți și a scrierilor clasice ale Bisericii Ortodoxe și a Ortodoxiei vor găsi în scrierile mitropolitului Kalistos o resursă actuală și interesantă. Biserica Ortodoxă a cultivat din cele mai vechi vremuri ceea ce am putea denumi asceza studiului. Sfinții părinți care au scris mai multe lucrări fundamentale de spiritualitate ortodoxă au făcut un efort și mai multe nevoițe ascetice în a ne lăsa informații și tratate despre cum trebuie să ne ducem viața din punct de vedere al ascezei creștin ortodoxe. Pe această linie credem că se înscrie și lucrarea mitropolitului Kalistos care a fost timp de mai bine de 30 de ani activ în cadrul Bisericii Ortodoxe. Poate mitropolitul Kalistos este o personalitate ortodoxă și ecclesială mult prea ușor dată uitării în cercurile ortodoxe. Personal sunt conștient de importanța pe care o are mitropolitul Kalistos în imaginea generică a ortodoxiei începutului de secol al XXI-lea și din acest motiv l-am inclus în această carte despre ascetul creștin ortodox.⁷² Evident, mitropolitul Kalistos este o personalitate excepțională a Bisericii Ortodoxe care a activat mai mult în secolul al XX-lea dar fiindcă mitropolitul Kalistos este contemporan cu noi am ales să îl includem și între personalitățile ascetice ale Bisericii Ortodoxe de la începutul secolului al XXI-lea. Aceste rânduri sunt doar o prezentare generică a mitropolitului Kalistos el fiind o personalitate mult mai complexă decât am putea-o exprima în câteva fragmente.

Un alt chip ascetic al începutului de secol al XXI-lea este părintele arhimandrit Iulian Lazăr de la Mănăstirea Prodromu din Muntele Athos. Părintele Iulian Lazăr este un chip nelumesc care face bucurie pelerinilor ce trec grăbiți pe la muntele Athos. În vârstă de peste 80 de ani, părintele Iulian Lazăr s-a născut în anul 1926 în localitatea Vrona din Botoșani România. Părintele Iulian Lazăr a provenit dintr-o familie de oameni simpli și în anul 1946 v-a părăsit definitiv lumea pentru a se călugări. În anul 1977 părintele a plecat din România și s-a stabilit la muntele Athos. Prin urmare ca și călugăr ortodox părintele Iulian Lazăr a dus o viață ascetică mai bine de 50 de ani. Acești 50 de ani îl consacră pe părintele Iulian Lazăr ca și unul dintre cei mai mari asceți creștini ortodocși. Părintele Iulian Lazăr este o persoană care aduce cu sine un simț ce vine din altă lume. Cei care trec pe la muntele Athos pot vedea un monah bătrân cu barbă albă care aduce cu sine un simț nelumesc și o prezentă care degajă pace și iubire în jurul său.⁷³ Trebuie să amintim că părintele Iulian Lazăr a fost martor tăcut la atrocitățile comise de cel de al doilea război mondial. Părintele Iulian Lazăr este un foarte bun predicator și are o tonalitate blândă și delicată. Pe fața lui se poate citi toată delicatețea ascetului creștin ortodox autentic care ajunge să se bucure de comuniunea cu Dumnezeu. Ceea ce putem vedea cel mai mult este curăția părintele Iulian de la Prodromu din Athos. Este un chip care este cât se poate de neobișnuit cu ceea ce suntem noi obișnuiți să descoperim în aglomerația marilor metropole și a modului nostru de viață contemporan. În jurul părintelui Iulian Lazăr se poate simți foarte mult acel fior ascetic care este specific ortodoxiei și modului de viață ortodox. Viața noastră ortodoxă este una care are nevoie de modele și repere fiindcă de ce să nu spunem credința noastră este slabă și suntem îndoielnici dacă calea ascetică este cea pe care trebuie să o urmăm.

Părintele Iulian Lazăr de la Prodromu din Athos cred că este unul dintre cele mai autentice modele de ascet creștin ortodox. Este un părinte cu o evlavie la Maica Domnului și

⁷² Dintre cele mai cunoscute cărți ale mitropolitului Kalistos amintim: Biserica Ortodoxă, Împărăția lăuntrică, În chipul Treimii, Comuniune și intercomuniune, Rugându-ne în tradiția ortodoxă, Eustratios Argenti: un studiu al Bisericii grecești sub jugul turcesc, și multe altele.

⁷³ Personal am avut șansa de al îl asculta de câteva ori pe părintele Iulian Lazăr și m-am convins din proprie experiență de autenticitatea călugăriei sale. Sunt sigur că el se v-a înscrie între marile personalități ale ortodoxiei începutului de secol al XXI-lea.

la sfinții și mai ales la Sfântul Apostol Pavel. Trebuie să spunem că în zilele noastre sunt foarte rari oamenii ca și părintele Iulian Lazăr. Acest gen de fapt demonstrează că chipul ascetic creștin ortodox este unul sublim și demn de urmat. Este una când citim despre marii asceți alta când îi vedem pe asceții creștini ortodocși în realitate. Ascetul creștin ortodox aduce cu sine lumină și înțelegere și fără de nici o îndoială ne duce și ne convinge și pe noi să dorim să fim asceți și să urmăm o viață ascetică. Știm că Dumnezeu este cel care ne ajută pe drumul ascetic și poate Dumnezeu ni l-a lăsat pe părintele Iulian Lazăr ca și un model pe care să îl urmăm. Părintele Iulian Lazăr trăiește de mai bine de 40 de ani în ritmul ascezei creștin ortodoxe și face ascet lucru fără să caute ca și mulți dintre noi aprecierea lumii din jur și a laudelor lumii. Scriem aceste rânduri și din impusul că știm că viața pământească a părintelui Iulian Lazăr nu v-a mai dura mult din cauza vârstei sale înaintate. Eu cred că părintele Iulian Lazăr este fără de nici o îndoială o personalitate de excepție a ortodoxiei și a ascezei creștin ortodoxe de la începutul secolului al XXI-lea. Timpul va face acest lucru și mai evident. Sunt sigur că la fel ca și mine gândesc mai mulți teologi creștini ortodocși. În chipul părintelui Iulian Lazăr putem vedea că chipul ascetului creștin ortodox este unul care funcționează și ne face să îl iubim și să îl apreciem. Este adevărat că momentan în occident chipul părintelui Iulian Lazăr este unul cumva demodat dar sunt de părere că mai mulți occidentali vor ajunge să gândească ca și mine după ce vor trece mai multă vreme. Cei peste 40 de ascezi creștin ortodocși îl impun pe părintele Iulian Lazăr ca și un mare ascet creștin ortodox al vremurilor și al timpurilor noastre.

Părintele Iulian Lazăr prin urmare a intrat în patrimoniul universal al ortodoxiei și este un părinte apreciat nu numai de români ci și de greci, de bulgari, de sârbi, de albanezi sau de ucraineni. Acest gen de model ascetic este cel care am putea spune demonstrează autenticitatea și realitatea unui proces ascetic creștin ortodox care funcționează și dă rezultate. Chipul ascetic al părintelui Iulian Lazăr este în contradicție cu chipul vedetei pop internațională și parcă vine dintr-o altă lume și din alt univers. Părintele Iulian Lazăr este un model ascetic care trebuie apreciat și laudat cât mai este încă timp și vreme. Aceste neputincioase rânduri ale mele sunt o dovadă în acest sens.

În acest capitol am prezentat numai câteva imagini sau chipuri de personalități ascetice ortodoxe de la începutul secolului al XXI-lea. Trierea acestor personalități nu s-a făcut arbitrar ci în funcție de experiența personală pe care autorul a avut-o cu aceste persoane. Sunt mult mai multe personalități ascetice creștin ortodoxe la începutul secolului al XXI-lea dar le-am selectat numai pe cele mai emblematice și mai semnificative. Am vorbit prin urmare de mitropolitul Bartolomeu Anania, Părintele George Calciu, Părintele Petroniu Tănase, Părintele Iustin Pârveu, Părintele Teofil Pârâian, Părintele Iosif Vatopedinul, Mitropolitul Kalistos Ware și Părintele Iulian Lazăr. Evident lipsa de timp și de spațiu nu ne-a permis să vorbim și de alte mari personalități ale asceticii și ale ascezei ortodoxe. Dintre aceste alte personalități am putea enunța pe părintele Roman Braga din Michigan, mitropolitul Antonie Plămădeală al Ardealului, arhiepiscopul Nathanael Popp de Detroit și mulții alții. Lăsăm această îndatorire altora care vor găsi de cuviință să scrie și să lase mărturie despre marii asceți ai Bisericii Ortodoxe de la începutul secolului al XXI-lea. La fel de bine țin să cer iertare acelor asceți creștini ortodocși autentici pe care din lipsă de timp și de spațiu nu am avut posibilitatea să îi includ în această carte. Ei vor înțelege și mă vor scuza pentru faptul acesta.

CAPITOLUL AL VI-LEA

NEVOIA DE ASCEȚI ȘI ASCEZĂ ÎN SECOLUL AL XXI-LEA

După cum am arătat în capitolele precedente nevoia de asceți a fost una cât se poate de obișnuită în mai multe secole ale istoriei. Antichitatea și evul mediu și-a avut asceții ei și la fel de bine în zilele noastre se nasc alți asceți care vin să fie exemple și modele de urmat pentru cei care vor să aducă o viață de comuniune cu Dumnezeu. Din cele mai vechi vremuri comuniunea cu Dumnezeu nu a fost percepută ca și o viață a destrăbălării și a libertinajului ci ca și o viață a nevoinței și a ascezei. Omul a avut acest sentiment al neputinței în fața lui Dumnezeu care l-a creat și i-a dat viață de a face ceva sau unele fapte care să îl mulțumească și să îi mulțumească lui Dumnezeu pentru tot ceea ce a făcut pentru om. Așa s-a născut „atitudinea” sau comportamentul ascetic. Ulterior după cum am arătat acest comportament sau atitudine avea să se formeze în jurul noțiunii de asceză creștin ortodoxă. În mod natural pentru a intra în comuniune cu Dumnezeu omul simte nevoia de a devenii ascet lucru care îl face să se simtă vrednic de comuniunea cu Dumnezeu.⁷⁴ Ascetul și asceza creștin ortodoxă a fost o constată a secolelor care au urmat după apariția creștinismului. Creștinismul a fost privit ca și modalitate de a oficializa asceza și impulsul la asceză al omului. Creștinismul este o religie ascetică dar esența lui nu este în exclusivitate una ascetică. Asceza creștin ortodoxă este fără nici o îndoială un lucru bun și cu cât vom avea mai mulți asceți creștini ortodocși cu atât mai bine. Asceza creștin ortodoxă prin urmare nu trebuie să fie o noțiune străină de formarea și sânguințele acestui secol. Asceza creștin ortodoxă poate ajuta foarte mult secolul al XXI-lea. Lumea de azi își pune foarte mult credința în avansarea științifică și în cea tehnologică. Foarte puțini sunt cei care mai văd rostul sau necesitatea de a face asceză în zilele noastre.

Asceza creștin ortodoxă face ca dimensiunea religioasă de comuniune cu Dumnezeu să fie activă în viața și în existența noastră. Facem asceză creștin ortodoxă pentru a ne arăta iubirea sau dragostea noastră față de Dumnezeu. Asceza creștin ortodoxă izvorăște dintr-un profund simț al iubirii de Dumnezeu. În acest simț profund ascetul nu mai vrea să se interpună nimic între el și relația sau comuniunea cu Dumnezeu. După cum am spus, asceza creștin ortodoxă are meritul de a îl pune om în comuniune autentică și sinceră cu Dumnezeu. Acest lucru era cerut și de Noul Testament când ni se spunea că „nu putem slujii la doi domni.” Slujirea lui Dumnezeu este fără nici o îndoială țelul ascetului creștin ortodox. Ascetul creștin ortodox știe că comuniunea autentică cu Dumnezeu este mai presus de orice: mai presus de avansarea științifică, mai presus de descoperirile tehnologiei și mai presus de prosperitatea și bogăția care ne vin din economia sau din mâniarea finanțelor. În acest capitol vom insista mai mult asupra ascezei creștin ortodoxe ca și practică care are menirea de a ne familiariza cu o modalitate de viață care ne pune în comuniune cu Dumnezeu. În special în lumea finanțelor se poate vedea o lipsă de caracter sau atitudine neascetică. Finanțele îl duc de cele mai multe ori pe om la avariție. Acest lucru este o trăsătură caracteristică care influențează foarte mult mersul și modalitatea în care se derulează viața secolului al XXI-lea. Mai multe state pierd orice fel de legătură unul cu altul din cauza intereselor financiare și a intereselor bănești. Mentalitatea secolului al XXI-lea este a aduna cât mai multe bogății materiale. Această goană după bogățiile materiale cel mai mult se manifestă în lumea finanțelor unde este un adevărat război financiar. De mai multe ori conturul unor state ajunge să fie definit nu de gradul de civilizație sau cultură ori tradiții etnice sau folclorice la care a ajuns ci de puterea sau forța financiară. Acest lucru este

⁷⁴ Jerome Kroll, *Mintea mistică: psihologia asceților și a misticilor medievali* (Routledge, 2005).

înjositor. În facerea unui stat sau al unui popor sau al națiunii factorul financiar nu este esențial. El este un factor important dar nu este un factor definitoriu. În zilele noastre știm de Babilonia nu din cauza puterii financiare ci din cauza grădinilor suspendate, de Egiptul antic știm nu din cauza banilor Egiptului ci a piramidelor, de Grecia antică știm nu din cauza banilor ci din cauza Partenonului sau de China antică știm nu din cauza banilor ci din cauza zidului chinezesc. Începând cu secolul al XX-lea a apărut o nouă mentalitate care este străină de principiile istorice antice și medievale: puterea financiară a unui stat sau a unei țări îi definește statul și măreția. Din mai multe puncte de vedere această mentalitate este retrogradă și este o formă de mascare sau de ascundere a incapacității de a crea o mare civilizație în secolul al XXI-lea.⁷⁵

Idealurile generice ale secolului al XXI-lea sunt departe de a fii idealuri ascetice. Idealurile generice ale secolului al XXI-lea se leagă foarte mult de noțiunea de satisfacere a plăcerilor și nu numai a nevoițelor primare ale vieții biologice. La fel de bine secolul al XXI-lea manifestă de mai multe ori o ambiguitate în care foarte greu sunt luate în calcul principiile și modul de viață ascetic. Omul este în această lume pentru a își satisface la infinit patimile și instinctele. După mulți secolul al XXI-lea nu trebuie să fie un secol al ascezei ci un secol al „satisfacției” de orice fel. Intervalul de timp pe care îl petrecem în această lume este relativ prea scurt ca să ne gândim numai la a ne satisface poftele și instinctele. Acest gen de mentalitate s-a dovedit a fii eșuată și deși sunt foarte mulți cei care au aderat la această mentalitate în secolul al XXI-lea foarte puțini sunt cei care recunosc eșecul ei. Mentalitatea secolului al XXI-lea încă nu s-a diferențiat foarte mult de mentalitatea secolului al XX-lea. Foarte mulți dintre noi avem impresia că trăim în secolul al XX-lea. Este de cele mai multe ori surprinzător pentru mulți să afle că nu mai suntem în secolul al XX-lea. În acest punct este bine să ridicăm întrebarea: prin ce se diferențiază secolul al XX-lea de secolul al XXI-lea? Dacă vom fii capabili să spunem, secolul al XX-lea se diferențiază de secolul al XXI-lea printr-o concepție și atitudine de viață ascetică ar fii un lucru bun de care am fii mândrii. Din nefericire nu putem spune că secolul al XXI-lea se diferențiază de secolul al XX-lea prin asceză. Din contră poate s-a făcut mai multă asceză în trecut decât în zilele noastre. Un secol cu caracter ascetic este un deziderat destul de supraréalist pentru mai mulți dintre contemporanii noștri. Nu voi susține în această carte că secolul al XXI-lea trebuie să fie un secol exclusiv ascetic și al practicii ascezei creștin ortodoxe. Trebuie însă să fim conștienți de rolul și de importanța ascezei creștin ortodoxe. Asceza creștin ortodoxă aduce de cele mai multe ori în discuție factorul moral sau factorul vieții spirituale. Viața materială a omului este importantă dar omul mai are nevoie și de o viață spirituală. Viața spirituală a omului este asemănătoare dar nu identică cu viața ascetică. Principiul separației dintre cele două categorii vine pe fondul faptului că asceza este un act de curaj. Omul renunță la ceea ce este inutil și la ceea ce este dăunător vieții sale sufletești. Foarte mulți dintre noi petrecem enorm de mult timp în fața televizorului și ajungem să ne neglijăm familia, rudele și prietenii. Este un efort ascetic ca uneori de la 15 ore de privit la televizor să ne mulțumim cu 3 sau 4 ore de televizor pe zi. La fel unii dintre noi suntem dependenți de internet și de acel „browsing” sau intrare zilnic pe câteva mii de site-uri pe care unii îl fac mai multe ore zilnic. Secolul al XXI-lea a adus cu sine un alt fel de asceză: este vorba de asceza de la televizor și de la internet. Dar mai ori putem aduce în discuție un alt gen de asceză creștin ortodoxă pe care sunt chemați să îl facă cei care ajung să fie dependenți de jocurile de noroc sau de pariurile sportive.

⁷⁵ Lisa M. Bitel, Felice Lifshitz, *Gen și creștinism în Europa medievală* (Universitatea din Pennsylvania, 2010).

Monaco sau Las Vegas sunt locuri în care viața și menirea omului poate fi un subiect al unei partide pe poker sau o aruncare cu zaruri la ruletă. Jocurile de noroc nu sunt nelipsite în secolul al XXI-lea și sunt foarte mulți cei care le practică. Psihologia jocului de noroc nu numai că este una neascetică ci este una care absolutizează hazardul. La Dumnezeu nu există hazard și din acest punct de vedere Biserica Ortodoxă a considerat jocurile de noroc ca și un păcat și un lucru ce nu este plăcut lui Dumnezeu. Sunt foarte multe cazinouri și locații care practică jocurile de noroc și mai nou sunt foarte la modă pariurile sportive. Unii își riscă toată averea pe un pariu sportiv și de ce să nu spunem că de cele mai multe ori pierd. În urma acestor pierderi au fost cazuri în care unii și-au curmat zilele. Se merită să riști toată viața și tot ceea ce ai lucrat pentru un simplu pariu sportiv? Credem că nu dar nu aceasta este mentalitatea celor care frecventează cazinourile și casele de pariuri sportive. Ele împânzesc de mai multe ori orașele noastre asfixiind-ne cu ofertele lor înșelătoare. La fel de bine mai nou sunt la modă jocurile de noroc pe computer în care sunt puse în joc sume colosale uneori. Este de chestionat din punct de vedere psihologic predispoziția omului secolului al XXI-lea de a juca la jocurile de noroc care arată foarte mult predilecția lui spre risc. Riscul sau a merge la risc este un lucru negativ dar de ce să nu spunem că la mai mulți semeni de ai noștri din secolul al XXI-lea le place riscul?

Riscul este o noțiune care nu are de a face prea multe cu asceza. Sunt mulți care cum se spune în popor merg pe risc: se riscă la jocurile de noroc, se riscă la locul de muncă, se riscă în viața de familie și se riscă la alegerile prezidențiale, parlamentare sau locale. Mai mulți au făcut din secolul al XXI-lea un secol al riscului. Riscăm când cumpărăm un produs nou care nu l-am mai folosit, riscăm când urmărim o emisiune la televizor care s-ar putea să nu ne placă, riscăm când îndrăgim o vedetă cinema care ar putea să ne dezamăgească. Foarte ușor puteam vedea că viața din secolul al XXI-lea devine o viață riscantă în care noțiunea de risc este una pozitivă. Paradoxal deși tehnica și știința au avansat mult mai mult decât în vechime de mai multe ori ne găsim că trăim într-un secol al riscului. Sunt unele voci care ne fac să credem că riscul trebuie să fie o parte constitutivă a secolului al XXI-lea. Este ciudat că după 2000 de ani de la întruparea lui Hristos riscul este o noțiune care încă ne mai bântuie. Mai ales în viața guvernamentală și viața politică noțiunea de risc este o monedă curentă. Se riscă proiecte naționale, europene sau internaționale care au de cele mai multe ori șansa de a eșua. Climatul riscului devine foarte obișnuit în secolului al XXI-lea și probabil este o influență de la marile cazinouri ale lumii și de la marile case de pariuri sportive care ne spun că viața este un pariu la care trebuie să riscăm pentru a pierde sau a câștiga. Ceea ce este interesant este că religia și asceza creștin ortodoxă nu ne-a spus niciodată că viața și lumea în sine este un teren propice riscului. Cu Dumnezeu și la Dumnezeu nu este nimic la risc.⁷⁶ După cum am demonstrat sunt mai mulți factori psihologici, morali, educaționali, academici sau științifici care ne spun că trebuie să avem o atitudine ascetică asupra vieții și a lumii din jur. Mentalitatea ascetică este o mentalitate pe care o deprindem în primul rând lăuntric și mai apoi și prin alți factori. Există prin urmare doi vectori principali ai ascezei creștin ortodoxe: unul lăuntric prin care suntem într-o stare de continuă veghe asemenea soldaților referitor la intențiile, gândurile și dispozițiile noastre sufletești, și după cum am spus există un aspect sau un vector extern al ascezei care se manifestă cel mai mult prin post [abstinența de la carne, lapte și ouă în anumite zile ale săptămânii și ale anului], rugăciune [de cele mai multe ori rugăciunea se face stând în genunchi], spovedania care înseamnă a recunoaște voluntar păcătoșenia în fața lui Dumnezeu, metanii în cazul celor care

⁷⁶ P. H. Cullum, Katherine J. Lewis, *Sfințenia și masculinitatea în Evul Mediu* (Toronto, 2005).

au multă energie fizică și nu știu cum să o exteriorizeze sau starea în picioare la slujbele bisericii. De cele mai multe ori când suntem la slujbele bisericii suntem chemați să stăm în picioare. Acest lucru este un fapt care are implicații ascetice la un anumit nivel.

Nevoința sau asceza creștină ortodoxă după cum am spus are două dimensiuni care sunt complementare una alteia: o dimensiune internă și una externă. Este mult mai importată dimensiunea internă prin care ascetul ajunge la o eliberare finală de macerația sau roaderea gândurilor și a intențiilor neconforme cu voia lui Dumnezeu. La fel de bine este un act ascetic faptul de a fii în comuniune cu Dumnezeu sau a face voia lui Dumnezeu. În rugăciunea Tatăl nostru ni se cere să „facem voia lui Dumnezeu.” A face voia lui Dumnezeu înseamnă că voința noastră are libertatea de a nu asculta de voia lui Dumnezeu. Prin urmare libertatea voinței noastre este fără de nici o îndoială un lucru care trebuie să îl avem în vedere. Dumnezeu lasă ca noi să Îl alegem și să ne punem voința noastră în conformitate cu voința Lui în mod liber. Voința noastră poate alege să nu urmeze voinței lui Dumnezeu și așa se naște ceea ce am putea denumi o atitudine sau o modalitate de viață neascetică. Când voința noastră este conformă cu voința lui Dumnezeu, ascetul ajunge să nu mai fie perturbat de lumea din jur ci el se stabilizează definitiv și irevocabil în existența și în comuniunea cu Dumnezeu. Ascetul creștin ortodox este fără nici o îndoială o modalitate de a fii credincioși lui Dumnezeu și intențiilor Sale. Asceza creștin ortodoxă prin urmare este o asceză care ne deschide universului interior. Foarte mulți dintre noi suntem ignoranți referitor la faptul că Dumnezeu a sădit în sufletele noastre un univers întreg. Seduși de frumusețea universului extern uităm de universul intern. Aceste două universuri care se intersectează unul pe altul în ceea ce am putea denumi combinația dublă sunt ceea ce știința denumeste ca și microcosmos și macrocosmos. Omul este un microcosmos care este pus să viețuiască într-un macrocosmos. Modul de viață ascetic este un mod de viață care ne face să luăm atitudine împotriva haosului și a viețuirii haotice. Haosul se manifestă sub mai multe forme în secolul al XXI-lea: intrigi mutuale sau publice, conflicte de interese sau conflicte publice, jocuri de interese și alte modalități de a perpetua neînțelegera. De mai multe ori climatul secolului al XXI-lea este un climat neprielnic înțelegerii și dialogului. De ce să nu spunem că de mai multe ori secolul al XXI-lea ne-a trădat așteptările? Acest lucru are loc din cauza a faptului că suntem oameni pătimiși sau oameni stăpâniți de patimi care nu avem nimic de a face cu viața credinței și a virtuților.

Haosul moral în care orbecăie unii dintre noi este o trăsătură a secolului al XXI-lea. Trebuie să știm că ontologic haosul ne trage într-o lume mai inferioară decât nimicul care a fost antecedent universului mai înainte de creația lui Dumnezeu. Haosul este fără de nici o îndoială una dintre cele mai mari provocări ale secolului al XXI-lea. Sunt foarte mulți care nu au nici un fel de reper moral sau nici un criteriu ascetic care își duc viața în virtutea unei inerții ce nu duce nici unde. Este necesar să facem asceză creștin ortodoxă pentru a putea să ne opunem puterii sau forței devastatoare a haosului. Haosul este fără de nici o îndoială ceea ce am putea denumi capacitatea de a distruge în mod sistematic ordinea și ierarhia din lumea noastră. Sunt foarte mulți agenți ai haosului care se manifestă în mai multe forme și sub mai multe fațete. A face asceză creștin ortodoxă implică nu a fii fundamentalist ci a fii cât se poate de opuși haosului și a modului distructiv de ființare a haosului.⁷⁷ Ne putem lupta moral cu forța distructivă a haosului cel mai mult prin actul ascetic și prin modalitatea ascetică de a viețui și de a ne duce existența. Poate una dintre cele mai mari lupte care o ducem în secolul al XXI-lea este lupta cu haosul și cu anarhia. Agenții haosului ne plasează

⁷⁷ Sfântul Nicodim Aghioritul, *Deprinderi duhovnicești* (Episcopia ortodoxă de Alba Iulia, 1995).

într-o lume fără o ierarhie exactă a valorilor și o lume ce nu are nici un fel de axiologie. Axiologia ascezei este că ea ne oferă o lume în care suntem conștienți de anumite valori și de o ierarhie morală. Haosul care de mai multe ori îl vedem că face ravagii în lumea noastră este o modalitate prin care nu mai știm ce și cum să existăm. Haosul este un lucru care poate fii învins mai întâi în plan intern sau lăuntric prin asceză. Agenții haosului [războaie, terorism, violență, perversiune, uzurpare și sabotaj] sunt oameni care nu au ceea ce ne oferă asceza creștin ortodoxă: o disciplină lăuntrică. Forțele haosului sunt de mai multe ori operaționale în secolul al XXI-lea. Acest lucru nu este un motiv de bucurie. Haosul după cum am spus distruge lumea noastră și ne plasează într-o dimensiune ciudată și străină de simțămintele bunului simț.

Haosul poate îmbrăca forme cât se poate de diverse și de mai multe ori este ascuns și camuflat. În lumea noastră de mai multe ori ne confruntăm cu formele incoerente și grotești ale haosului. Simțim însă că puterea haosului este limitată și de ce să nu spunem iluzorie. Haosul nu aduce cu sine nimic ci doar oferă iluzia unei stări de eforie trecătoare și înșelătoare. Haosul de mai multe ori își lasă urma s-a devastatoare asupra celor nevinovați și a celor care fără doar și poate sunt adepții ierarhiei și ai ordinii. Ordinea în sine este un principiu al ascezei fiindcă știm că asceza se bazează pe disciplină. Asceza creștin ortodoxă este o disciplină ierarhiei. Ierarhia este cel mai direct concept care se opune haosului. Haosul este o putere care se opune și care desfigurează ființa sau ontologia binelui. Suntem ființe care voim să avem în fire o sete după ierarhie și după axiologie. Ființe lăuntrică a omului simte o durere imensă atunci când ea este victimă a haosului și a anarhiei. Asceza creștin ortodoxă este o luptă sistematică de a face ca ierarhia și ordinea să devină valori dominante ale lumii în care trăim. Suntem cu toții adepții ordinii și ai ierarhiei în care valoarea și principiul axiologic să fie recunoscut și apreciat așa cum se cuvine. De mai multe ori vedem că în secolul al XXI-lea acest lucru nu are loc. Suntem din acest punct de vedere cât se poate de confuzi în ce direcție ar trebui să apucăm. Știm că haosul este doar a forță iluzorie în spatele căruia se ascunde dorința și chiar actul distrugerii în sine. Pentru ca să ne opunem haosului care este o forță ce ne dislocă și ce ne distruge trebuie să fim foarte mult familiari cu noțiunile de asceză creștin ortodoxă în sens tradițional. Secolul al XXI-lea este un secol care trebuie să facă pentru noi singur și cât se poate de evident că haosul și cei care sunt agenții lui nu ne duc în nici o direcție și din contră ne distrug și ne suprimă sau desfigurează lumea în care trăim. În lumea secolului al XXI-lea sunt din nefericire foarte mulți care practică sau au devenit voiti agenți ai haosului. Știm pe foarte mulți care nu au nici un fel de orientare generică în viață și în modul în care trăiesc. Agenții haosului sunt cei care ne fac să credem că lumea în care trăim este o lume ce nu are nimic de a face cu noțiunea de bine și de fapt trăim într-o lume pierdută în care nici un fel de act de asceză creștin ortodoxă nu ne-ar mai putea salva.

Este nevoie de un mai mare simț comun al ascezei creștin ortodoxe care poate să ne facă mai sensibili la nevoile și la datoriile pe care le avem față de semenii. La fel de bine asceza creștin ortodoxă are mai multe elemente care se bazează pe logică și pe principiul logicii. Logica este fără de nici o îndoială un element cu profunde implicații ascetice. Trebuie să știm că asceza creștin ortodoxă este un element logic care ne duce la logica iubirii de Dumnezeu. Logica este un element care ne pune în legătură cu Dumnezeu în sensul ascezei creștin ortodoxe. Sunt mai multe voci la începutul secolului al XXI-lea care ne spun că asceza creștin ortodoxă nu are nici un fel de logică. Logica ascezei creștin ortodoxe este una profundă și nu o logică de timp matematic. Logica creștin ortodoxă este fără de nici o

îndoială o logică care ține foarte mult de modul în care ne raportăm la Dumnezeu. Dacă îl iubim sincer pe Dumnezeu cu siguranță în mod logic vom și duce o viață ascetică care știm că este plăcută lui Dumnezeu. Prin urmare între asceza creștin ortodoxă și iubirea lui Dumnezeu există un raport logic. Îl iubim pe Dumnezeu și în mod logic acest fapt duce la o viață ascetică a înfrânării fiindcă altfel am face tot ceea ce este urât și neplăcut în fața lui Dumnezeu. Asceza din mai multe puncte de vedere este un element apofatic al teologiei creștin ortodoxe. Ea este o cale a negației a ceea ce nu este esențial și a ceea ce nu ne duce la Dumnezeu. Ajunși la Dumnezeu vom simți că faptele ascezei noastre au avut o logică sau un rost. Rostul ascezei este fără de nici o îndoială a ne maturiza în raportul și relația noastră cu Dumnezeu. Asceza creștin ortodoxă este cea care ne maturizează în relația noastră cu Dumnezeu. Dacă iubirea de Dumnezeu este doar o formă incipientă a stării noastre de comuniune cu Dumnezeu, asceza este dincolo de orice o stare de permanentizare a comuniunii cu Dumnezeu.

După cum am spus, asceza dezvoltă în om logica vieții spirituale.⁷⁸ Asceza creștin ortodoxă este fără nici o îndoială o modalitate prin care ajungem la o comuniune cu Dumnezeu și cu existența Sa în mod plin și deplin. Actul ascetic este prin sine un act religios sau teologic dar el este fără de nici o îndoială un act care este menit să fie mult mai amplu și mai profund decât pare la prima vedere: există astfel o asceză culturală care ne face să apreciem cultura și adevărate valori ale culturii, apoi există un act al ascezei cu implicații profund artistice. Artistul și el de mai multe ori trebuie să facă asceză de la ceea ce este rău și de la ceea ce este urât. Artistul din punct de vedere simbolic este și el un ascet al frumosului. Artistul și el face asceză în sensul că trebuie să deprindă disciplina frumosului. Frumosul și cultivarea lui la fel ca și bine este într-o antagonie permanentă cu urâtul. Artistul este prin urmare un ascet care știe că iubirea de Dumnezeu este un act profund și cu implicații ample în spiritualizarea omului. Actorii, pictorii, sculptorii, muzicienii sau poeții de mai multe ori trebuie să deprindă ceea ce am putea denumi asceza frumosului sau asceza esteticului. Un pictor pentru a picta un tablou reușit și el trebuie să facă un fel de asceză pentru a realiza pictura lui astfel de fapt nu ne place pictura lui. Marii actori de pe micul și marele ecran care ne sunt de cele mai multe ori modele și repere sunt și ei cei care trebuie să facă ceea ce am putea numi asceza actoriei. Ei trebuie să joace un rol pe care publicul sau privitorul să îl aprecieze și să îl placă. Prin urmare suntem conștienți că există o ascetică artistică dar această ascetică este una care neapărat este orientată spre Dumnezeu. Dacă eforturile și „ascetica” marilor artiști ai secolului al XXI-lea ar fi îndreptate în spre Dumnezeu, probabil că lumea în care trăim ar fi cu totul diferită de cea pe care o știm. Există prin urmare în special în lumea artelor o ascetică care este menită să îl facă pe om mai superior decât este. Acest lucru nu înseamnă că ea îl duce pe om la o relație cu Dumnezeu. Este adevărat că Dumnezeu este autor și sursă a frumuseții și a frumosului dar în Sine relația sau comuniunea cu Dumnezeu nu este un act artistic și nici un act religios și nici unul teologic. Ne gândim mai mult decât orice la ceea ce am putea denumi sensul comuniunii cu Dumnezeu ca fiind un sens profund ascetic. Prin urmare, asceza artistică de care dau dovadă de mai multe ori marii artiști ai lumii secolului al XXI-lea nu este neapărat una teologică sau religioasă.

Lumea secolului al XXI-lea este o lume care este dornică și are un cult al frumosului dar în nici un caz nu este prea interesantă de exigențele unui astfel de cult ascetic al frumosului. Este bine să cultivăm frumosul sub toate formele lui dar nu trebuie să uităm care este sursa

⁷⁸ Vladimir Soloviov, *Fundamentele vieții spirituale* (Alba Iulia, 1994).

frumosului care este Dumnezeu. Urâtul este în sine un minus al frumosului sau un neexistent al frumosului. Frumosul este prin urmare un act ascetic atunci când ajungem să îl cultivăm. Cultivarea frumosului în arte mai ales poate fii un act de legătură sau de comuniune cu Dumnezeu dacă ne ridicăm la o viziune religioasă a actului religios. Dacă Dumnezeu este autor al frumosului cultivarea frumosului este un act care ne duce la Dumnezeu. Acest lucru nu are loc de mai multe ori în artele secolului al XXI-lea și de aici avem ceea ce am putea denumii un eșec al artiștilor de a ajunge la o comuniune sau o relație cu Dumnezeu. Avem nevoie ca artistul secolului al XXI-lea să se considere pe sine mai mult un ascet. El nu trebuie să se considere pe sine un ascet creștin ortodox deplin dar este bine să fie conștient de menirea lui ascetică. După cum am arătat cultivarea frumosului este un act cu implicații ascetice fiindcă Dumnezeu este sursă a frumosului și El conferă baza ontologiei frumosului. Mediul secolului al XXI-lea este un mediu care apreciază aspectul ascetic al existenței doar dacă acesta dă rezultate vizibile și concrete în plan ascetic și pnevmatic. Asceza religioasă creștin ortodoxă nu dă rezultate după cum s-ar aștepta unii fiindcă ea este o asceză care ne pune mai mult în legătură sau în relație cu Dumnezeu și ne potențiază lăuntric spre această relație. Asceza creștin ortodoxă prin urmare este un act profund care are menirea de a ne ține în legătură cu Dumnezeu. Deși se aud foarte multe voci care susțin că asceza creștin ortodoxă nu are nici un fel de implicații profunde în formarea și facerea omului religios nu trebuie să credem că este așa. Omul ascetic și omul religios au foarte multe în comun dar nu sunt noțiuni similare.⁷⁹

Asceza creștin ortodoxă prin urmare este un lucru necesar pentru secolul al XXI-lea. Acest fel de asceză nu este numai un factor istoric în care în manualele de istorie se v-a spune că secolul al XXI-lea a fost unul dintre cele mai ascetice secole din istoria lumii sau a omenirii ci este de datoria morală sau obligația noastră morală de a fii oameni ascetici și oameni credincioși. Secolul al XXI-lea ne plasează într-o nouă etapă a comuniunii noastre cu Dumnezeu. Nu putem ști exact cum v-a fii această etapă a comuniunii cu Dumnezeu dar credem că lui Dumnezeu îi este plăcută asceza ortodoxă sau înfrânarea de la ceea ce s-ar putea interpune între noi și Dumnezeu. Sperăm să sensibilizăm mentalitățile în cauză în acest sens fiindcă știm că vom avea multe de întreprins în secolul al XXI-lea. Mai mulți dintre noi nu văd necesitatea unui timp istoric pentru secolul al XXI-lea. Pare greu de acceptat dar secolul al XX-lea s-a încheiat. Pentru unii s-a încheiat chiar sub ochii noștri sau chiar sub privirea noastră. Este cumva greu dar acest proces de a ne desfășura în secolul al XXI-lea este în curs. Nu avem nevoie de exterminări în secolul al XXI-lea ci avem nevoie de un profund caracter și simț ascetic. Acest caracter și simț ascetic îl dobândim prin creșterea și educația religioasă pe care o deprindem. Cei mici, adolescenți și tinerii trebuie să învețe foarte bine să știe ceea ce înseamnă să fii ascetic și ceea ce ne poate fii benefic în acest sens. O generație de asceți nu poate fii realizată deplin și prin urmare nu trebuie să ne amăgim cu acest fel de gândire dar se vor ridica mai multe personalități ascetice care vor fii capabile să ne ofere un răspuns sau răspunsurile plauzibile la mai multe dintre peocupările noastre ascetice.

Societatea industrială și lumea finanțelor de mai multe ori sunt stăpânite de o lăcomie irațională în care mai mulți antreprenori sau magnați se îmbogățesc extrem de mult în timp ce restul sunt săraci și nu se pot întreține de pe o zii pe alta. Acestea sunt probleme serioase ale secolului al XXI-lea. Este necesar să facem calcule foarte bine și să investim din punct de economic cu multă judecată și cu multă raționalitate. Vechea problemă a umanității a discrepanței dintre cei săraci și cei bogați continuă să existe și în zilele noastre. Secolul al

⁷⁹ Sotos Hondropulos, *Sfântul Nectarie: sfântul secolului nostru* (Bacău, 2001).

XXI-lea se v-a confrunta cu această problemă. La fel ca și în antichitate când lumea se afla în epoca sau în era imperiilor, secolul al XXI-lea are o foarte mare discrepanță dintre cei săraci și cei bogați. Evident am putea spune că asceza creștin ortodoxă nu are nimic de a face cu această discrepanță dintre cei bogați și cei săraci, dar dacă cei bogați ar fii mai plini de iubire de Dumnezeu și ar avea un comportament ascetic ar putea face în așa măsură ca cei săraci și neajutorați să nu moară de foame sau să doarmă pe străzi cum putem vedea în unele locuri ale lumii.

Asceza creștin ortodoxă nu este o soluție la problema sărăciei care macină lumea de mai multe vreme. Asceza creștin ortodoxă o pot practica atât cei bogați cât și cei săraci. Istoria a cunoscut sfinți bogați care au provenit din familii extrem de înstărite și avute și a cunoscut și sfinți care au provenit din familii cu lipsuri. Aceasta ne spune că Dumnezeu nu judecă lucrurile după mintea noastră limitată ci după înțelepciunea Sa pe care noi nu o cunoaștem dar trebui să o învățăm. Este adevărat că problema raportării săracilor de bogați este extrem de spinoasă. Sunt mai multe tragedii în familiile oamenilor săraci care nu își pot permite de multe ori să își educe sau să își țină copii în școală din cauza taxelor prea mari. Suntem de parte de a crea în secolul al XXI-lea o lume în care nu mai există nemulțumire. Sunt foarte mulți nemulțumiți în acest secol și cu părere de rău o spunem că nu se fac multe lucruri pentru ca nemulțumirile lor să fie soluționate. Secolul al XXI-lea trebuie gândit în sens inițial ca și un secol al fericirii și al bucuriei. Cu cât vom realiza acest lucru cu atât acest secol își v-a atinge menirea sau sensul. Nu credem că putem face pe toată lumea fericită în secolul al XXI-lea dar este bine să ne punem serios această problemă. Mai mulți dintre noi își vor găsi fericirea în religie și asceză și este firesc sau normal să fie așa. Ne aducem aminte în acest sens de obligațiile care le avem de a ne gândii la semenii noștri. Este un act de asceză creștin ortodoxă de a ne interesa de semenii din jur și de fericirea lor. Dar după cum am spus sunt mai multe categorii de bucurie. Comuniunea cu Dumnezeu aduce cu sine un gen de bucurie spirituală care depășește granițele acestei lumi și care ne îndreaptă în spre lumea care v-a să fie. Mai mulți însă din nefericire nu găsesc comuniunea cu Dumnezeu ca fiind o sursă a bucuriei. Sunt foarte mulți care înșelați de cel rău își găsesc bucuria și fericirea în plăcerile și patimile efemere ale acestei lumii. Asceza creștin ortodoxă ne oferă o bucurie care nu se v-a lua de la noi. Ea ne statornicește în sentimentul comuniunii cu Dumnezeu. Dacă prin Domnul Iisus Hristos Dumnezeu a venit la noi, prin asceza creștin ortodoxă noi actualizăm și reînnoim această venire a lui Dumnezeu la noi. Venirea lui Dumnezeu la noi trebuie să fie întâmpinată de efortul nostru ascetic pentru a îi demonstra lui Dumnezeu că cu adevărat suntem receptivi la venirea Sa. Dacă în fața venirii lui Dumnezeu nu am face nici un act de nevoință și de asceză credem că am greșii foarte mult. Sfinții părinți ne spun că atunci când omul se hotărăște sau se decide spre Dumnezeu, Dumnezeu este Cel care iasă în întâmpinarea noastră. Îi răspundem întâmpinării lui Dumnezeu cu asceza și nevoința noastră.⁸⁰

Știm că teologia creștin ortodoxă susține că viața ascetică este o condiție pentru ca timpul umană să intre pe aceeași linie cu timpul lui Dumnezeu. Timpul pământesc este din mai multe puncte de vedere un timp care este doar o reflecție a timpului lui Dumnezeu sau a timpului raiului. Știm că Dumnezeu vrea ca timpul nostru să fie timpul său. Acest lucru necesită o asceză a timpului. Avem șansa de a ne pierde timpul și avem șansa de a folosi timpul pentru a ne întâlnii și a fii în comuniune cu Dumnezeu. Suntem în comuniune cu Dumnezeu când facem ca timpul nostru să fie util și nu îl pierdem. Ascetul creștin ortodox nu

⁸⁰ Nicolae Cabasila, *Tâlcuire la sfânta liturghie* (IBMBOR: București, 2011).

pierde niciodată timpul fiindcă el știe că timpul său este un timp pentru a fii în comuniune cu Dumnezeu. Ne gândim la Dumnezeu ca și la o modalitate prin care aflăm cine este creator al timpului. Dumnezeu este concomitent o ființă temporală și o ființă supratemporală. Ascetul creștin ortodox știe că timpul său este făcut să îl trăiască cu Dumnezeu și timpul este o modalitate prin care ascetul dezvoltă comuniunea cu Dumnezeu. Comuniunea cu Dumnezeu este un lucru care îl facem în timp și în limitele timpului. Timpul este un lucru pe care ascetul știe să îl folosească. S-a vorbit de mai multe ori de faptul că ascetul creștin ortodox este cel care folosește timpul pentru a fii în comuniune cu Dumnezeu. Ascetul creștin ortodox este cât se poate de conștient de dimensiunea transcendentă a timpului și de faptul că el trebuie să folosească timpul pentru a fii în comuniune cu Dumnezeu. Suntem în comuniune cu Dumnezeu când avem încredere în Dumnezeu și în realitatea existenței sale.

Timpul pe care îl avem în fața noastră în secolul al XXI-lea este amplu și lung. Vom avea aproximativ încă 80 de ani în care să folosim acest timp în mod constructiv și cu folos. După cum am spus, dacă deși mai mulți dintre noi simțim acea angoasă a timpului în care de mai multe ori ne tiranizează, ascetul trăiește acea libertate a timpului în care el îl simte pe Dumnezeu dincolo de toate ca și o modalitate de comuniune. Pentru omul materialist al secolului al XXI-lea timpul v-a fii o metodă de a se înfunda și mai mult în mlaștina patimilor și a păcatelor. Ascetul creștin ortodox știe că mai are încă mai bine de 80 de ani din secolul al XXI-lea pentru a fii în comuniune și a ajunge la o experimentare și mai profundă a lui Dumnezeu. O mare calitate în secolul al XXI-lea este să fim conștienți că timpul este o modalitate de a ajunge la o comuniune cu Dumnezeu și de a intra în comuniune cu Dumnezeu.

Suntem în comuniune cu Dumnezeu într-un interval temporal și într-un interval care trebuie să ne ducă spre destinația ultimă. Suntem chemați la Dumnezeu într-un interval temporal. Timpul în sens ascetic este o căutare perpetuă și neîncetată a lui Dumnezeu și a prezenței Sale. Cunoașterea lui Dumnezeu după cum am spus are unele implicații ascetice. Cunoașterea lui Dumnezeu nu este o cunoaștere matematică și nici o cunoaștere exclusiv rațională. Cunoașterea lui Dumnezeu după cum am spus nu este o cunoaștere științifică în sensul celor cu care suntem obișnuiți. Suntem obișnuiți cu mai multe forme de cunoaștere: istorică, matematică, filosofică sau epistemologică. Culmea sau punctul cel mai de sus al cunoașterii este cunoașterea lui Dumnezeu. Știm că Dumnezeu este o sursă a tot ceea ce este bun. Acest lucru trebuie să îl avem în vedere în secolul al XXI-lea. Acest secol contrar mai multor opinii contrastante este un secol care ne oferă foarte multe posibilități pentru actul ascetic. Actul ascetic este un act care pentru mai mulți este un act periferic. Se poate face asceză în plan cultural, social, economic, industrial sau artistic. Lupta ascetică pentru secolul al XXI-lea este numai la începuturi. Secolele de mai înainte de noi au oferit mai multe personalități și modele ascetice. Cred că și acest secol al XXI-lea are potențial pentru a ne oferi un nou model ascetic. Asceții autentici vor fii pentru noi cei din secolul al XXI-lea un model și o modalitate de a ne petrece timpul vieții și al existenței pe o cale sigură care ne duce la Dumnezeu. Odată ce am ajuns la Dumnezeu asceza și-a ajuns sensul și ceea ce sconta ea să ne ofere. Secolul al XXI-lea după cum am spus este un secol în care trebuie să creăm un mediu propice ca asceții să nu se simtă rușinați să facă asceză: cei care vor să postească mai mult nu trebuie să se simtă stânjeniți că o fac, cei care vor să se roage lui Dumnezeu trebuie să simtă chemarea de a se ruga lui Dumnezeu fără nici un fel de opreliști de la cei din jur. A folosi bine timpul este o modalitate ascetică de a ne raporta la existență.

În secolul al XXI-lea sunt două extreme: ori a folosi timpul excesiv și a fii astfel în permanentă criză de timp sau a pierde timpul și a nu face nimic cu el.

Este nevoie de asceți creștini ortodocși la începutul secolului al XXI-lea pentru a ne putea consolida disciplina lăuntrică și disciplina sufletească. Mai multe patimi și păcate se stabilesc în om prin intermediul imaginației. În special patima desfrâului se stabilește și prinde teritoriu în om prin imaginație și prin sugestiile pe care aceasta le trimite omului. Asceza creștin ortodoxă îl ajută pe cel care o practică să își stăpânească imaginația și sugestiile venite din partea ei. Acest lucru ascețului creștin ortodox îl face prin rugăciune. Rugăciunea este o modalitate de a purifica imaginația noastră de toate gândurile și intențiile pătimase și păcătoase. La fel imaginația este și un lucru care trebuie controlat de om fiindcă ea îl poate duce pe căi greșite. Dacă asceza creștin ortodoxă oferă autocontrol cu siguranță ea ne oferă și posibilitatea de a ne stăpâni imaginația și impulsurile ei. După cum am arătat de mai multe ori în secolul al XXI-lea omul sau persoana umană are o personalitate confuză care nu știe exact dacă urmează sau nu lui Dumnezeu. Deși toți avem chemarea de a urma lui Dumnezeu sunt foarte puțini cei care în viața reală dau curs acestei chemări. Chemarea pe care ne-o face Dumnezeu la Sine este o chemare ascetică și acest lucru este foarte bine să îl știm. Dumnezeu nu cheamă să ducem o viață cât se poate de ascetică. După cum am arătat în rândurile de mai sus când omul a eșuat să răspundă chemării ascetice a lui Dumnezeu acest lucru s-a soldat de mai multe ori cu pedepse. Primii oameni din rai au fost chemați de Dumnezeu să ducă o viață ascetică. Eșecul de a da răspuns acestei chemări a dus la pedeapsa lor, adică la scoaterea din rai.⁸¹

Secolul al XXI-lea este un secol care nu are foarte bine elaborată modalitatea de a privi și de a căuta la sine sau în interiorul omului. Aceasta fiindcă omul contemporan este foarte mult descentralizat de pe ideea de a slujii sau a îl căuta pe Dumnezeu pe tendințele și pe atracțiile lumii din jur. Lumea și atracțiile ei trecătoare este mai de interes pentru om decât Dumnezeu și realitatea existenței Sale în secolului al XXI-lea. Istoric timpurile sunt confuze în secolul al XXI-lea. Mai mulți au crezut că pot realiza un scenariu de film SF referitor la modul în care se v-a desfășura acest secol dar putem vedea că acest lucru nu este adevărat. Omul secolului al XXI-lea se simte pe sine străin de ideea de a duce o viață de comuniune cu Dumnezeu, viață care de cele mai multe ori se reduce doar la clișeele unui cult creștin ce se termină odată ce el a pășit afară din biserică. Adeziunea omului secolului al XXI-lea la biserica creștină este doar formală fiindcă în realitate el nu este interesat de această biserică care i se prezintă cu un cult arhaic și repetitiv. Fenomenul sectar sau al facțiunilor creștine este mult mai preferabil pentru mai mulți din cauza faptului că omul secolului al XXI-lea nu se vrea pe sine un fapt tradițional.

Ceea ce lipsește secolului al XXI-lea este sentimentul sau simțul tradiției. Asceza creștin ortodoxă este o tradiție care ne-a rămas de la cei mai dinainte de noi și orice creștin ortodox este chemat la un minim de asceză creștin ortodoxă. Biserica Ortodoxă nu cere imposibilul aderenților ei, dar le cere ca aceștia să fie conștienți de rolul și de importanța ascezei creștin ortodoxe. Asceza creștin ortodoxă nu este agreată de mai multe entități din secolul al XXI-lea fiindcă cere celor care o practică exercițiul renunțării. Suntem chemați să renunțăm la ceea ce ne smintește sau ceea ce ne poate distruge viața noastră sufletească. O caracteristică a mentalității secolului al XXI-lea sunt prietenii sau anturajele promiscue. Mai mulți se simt bine într-o companie în care se bârfește și se clevesc ceilalți, se consumă alcool și se pierde vremea. Sunt foarte multe cazuri de acest fel în zilele noastre. Când

⁸¹ Nichifor Crainic, *Nostalgia paradisului*, (Editura Moldova, ediția a II-a 1994).

suntem prinși într-un anturaj sau prietenie de acest fel trebuie să ne desprindem de el și în acest sens trebuie să facem un efort ascetic. Sunt puțini cei care mai ales în lumea interlopă după ce au ajuns la o prietenie stricată mai renunță la ea. La fel de bine infractorii sunt chemați să facă exercițiul ascezei și să renunțe la infracțiunile lor. Poate este ciudat să vorbim de asceză în cazul infractorilor dar acești ajung să fie stăpâniți de infracțiunile pe care le fac. Trebuie să avem tăria de a spune nu infracțiuni și de a fii dreapți. Infracționalitatea este o altă trăsătură a secolului al XXI-lea. Deși omul știe din natură sau prin instinct ceea ce trebuie să facă bine foarte mulți fac binele numai sub presiunea legii și a legislației. Este un stadiu inferior momentul când cineva comite binele numai obligat sau constrâns de lege. Legislația din cele mai vechi vremuri a avut un coeficient sau o raportare ascetică. Aceasta fiindcă legislația și ea funcționează pe principiul negației sau al interdicției la fel cum funcționează asceza. Din mai multe puncte de vedere legislație este un simț primar al ascezei. Ceea ce s-a putut constata este că în special în lumea rutieră foarte mulți nu respectă legislația și de aici avem foarte multe accidente auto în secolul al XXI-lea care au dus în mai multe cazuri la pierderea vieții. Acest lucru vine și pe fondul generic de a nu avea o mentalitate sau o concepție ascetică despre viață. Șoferul autor care nu practică nici un fel de asceză v-a fii mult mai înclinat să încalce legislația auto decât cel care este familiar cu lumea sau faptele ascezei. Asceza creștin ortodoxă ne situează într-un raport de echilibru cu lumea din jur. A menține un echilibru sau o stare de balanță cu lumea din jur este un lucru foarte rar întâlnit. Omul secolului al XXI-lea este de cele mai multe ori inconștient de noțiunea de limită. Viața trebuie trăită la maxim și de aici avem foarte multe eșecuri morale. Concepția că viața trebuie trăită la maxim este una extrem de familiară. Ea îi face pe unii vitezomani să își riște existența pentru câțiva kilometri în plus. Dacă s-a spus că secolul al XX-lea este secolul al vitezei trebuie să știm că acest lucru nu este valabil neapărat și pentru secolul al XXI-lea.⁸²

Cartea de față nu este o carte de previziuni asemenea celor scrise de Nostradamus referitor la cum v-a fii secolul al XXI-lea în timpul cât a mai rămas din el. Putem intui sau putem anticipa cum se v-a desfășura secolul al XXI-lea din informațiile și de ceea ce am trăit până acum. După cum am arătat este foarte important să se ridice mai multe personalități ascetice care să ne plaseze într-o concepție ascetică a existenței și a raportării la lume. Mediul preponderent materialist al secolului al XXI-lea ne face să privim asceza creștin ortodoxă ca și un lucru neplăcut și pe care trebuie să îl evităm cu orice preț. Chipurile ascetice ale ortodocșilor sunt cât se poate de contrastante cu chipurile voluptoase ale marilor vedere de pe marile scene ale lumii. Se poate vedea cât se poate de bine o mare contradicție sau un mare conflict între cele două etosuri sau modalități de gândire. La fel de bine se ridică problema de partea cui suntem: a concepțiilor materialiste și trecătoare care au împânzit secolul al XXI-lea sau a concepțiilor ascetice profunde? Jocul marilor concepții materialiste și hedoniste despre lume și viață s-a demonstrat de mai înainte că este unul aparent și că hedonismul și voluptatea aduce omului o satisfacție temporală și de cele mai multe ori iluzorie. Satisfacerea nelimitată a plăcerilor trupești sau carnale aduce la un anumit nivel dezgustul celui care face acest lucru pe fondul a ceva mai profund și mai elaborat. Voluptatea pe care mulți o cultivă în secolul al XXI-lea funcționează pe principiul dozei, adică al lipsei de continuitate: prima satisfacere a setei de voluptate care este de fapt setea de plăceri, îi v-a urma o a doua și apoi o a treia, o patra și tot așa până la infinit. În acest proces discontinuu la un moment dat omul nu numai că se simte saturat dar el simte dezgustul care

⁸² Placid Deseile, *Nostalgia ortodoxiei*, (Editura Anastasia: București, 1995).

vine din schimonosirea ființei sau a persoanei umane fiindcă de ce să nu spunem voluptatea este o schimonosire a persoanei.

Aceste rânduri nu sunt o soluționare definitivă a marilor probleme cu care se confruntă secolul al XXI-lea dar ele sunt rânduri care pot să ajute sau pot să ofere un reper celor care vor să știe unde se situează sau unde ne situăm noi cei din secolul al XXI-lea. Vom vedea că din punct de vedere ascetic ne situăm mult mai jos decât secolele de mai înainte de noi. Acest lucru ar trebui să ne de-a de gândit și acesta a fost motivul pentru care am ales să scriu cartea de față. Această carte poate fii de folos omului secolului al XXI-lea dar pentru cei care nu sunt familiari cu asceza ea este doar un început de drum. Cei care sunt familiari cu asceza creștin ortodoxă vor găsi în cartea de față doar o confirmare a crezurilor și a convingerilor pe care le au deja. În secolul al XXI-lea nu trebuie să trăim cu rușinea că a face asceză este un lucru ce trebuie să ne facă să ne simțim prost. Ar trebui să se simtă prost cei care duc o viață destrăbălată de tipul hedonismului care găsesc singurul sens al vieții lor nu comuniunea cu Dumnezeu ci găsirea și satisfacerea plăcerii. Goana după plăcere și exclusiv după plăcere duce la dispariției vieții ascetice din om. Omul se simte pierdut în torentul de oferte care să îi satisfacă la infinit plăcerile. Când plăcerea îl domină pe om el ajunge să trăiască numai pentru satisfacerea ei: familia, prieteni sau rudele nu îi mai spun nimic. Chipurile ascetice pe care ni le pune față Biserica Ortodoxă sunt chipuri care ne fac de cele mai multe ori să nu apreciem și nici să nu iubim asceza instantaneu. După cum am spus, asceza ne cere să renunțăm la păcat și la patimă. Acest lucru sunt dispuși foarte puțini să îl facă. Cât de multe vieți și familii nu am știut care au fost distruse de patimi și păcate: beție, desfrâu, minciună, hoție, înșelăciune sau avariție. Toate ne conturează ideea că asceza creștin ortodoxă nu și-a încheiat încă menirea sau misiunea ei în secolul al XXI-lea. Dar nu trebuie să fim nici extrem de pesimiști referitor la asceză și la implicațiile sale. Sunt și mulți asceți creștin ortodocși în acest secol care sunt conștienți de rolul pozitiv al ascezei creștin ortodoxe și care i-au în serios această practică.

Asceza creștin ortodoxă nu este o negație deplină a plăcerii ci este o negație a excesului de plăcere care transformă viața omului într-o goană oarbă după plăcere. Organismul omului ajunge în acest fel o modalitate de a satisface poftele și pornirile lui. Patimile omului sunt lucruri care ajung să fie absolutizate. Aceasta este logica care este lipsită de asceză și de gândirea ascetică. Scopul acestui capitol este de a arăta că faptul ascetic este încă actual. Sunt multe voci în secolul al XXI-lea care ne spun că nu trebuie și nu avem nevoie de asceză. Acest voci sunt eronate și nu ne spun adevărul. Industria și economia de consum fac ca existența noastră să fie numai un fel de căutare a satisfacției și ne duc pe o cale ciudată și străină de aspirațiile și de nevoile reale. Asceza creștin ortodoxă are menirea de a ne familiariza cu implicațiile nefaste ale lăcomiei. Lăcomia este mai întâi o maladie a spiritului și apoi când ea s-a înrădăcinat profund în om ajunge să îl transforme pe acesta într-o unealtă depersonalizată a forțelor naturi.

Evident, o altă mare problemă cu care ne confruntăm în secolul al XXI-lea este depersonalizarea persoanei sau a individului. De mai multe ori în secolul al XXI-lea din lăcomie marile puteri sau marile corporații economice transformă persoana umană într-o cantitate care variază în funcție de necesitățile economice sau industriale ale unor centre de interes. Depersonalizarea la care asistăm astăzi și care poartă masca a mai multor ideologii statale sau guvernamentale privește persoana în funcție de un interes momentan și contextual. Lăcomia este astfel cea care poate transforma din persoana umană doar o simplă unealtă aservită unui sistem economic de consum. Trebuie să știm pentru cei care nu au aflat

acest lucru că viața omului nu este numai satisfacerea plăcerilor și a pornirilor instinctuale ci viața omului este și comuniune de iubire cu Dumnezeu și cu semenii, creație literară sau artistică și altele de acest gen.⁸³ În istoria ascezei creștin ortodoxe putem vedea noile dimensiuni sau implicații pe care le aduce cu sine asceza creștin ortodoxă în secolul al XXI-lea. Sunt foarte mulți creștini ortodocși din toată lumea care au experimentat prin propria lor viață foloasele ascezei și a modului de viață ascetic creștin ortodox. Acest mod de viață se dovedește a fi unul funcțional și trebuie să avem încredere în secolele de mai înainte de noi. Istoria ne-a oferit mai multe exemple de mari asceți creștin ortodocși. În acest secol tot ceea ce avem de făcut este să nu uităm de existența lor și să le urmăm exemplul. Nu știm cu exactitate ceea ce ne rezervă viitorul dar știm că a crea o generație de asceți creștini ortodocși nu este un lucru rău și nu v-a fii în nici un fel încununat de eșec.

În special în occident curențele ascetice sunt privite cu ignoranță și de mai multe ori cu dispreț. Ar fii vremea până nu este prea târziu ca aceste mentalități să se schimbe și să poată vedea care este adevărul. Adevărul este că asceții sunt eroii spirituali ai secolului al XXI-lea. Aceasta fiindcă ei păstrează nepătată menirea de a trăi și a ne raporta rațional la semenii și al lumea din jur. Secolul al XXI-lea este pentru mulți o mare necunoscută. Sunt mulți care nu știu ce și cum să abordeze acest secol. Asceza creștin ortodoxă poate fii întotdeauna un început de drum. O civilizație viabilă și reală poate fii edificată numai acolo unde există și un profund simț ascetic. Știm că secolul al XXI-lea este un nou început al civilizației, dar de ce nu ar fii și un nou început în lumea ascezei creștin ortodoxe. De mai multe ori din trecut asceții creștini ortodocși au fost marginalizați și desconsiderați. Aceasta fiindcă după cum am spus deja ascetul creștin ortodox este la un anumit nivel în atangonie cu principiile senzuale și hedoniste care stăpânesc lumea de azi. Mai mulți au fost cei care au încercat să stopeze orice încercare de a practica asceza creștin ortodoxă. În acest secol avem menirea de a face ca istoria să nu se mai repete. Modelul suprem al ascetului creștin ortodox este însuși Domnul și Mântuitorul Iisus Hristos. Modele de asceză au fost sfinții apostoli, părinții apostolici și mai apoi părinții deșerturilor și ai pustiei. Acești oameni care sunt călugării au părăsit de mai multe ori lumea fiindcă după cum am spus lumea nu a dorit prezența lor benefică în sânul ei. Călugării ortodocși au apărut din punct de vedere istoric cu mult înaintea secolului al XXI-lea. Acest secol are o raportare ambiguă la existența și la modul sau aspirațiile călugărilor. Dacă lumea nu ar fii eșuat să fie ceea ce a fost chemată de Dumnezeu să fie probabil că marea majoritate a călugărilor ar fii stat dimpreună cu noi în această lume și nu ar fii părăsit-o. Lumea din secolul al XXI-lea este de mai multe ori contrastantă, contradictorie, instabilă și fluctuantă. Dorința de câștig mult și imediat este o trăsătură a lumii secolului al XXI-lea. Se fac astfel foarte multe excrocherii care nu fac decât să piardă suflete și să le îndepărteze de Dumnezeu. Omul secolului al XXI-lea mimează faptul că nu este înțeles și plasat într-un context favorabil. Acest om însă de mai multe ori își ascunde setea lui după plăceri și după satisfacții imediate prin lipsa de a înțelege mesajul ascetic al Bisericii.

Biserica Creștin Ortodoxă are menirea în secolul al XXI-lea de a actualiza mesajul ascetic. Suntem chemați la o viață ascetică și la o viață cumpătată fără să uităm definitiv de lume și de modul în care există ea. Această lume este un mediu în care am fost puși pentru a Îl găsim și a Îl sluji pe Dumnezeu. Cei care nu au o concepție ascetică despre lume de mai multe ori o fac ca ea să fie un scop în sine și să fie o entitate separată de Dumnezeu. Acest lucru este din punct de vedere ascetic eșecul lumii de a ajunge la menirea ei. Asceza creștin

⁸³ Ionis Romanidis, *Teologia patristică* (Editura Metafrază, 2012).

ortodoxă ne plasează într-un raport sănătos cu lumea în sine. Suntem chemați să folosim lumea atâta vreme cât ea este un mediu care ne pune în legătură cu Dumnezeu. Din acest punct de vedere lumea are o vocație ascetică. Ea ne cheamă la unire și la comuniune cu Dumnezeu și nu la satisfacerea patimilor și a păcatelor în mod egoist. De mai multe ori în secolul al XXI-lea lumea este doar un mediu egoist de a ne gratifica și a ne satisface patimile și păcatele. Acest lucru credem că ar duce inevitabil la eșecul secolului al XXI-lea dacă ar ajunge o mentalitate dominantă. Lupta de interese pentru supremația lumii de mai multe ori nu are de a face deloc cu noțiunea de Dumnezeu sau credință în Dumnezeu. Este prin urmare nevoia de asceți creștini ortodocși în secolul al XXI-lea fiindcă așa ne cere credința și bunul simț.

CONCLUZII

Cartea noastră despre ascetul creștin ortodox și despre asceza creștin ortodoxă în secolul al XXI-lea se încheie aici. Am încercat pe parcursul acestor pagini să facem sau să prezentăm chipul ascetului creștin ortodoxă din secolul al XXI-lea și la fel de bine problemele și greutățile cu care el se confruntă în demersurile și încercările sale. Cartea în sine nu este un elogiu adus ascetului creștin ortodox dar poate fii considerată o descriere aproximativă sau generică a ceea ce înseamnă ascetul creștin ortodox. Sunt foarte mulți în zilele noastre care nu știu ce înseamnă asceza și la fel de bine nu știu nici ceea ce îl diferențiază pe ascetul creștin ortodox de alte curente ascetice sau de asceții altor religii. În acest volum am arătat ceea ce diferențiază asceza creștin ortodoxă de alte religii și credințe.⁸⁴ Dacă am reușit sau nu cititorul poate judeca după sine. Am încercat să punem în mâna cititorului avizat din secolul al XXI-lea o resursă utilă care să îl poată ajuta sau eventual să îi răspundă la unele întrebări pe care și le-ar putea ridica referitor la asceză și sensul ascezei creștin ortodoxe. Nu mă pretind un mare ascet dar ca și viețuitor al secolului al XXI-lea sunt conștient de marile probleme și provocări cu care se confruntă acest secol. Am voit să sistematizăm mai multe maladii spirituale și nu numai cu care se confruntă secolul al XXI-lea și să oferim unele soluții sau remedii la aceste problematice. Fiecare secol și fiecare mileniu care se succede în istoria umanității se confruntă cu un anumit tip de probleme și de dileme. Unele dintre aceste probleme pot fii soluționate în timp ce altele care ajung în faza critică nu mai pot fii soluționate.

Am încercat să prezentăm în acest volum concepția tradițională a ortodoxiei referitoare la ceea ce înseamnă actul ascetic și la modul cum trebuie el pus în practică în secolul al XXI-lea. Am prezentat la fel de bine că în ciuda a mai multor concepții contemporane actul ascetic este încă de actualitate în mai multe categorii ale vieții omului: social, cultural, informațional sau artistic. Viața omului este prin urmare un câmp deschis efortului ascetic în secolul al XXI-lea în măsura în care acesta conștientizează rolul sau funcția ascetică. Ascetul creștin ortodox prin urmare se diferențiază de mai multe curente și mișcări religioase prin anumite trăsături pe care le-am expus în acest volum. Am arătat și un scurt istoric al ascezei creștin ortodoxe mai înainte de Hristos și mai apoi după Hristos. În acest sens am prezentat faptul că în antichitate a existat o puternică conștiință ascetică doar că ea nu a fost încă deplin pusă în aplicație sau deplin conștientizată. În acest sens am ținut să menționăm că

⁸⁴ Asceza creștin ortodoxă de exemplu am arătat că respinge doctrina hindusă a reîncarnării care este comună a mai multor religii orientale. Fiecare dintre noi suntem creații irepetabile a lui Dumnezeu. Ankerberg, John & John Weldon, *Realitatea despre viața după moarte*, Editura Agape, Fagaras, 1997.

istoric după Hristos, El a devenit modelul suprem al ascetului creștin ortodox. Am prezentat la fel de bine că în secolul al IV-lea a existat unul dintre cele mai puternice curente ale ascezei creștin ortodoxe care s-a caracterizat cu mai mulți sfinți în pustietățile sau în deșerturile Egiptului, Sinaiului, ale Siriei și ale Palestinei. Am arătat astfel că ascetul este cu o treaptă mai inferior decât sfântul creștin ortodox. La fel de bine toți marii sfinți creștini ortodocși au fost persoane ascetice. Am arătat că asceza contribuie la facerea unui sfânt dar nu este în sine sfințenia. Comportamentul sau atitudinea ascetică nu este în sine înseși sfințenia.

Prezenta carte a pus la îndemâna cititorului prezentarea unor problematici generice cu care se confruntă secolul al XXI-lea. În acest secol lăcomia și avariția îmbracă mai multe forme pe care de mai multe ori este greu să le depistăm. Volumul în sine nu se vrea o vânătoare de vrăjitoare pentru cei care nu împărtășesc o concepție ascetică despre lume și despre viață. Asceza creștin ortodoxă este un mesaj actual pentru secolul al XXI-lea și ea ni se prezintă ca o și o modalitate viabilă de a intra în legătură cu Dumnezeu și a menține starea de comuniune cu Dumnezeu. Asceza creștin ortodoxă este o cale esențială care duce la comuniunea cu Dumnezeu. La fel de bine asceza creștin ortodoxă este și un răspuns la iubirea pe care Dumnezeu o arată față de noi. Am încercat să arătăm că dispoziția ascetică nu este neapărat o caracteristică a călugărilor care în ortodoxie depun cele trei voturi: sărăcie, castitate și ascultare. În acest volum am enunțat câteva exemple ascetice din canonul biblic și mai apoi am arătat chipuri de sfinți asceți îmbunătățiți din istoria Bisericii. La fel de bine ne-am oprit și la câteva chipuri biblice de asceți creștin ortodocși îmbunătățiți de la începutul secolului al XXI-lea.

Am arătat că funcția socială a ascetului este de a fii un model și un reper în vremuri de cumpănă și de confuzie. La fel de bine asceza creștin ortodoxă se naște dintr-o iubire autentică de Dumnezeu și ea nu caută mărirea sau lauda lumii din jur. Cei care practică asceza nu se interesează dacă vor fii sau nu apreciați de lumea din jur. Asceza creștin ortodoxă prin urmare este un proces amplu și profund care se bazează pe prevenirea păcătuirii și a împătimiri omului și în cazul în care acest lucru a avut loc prin despățimirea și starea de ajungere din nou a nepăcătuirii. Procesul prin care omul ajunge să se despățimească atunci când a ajuns să cadă în cursa patimilor se numește pocăință sau în grecește metanoia care înseamnă o stare de schimbare a minții de la pornirile rele la Dumnezeu. La fel de bine în această carte am arătat că asceza creștin ortodoxă este o stare lăuntrică a omului în care acesta se simte în pace și împăcat cu Dumnezeu.⁸⁵ Am arătat că pocăința este o stare a ascezei creștin ortodoxe dar nu este înseși esența ascezei creștin ortodoxe. Esența ascezei creștin ortodoxe este disciplina comuniunii cu Dumnezeu și a vieții cu Dumnezeu. Am prezentat care sunt modalitățile prin care în cazul în care se manifestă pocăința adevărată poate fii deosebită față de pocăința falsă sau neadevărată. Prin urmare am subliniat că asceza creștin ortodoxă nu este o viziune encratică, adică nu disprețuiește materia care și ea este creată de Dumnezeu ci susține o raportare rațională sau firească la materie care este un principiu prin care omul susține viața și ajunge la cunoașterea existenței lui Dumnezeu. Asceza creștin ortodoxă nu este o formă de autoexterminare sau de exterminare a sinelui sau a trupului ci este o formă de stăpânire și disciplinare a trupului omului și a ceea ce ține de acest trup și de formarea lui generică. Asceza creștin ortodoxă este fără de nici o îndoială o șansă pe care Dumnezeu a oferit-o omului și care o oferă și în

⁸⁵ Mai multe reflecții medievale pe tema ascezei și a pocăinței pot fii găsite la Antim Ivireanul, *Didahii* (Editura Minerva, 1983).

continuare în secolul al XXI-lea. În acest volum am prezentat că asceza creștin ortodoxă este o modalitate de a intra în legătură cu Dumnezeu. Ajungem la legătură cu Dumnezeu printr-o disciplină ascetică. Trebuie să știm că asceza creștin ortodoxă nu poate fii asimilată cu exercițiul sportiv. Sunt mai multe sporturi: atletism, înot, săritura în lungime sau fotbalul care toate implică cu sine un anumit gen de condiție fizică. Acest gen de condiție fizică nu este însă echivalent cu asceza creștin ortodoxă. Asceza creștin ortodoxă prin urmare nu este identică cu nici un fel de sport. Ea este o practică care ține de lumea religioasă și nu de lumea sporturilor. Oricum în sens simbolic s-au folosit mai multe analogii care definesc sau conturează profilul ascezei creștin ortodoxe cu cel al sportivului.⁸⁶ Asceza creștin ortodoxă nu este un sport cum este ping pongul sau tenisul de câmp ci este o practică care angajează credinciosul în practica prevenirii și a despătimirii de patimi. Dușmanul principal sau antagonia principală a ascetului este lăcomia sau dorința exagerată de bunuri trupești și pământești.

Ascetul creștin ortodox este cel care aspiră sau dorește un mod de viață superior în care mintea primează asupra trupului. Impusurile pe care om le simte din minte de mai multe ori nu sunt conforme cu impusurile pe care el le simte din trup. Acest gen de disfuncționalitate somatică de cele mai multe ori poate fii rezolvată printr-o practică ascetică. Am prezentat că de mai multe ori asceții creștini ortodocși au fost ridicularizați și desconsiderați de semenii lor. Astfel în secolul al XIV-lea adepții isihasmului care a fost o mișcare definitorie ascetică în acest secol erau denumiți „buricari” fiindcă ei aveau obiceiul de a se ruga privind în jos ceea ce a făcut pe mai mulți să spună că de fapt ei nu stau cu privirea în pământ când se roagă ci în buric. Lumea și rangurile ei perisabile și trecătoare de mai multe ori a considerat că asceții sunt o pierdere de vreme și că de fapt ei ne fac să pierdem sensul a ceea ce a fost și pentru ce trebuie trăită viața noastră. Acest lucru este fals fiindcă știm că omul nu este numai trup ci el este și suflet. Asceza creștin ortodoxă aduce acea armonie din trupul și sufletul omului. Atât sufletul cât și trupul omului trebuie să stea într-un echilibru și nu se cuvine ca pe unul să îl favorizăm în timp ce pe celălalt să îl dăm unitării. Simțul ascezei creștin ortodoxe creează în om un echilibru sau un sentiment de balanță. Trupul și sufletul sunt două entități egale care trebuie să fie ambele îngrijite și din acest motiv este nevoie să facem un echilibru sau o balanță dintre trup și suflet. Atât trupul cât și sufletul au un mod de existență interdependent, trupul omului nu poate trăi în această viață pământească fără de suflet la fel cum nici sufletul nu poate trăi fără de trup. Asceza creștin ortodoxă îi duce pe om la o concepție a echilibrului și a balanței în existență. Fără de acest simț al echilibrului și al balanței ascetul creștin ortodox este sortit eșecului.⁸⁷

Mai multă lume are o părere eronată despre asceză și tipul de viață ascetică fiindcă susțin ei acest mod de viață este unul reduționist. Asemenea rețetelor medicale și asceza creștin ortodoxă este o terapie pentru suflet și o modalitate de a vindeca sufletul sau a îl menține într-o stare de sănătate atunci când el este afectat sau îmbolnăvit de diferitele patimi și vicii. Sunt foarte puțini în secolul al XXI-lea care cred sincer că trebuie să ne îngrijim de sufletul nostru. Omul se îngrijește foarte mult în acest secol de trupul său și vedem acest lucru din grija exagerată pe care unii au față de ceea ce mănâncă și de cum se îmbracă. Unele concepții fataliste ne spun că nu are rost să facem nici un fel de act de asceză fiindcă atât cei buni cât și cei răi vor murii și se vor duce în mormânt. În fața faptului că vom ajunge

⁸⁶ O lucrare de referință care a fost scrisă pe această temă aparține regretatului părinte Virgil Gheorghiu, *Sfântul Ioan Gură de Aur, ascetul lui Hristos* (Editura Deisis: Sibiu, 2004).

⁸⁷ Sfântul Ioan Hrisostom, *Din ospățul stăpânului* (Editura Adonai, 1995).

în mormânt, crezul fatal este că asceza numai face nici un fel de diferență și nici un fel separație dintre cei buni și cei răi. Evident acest lucru este fals, fiindcă mai multe religii au descoperit că după moarte există un alt stadiu de existență în care cei buni vor fii răsplătiți cu raiul în timp cei răi vor fii pedepsiți cu iadul. Asceza creștin ortodoxă contribuie la conturarea profilului sau a personalității omului bun și virtuos. Tot în această carte am mai vorbit și de sensul eshatologic al ascezei creștin ortodoxe care ne îndreaptă spre lumea sau veacul care v-a să fie. Lumea din jur ne învață de mai multe ori să credem că este singurul stadiu din viața omului. La fel cum pruncul mai înainte de a se naște stă într-un stadiu incipient și această viață este din punct de vedere eshatologic un stadiu incipient pentru timpul eshatologic în care după cum s-a anticipat în canonul biblic cei buni vor fii separați definitiv de cei răi. Asceza creștin ortodoxă este în sine un act bun și pozitiv care contribuie cel mai mult la stabilizarea noastră în bine și în comuniune cu Dumnezeu. Comuniunea cu Dumnezeu este fără de nici o îndoială ceea ce am putea denumi o modalitate prin care sensul ascezei își primește încredințarea folosului ei în timpul eshatologic sau timpul care v-a să fie. Timpul eshatologic este un timp care ne v-a deschide în față modalități prin care vom ajunge la Dumnezeu și ne vom face stabili și deplin încredințați că binele este calea pe care trebuie să o urmăm. Asceza creștin ortodoxă prin urmare nu ne îndeamnă la dispreț și la ură față de ceea ce este în lume și față de ceea ce găsim în lume ci ea ne îndreaptă mai mult în spre noțiuni generice care sunt cunoscute omului și care sunt asociate în metalului său ca și idealuri bune: libertate, frumos, adevăr, dreptate și multe altele. Am arătat în acest volum că asceza creștin ortodoxă nu este o noțiune filosofică dar are foarte multe implicații de natură filosofică. Mai multe curente filosofice antice au făcut unele aluzii referitor la implicațiile ascezei dintre care am putea numi aristotelismul. Din punct de vedere al filosofiei contemporane asceza creștin ortodoxă este un act care se înscrie foarte mult în cadrul empirismului și al existențialismului. Asceza creștin ortodoxă este din punct de vedere ascetic un act empiric fiindcă ea ne plasează în calea experimentală sau a experienței credinței. S-a spus că în creștinism și în creștinismul ortodox „credința fără fapte este moartă.” Asceza creștin ortodoxă este un fapt care ne face să credem că credința este manifestată și în actele ascezei care sunt actele înfrânării.

Înfrânarea este o mare virtute în ascetica creștin ortodoxă care ne face să ne controlăm sinele și să ne reglăm impulsurile și pornirile desfrânate. Din punct de vedere existențial asceza creștină este modalitatea prin care ne autocontrolăm. A avea o noțiune a autocontrolului înseamnă a ne putea disciplina sinele în conformitate cu voința lui Dumnezeu. În secolul al XXI-lea de fapt suntem foarte puțini preocupați de a realiza sau a face voia lui Dumnezeu. Ajungem să ne autocontrolăm când luăm în serios dimensiunea ascetică a vieții. De ce să nu spunem că facem acest fapt din ce în ce mai rar în vremurile secolului al XXI-lea. Secolul al XXI-lea v-a fii un timp ce nu se v-a mai întoarce niciodată în istoria lumii și a umanității. Ceea ce vom face în acest secol v-a fii o mărturie pentru toți cei care vor urma după noi. Cred că a face un secol conștient de importanța și valoarea ascezei creștin ortodoxe este un lucru bun și trebuie să îl avem în vedere. Există o mentalitate ascetică care ne pune în legătură cu Dumnezeu și ne arată că Dumnezeu este sensul existenței noastre. Se poate simți extrem de multă tensiune și foarte multe nemulțumiri, aceasta poate și pe fondul că mai mulți sunt ignoranți referitor la cum ar trebui să fie viața noastră în acest nou timp. Timpul care ne este dat în această lume nu este fără de sens. El este un timp care prețuiește sau valorează atât de mult cât am ajuns să îl cunoaștem pe Dumnezeu și am ajuns să îl

experimentăm pe Dumnezeu.⁸⁸ Ascetica creștin ortodoxă face parte din ceea ce am putea denumi teologia experimentală a ortodoxiei. În asceză nu ajungem numai la o cunoaștere teoretică a lui Dumnezeu ci ajungem să îl experimentăm pe Dumnezeu practic și cât se poate de real sau adevărat. Tradiția ascetică creștin ortodoxă prin urmare nu este o mortificare a trupului ci este o mortificare a patimilor trupului care trebuie stăpânite și ținute sub control. Există ceea ce am putea denumi o manipulare pe care patimile și afectele păcătoase o exersează asupra sufletului uman pe care asceza o poate ține în frâu. Asceza creștin ortodoxă este fără de nici o îndoială o metodă care ne ține departe de manipularea patimilor. Patimile ne manipulează în sensul că ne fac să credem că anumite plăceri sunt scopul vieții și nu Dumnezeu. Trebuie să știm că tot ceea ce nu face ca sens al vieții pe Dumnezeu este o manipulare. Patimile și viciile sunt o manipulare a adevărilor pe care Dumnezeu ne-a sădit în firea umană. Firea noastră ne spune că trebuie să avem o atitudine și un mod de viață care să îl țină pe Dumnezeu cât mai direct ca și țință și sens ale existenței. Viața și existența noastră sunt de cele mai multe ori modalități prin care ajungem să ne descoperim pe noi ca și ființe care suntem menite pentru Dumnezeu. Menirea noastră este pentru Dumnezeu dar nu toți sunt cei care dau curs acestei meniri pentru a ajunge la Dumnezeu.

Am arătat în volumul acesta că funcția ascetică din punct de vedere istoric are menirea de a raporta ca și secol la aspectul transcendenței lui Dumnezeu. Dumnezeu este existență supratemporală și transcendentă care există dincolo de limitele timpului și ale istoriei. Asceza creștin ortodoxă ne include în spațiul transcendent al existenței lui Dumnezeu. Secolele sunt din punct de vedere obiectiv etape generice care ne aproprie mai mult și din ce mai deplin de Dumnezeu. Sunt mai multe grade de cunoaștere și experimentare a lui Dumnezeu. Dumnezeu ca și ființă infinită și supratemporală se descoperă fiecărui secol și fiecărui mileniu în funcție de vrednicia la care a ajunge acest timp. Au fost secole care au avut mai mulți sfinți și acest lucru ne face să credem că aceste secole au fost mai apropiate de Dumnezeu, dar au fost și secole care au trăit departe de Dumnezeu și au avut foarte puțini sfinți. Din acest punct de vedere secolul al XX-lea a fost un astfel de secol. Din nefericire secolul al XX-lea a fost mai mult un secol al războiului și al conflictelor armate. După cele două războaie mondiale secolul al XX-lea ne-a oferit încă 40 de ani de război rece. Este adevărat că războiul rece nu a fost un război armat dar el nu a dus la nici un rezultat din acest punct de vedere. Relațiile dintre orient și occident s-au depreciat și au ajuns la o nulitate de dialog. Secolul al XX-lea a lăsat ca și moștenire secolului al XXI-lea simțul terorii create de amenințarea nucleară. De mai multe ori umanitatea de la sfârșitul secolului al XX-lea s-a confruntat cu teroarea creată de cei care posedă arma nucleară.

Această carte se vrea un reper pentru cei care sunt interesați să știe în ce direcție trebuie să o apucăm în acest secol. Voim să facem din secolul al XXI-lea un secol fericit dar nu voim să facem din acest secol un secol în care să sperăm în utopia raiului pe pământ. Sunt foarte mulți care destul de credul și naiv cred că am putea instaura raiul pe pământ. Nu putem instaura raiul pe pământ dar este de datoria noastră să ne gândim la un secol fericit. Fericirea adevărată vine numai din comuniunea cu Dumnezeu care este o stare în care omul se simte pe sine în comunitate și în relație cu Dumnezeu. Suntem în comuniune cu Dumnezeu și acest fapt este un lucru bun dar trebuie să avem grijă să păstrăm această comuniune cu Dumnezeu. A păstra comuniunea cu Dumnezeu ne duce la concluzia că trebuie

⁸⁸ Paisie Aghioritul [Eznepidis], *Cu durere și dragoste pentru omul contemporan* (Editura Evanghelismos: București, 2003).

să avem încredere în asceza creștin ortodoxă. Sensul comuniunii cu Dumnezeu după cum am prezentat ne face să fim persoane ascetice și să devenim conștienți de importanța actului ascetic. Această carte este mai mult o carte introductivă care îl familiarizează pe creștinul ortodox cu tradiția sa și modul de viață creștin ortodox din care face parte. Trebuie să știm prin urmare că tradiția și religia creștin ortodoxă este una ascetică și ea se deosebește foarte multe de alte tradiții religioase și creștine. De exemplu asceza creștin ortodoxă se manifestă cel mai mult prin caracterul ei de înfrânare. În creștinism ortodoxia s-a distins ca fiind cea mai ascetică. Mai mulți cred că aceasta este o trăsătură a occidentului dar este greu de spus dacă este așa sau nu. Au existat și în occident mai multe tradiții religioase care ne-au plasat în faptul ascetic. Asceza creștin ortodoxă prin urmare nu este o practică pe care trebuie să o deprindem forțat ci ea este o practică care trebuie să ne ducă la concluzia că Dumnezeu există ca și entitate într-un spațiu transcendent lumii noastre și în acest spațiu avem șanse de a accede numai prin asceză. Am mai prezentat că mai toți mari sfinți ai ortodoxiei sunt persoane ascetice și care sunt deprinși cu ascetica ortodoxă. În evul mediu asceza creștin ortodoxă s-a desprins foarte mult de asceza catolică. Evul mediu a fost un timp în care papii au fost cei care aveau pretenția că sunt giranții sau deținătorii criteriului ascezei creștine ortodoxe. Acest lucru a fost însă numai parțial adevărat. Între papi o persoană profund ascetică care este recunoscut ca și sfânt a fost Sfântul Grigorie Dialogul.⁸⁹ Ascetica creștin ortodoxă s-a desprins foarte mult de fondul catolic în evul mediu când catolici au început să elaboreze doctrina sau învățătura purgatoriului și a indulgențelor. Aceste învățături au fost străine de etosul ortodox din cele mai vechi vremuri. Asceza creștin ortodoxă a fost identică cu asceza catolică până în jurul anului 1000 după Hristos. Din acest an cele două mari confesiuni creștine au pășit pe căi separate pe care unii cred că sunt de nereconciliat. Am mai arătat că în sens transcendent asceza creștin ortodoxă este o comuniune spirituală și simbolică cu toți sfinții din toate epocile istorice și din toate locurile geografice.

Am dorit ca această carte să fie o metodă de ajutor într-o lume a secolului al XXI-lea care de mai multe ori este confuză și ambiguă. Scopul nostru nu a fost de a face o critică a secolului al XXI-lea. Am prezentat doar că este nevoie de a avea o viziune ascetică în acest secol și trebuie să sprijinim eforturile ascetice. Sunt foarte mulți care au abandonat lupta ascetică în sens creștin ortodox în sensul că ea nu ne mai oferă nici un fel de gratificare a căilor care de mai multe ori sunt străine de sensul comuniunii cu Dumnezeu. Acest volum a voit să prezinte faptul că comuniunea cu Dumnezeu este sensul vieții creștine și a vieții în general și acest lucru nu trebuie să ne facă să credem că asceza creștin ortodoxă este sensul deplin al vieții omului. Viața omului este un fapt amplu și complex și de mai multe ori ne bulversează faptul că nu mai știm pe care cale să apucăm. Foarte mulți găsesc calea păcatului cât se poate de sigură și un drum care s-a înrădăcinat în mintea și în sufletul lor. Asceza creștin ortodoxă ne aduce aminte de Dumnezeu într-un mod experimental și nu numai într-un mod teoretic. Sunt foarte mulți cei care cred că comuniunea cu Dumnezeu este numai un fapt teoretic și el nu are nimic de a face cu existența lui Dumnezeu. Am mai prezentat o viziune generică a mai multor personalități creștine ortodoxe de la sfârșitul secolului al XX-lea și începutul secolului al XXI-lea. Au existat mai multe personalități de excepție din punct de vedere ascetic și este bine să fim conștienți și bine informați despre acest lucru. La fel de bine am insistat asupra faptului că asceza creștin ortodoxă a respins fenomenul stigmatelor care este un fenomen ce nu trece de proba ortodoxiei. Asceza creștin

⁸⁹ Sfântul Grigorie Dialogul a scris foarte multe cărți dar una a fost extrem de populară și ea ne-a rămas și ca și un model de asceză creștin ortodoxă în pastorația creștin ortodoxă (EIMBOR: București, 1996).

ortodoxă prin urmare nu este nici doloristă și nici pietistă. Pietismul de mai multe ori s-a prezentat pe sine ca și un surogat al ascezei creștin ortodoxe. Asceza creștin ortodoxă prin urmare este autentică și lectura acestei cărți poate oferi cititorului o modalitate de a își da seama care este diferența dintre asceza creștin ortodoxă autentică și cea surogat. Pentru cei interesați asceza creștin ortodoxă este de mai multe ori manipulată cu diferite forme de compensație care o transformă într-un surogat. Este important să fim conștienți de rolul și funcția ascezei fiindcă ea ne pune în față un act eroic. În asceza creștin ortodoxă ascetul moare lumii păcatului pentru ca să învie lumii virtuți. Această moarte este nu numai una simbolică ci și o moarte care cu adevărat duce la frângerea sau ruperea păcatului și a energiilor păcatului care operează în persoana umană. Asceza creștin ortodoxă este o parte a procesului de răscumpărare pe care l-a făcut Domnul Iisus Hristos pentru noi oamenii. Simbolic asceza este o răstignire a răului din om dar nu a persoanei umane în sine. Asceza creștin ortodoxă are potențialul de a dezactiva din noi lucrarea răului și a păcatului. Odată ce păcatul și răul este dezactivat în om începe să opereze energiile binelui și a virtuții.

Am mai arătat că asceza creștin ortodoxă este și o lucrare lăuntrică care are menirea catartică de a curății lăuntrul omului de gândurile păcătoase. Asceza creștin ortodoxă este conștientă că din lăuntrul omului ies gândurile rele. „Căci din inima omului ies: gândurile rele, desfrânările, furturile, crimele, adulterele, lăcomiile, răutățile, înșelăciunea, nerușinarea, ochiul rău, blasfemia, îngâmfarea, necugetarea. Toate aceste rele ies dinăuntru și-l fac pe om impur”. Marcu 7, 21-23. Cartea de față își v-a atinge scopul dacă cititorul nu numai îi v-a parcurge rândurile dar v-a și pune în practică ceea ce citește. De mai multe ori calea viciilor și a păcatelor îl contaminatează pe omul secolului al XXI-lea și el se vede pe sine singur și neînțeleș. Am arătat că în cazul celor care au pășit pe calea nesigură și instabilă a păcatelor, există alternativa pocăinței dar numai când pocăința este sinceră și autentică. Asceza creștin ortodoxă nu este o practică extrem de populară fiindcă trebuie să recunoaștem că ea este grea și foarte puțini sunt cei care o pot duce. Autorul nu și-a propus să facă asceza creștin ortodoxă populară unui secol care de cele mai multe ori a pierdut interesul și credința în Dumnezeu. Totuși sunt și unii care se pot ridica la înălțimea chemării ascezei creștin ortodoxe. Dacă cartea de față v-a ajunge în mâinile ierarhului ortodox, a preotului paroh, a teologilor [elevi și studenți] este un lucru bun. Nu am scris această carte numai pentru studenții și elevii teologi ci am scris-o și pentru acei credincioși ortodocși și suntem conștienți că ei sunt într-un număr destul de considerabil care au evlavie și sunt pe calea cea bună a virtuților. Nu am dorit să scriem un manifest în favoarea ascetului și a ascezei creștin ortodoxe ci am voit să prezentăm o viziune obiectivă a ceea ce înseamnă actul ascetic creștin ortodox.

Sperăm ca după lectura acestor rânduri omul secolului al XXI-lea să poată înțelege și desluși importanța și semnificația vieții ascetice. De mai multe ori ascetul creștin ortodox este lăsat undeva la periferia societății secolului al XXI-lea. Aceste rânduri sunt o demonstrație că o astfel de procedură este eronată. Se cuvine să prețuim pe asceții creștin ortodocși laici sau monahi care i-au chemarea lui Dumnezeu în serios. La fel de bine sperăm ca lectura acestei cărți să aducă speranță celor care nu mai au prea multe speranțe și mai ales celor care și-au pierdut credința în ceea ce ne-ar putea oferi secolul al XXI-lea. Cartea noastră nu este o carte de ascetică ci este o carte de pnevmatologie și de meditație. Ea este o mărturie a faptului că Dumnezeu îi iubește pe asceți și dacă acest lucru este așa noi trebuie să îi prețuim pe asceți dincolo de toate opiniile contradictorii.

